

Voorzitter

werkzaamheden aan het kabinet gevraagd om uiterlijk vrijdag aan het eind van de dag een brief te zenden over het stukgelopen SER-advies rondom de AOW en de positie van het kabinet in dat verband. Mijn fractie verzoekt om in die brief nog een aantal aanvullende vragen te beantwoorden. Wij willen van het kabinet namelijk opheldering over de wijze waarop het omgaat met het thema "zware beroepen". Verder willen wij weten of het kabinet de aanvullende pensioenen betreft in de besluitvorming rondom de AOW en wat het tijdpad is dat het kabinet voor ogen heeft met betrekking tot besluitvorming en het komen tot een wetsvoorstel rondom de AOW.

De **voorzitter**: Ik stel voor om dit deel van het stenogram door te geleiden naar het kabinet en het dus toe te voegen aan het verzoek om een brief dat GroenLinks gisteren deed, met het oog op het debat van volgende week.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Kernenergie-wet in verband met vereenvoudiging van het bevoegd gezag, invoering van een verplichting tot financiële zekerheidstelling en enkele andere wijzigingen (30429).**

De **voorzitter**: Ik heet de ministers van Economische Zaken en VROM welkom.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Kernenergie is weer hot. Niet alleen door de temperatuur van het afval, maar vooral door het stijgen van de prijzen van fossiele energie en het klimaatprobleem. Om die reden denken sommige woordvoerders hier dat het moment al is gekomen dat wij kernenergie als oplossing voor alle problemen kunnen beschouwen. Om die reden zou ik graag, voor ik overga tot de behandeling van het wetsvoorstel, een paar algemene opmerkingen maken over de positie van de SP in dit debat.

Wij hebben de afgelopen 25 jaar zeker vooruitgang geboekt bij het verminderen van de veiligheidsrisico's bij de elektriciteitsproductie en in mindere mate bij de risico's van proliferatie en het afvalbeheer op langere termijn. Die risico's hangen samen met de productie van kerncentrales. De SP-fractie sluit niet uit dat er binnenkort een proces wordt ontwikkeld dat ook die laatste zwakke schakels nog enkele orden van grootte veiliger maakt. Zover is het volgens ons nu nog niet.

Sommigen denken dat het nu al wel zover is. Zij beweren bovendien dat kernenergie de beste keuze is, op grond van economische overwegingen. Kernenergie zou ook noodzakelijk zijn uit het oogpunt van klimaatbeleid. Ook dat is naar de mening van de SP-fractie een onjuiste analyse. Ik geef een citaat: "Meer kerncentrales dan wij nu hebben, zijn niet nodig. Dat is geen politiek standpunt, maar een rationeel statement, onderbouwd door

berekeningen, zeker ook als wij stevig gaan inzetten op energiebesparing en streven naar energieneutrale gebouwen." Dat zegt Jan Terlouw, natuurkundige, oud-vicepremier en tegenwoordig voorzitter van het Platform energietransitie Gebouwde Omgeving.

Voorzitter. De SP-fractie heeft geen principiële bezwaren tegen kernenergie, maar wij nemen de specifieke veiligheidsproblematiek van kerncentrales wel serieus. Boven zijn er naar onze mening naast de veiligheidsaspecten nog vier belangrijke economische en energetische argumenten die op dit moment pleiten tegen een nieuwe kerncentrale in Nederland.

Ten eerste is een kerncentrale een basislastcentrale; hij draait altijd op vol vermogen. Dat staat haaks op de doelstelling om te komen tot meer flexibiliteit, iets wat wij nodig hebben voor de transitie naar duurzame energievoorziening.

Ten tweede heeft een grote kerncentrale, kleine bestaan er nog niet, net als een grote kolencentrale het energetische probleem dat er geen nuttige toepassing is voor de restwarmte, die 50% van de primaire energie beslaat. De helft van het opgestookte uranium gaat straks dus de Westerschelde in. Bij 3000 MW voor Borsele 2 kun je straks in Vlissingen-Oost gratis van een Turks stoombad genieten. Fijn voor de liefhebbers en een bewijs dat de wet van Cruijff ook hier opgaat.

Ten derde is een kerncentrale peperduur, ongeveer drie keer zo duur als een gascentrale. Hij slokt veel investeringsruimte op, ruimte die je niet meer kunt inzetten voor duurzaam. Dat is onhandig als je juist meer wilt investeren in duurzaam.

Ten vierde sluit een kerncentrale niet goed aan bij de economische activiteiten, waarin Nederland goed is. De economische spin-off is dus beperkt. Fransen en Duitsers hebben meer verstand van kerncentrales en turbine-techniek dan wij. Wij zijn op onze beurt weer goed in aardgas en dan vooral in wkk en offshore. Je zou de investeringen meer daarop kunnen, en naar onze mening, moeten richten.

Per saldo vindt de SP-fractie het verstandiger om in de overgang naar duurzame energie vooral in te zetten op energiebesparing en energie-efficiency.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het is interessant om dit van de heer Jansen te horen. Ik herinner mij dat zijn fractievoorzitter, mevrouw Kant, vorig jaar duidelijk liet blijken dat kernenergie voor de SP bespreekbaar is. Het zou een optie zijn. Moet ik nu de conclusie trekken dat de SP een andere opstelling heeft ingenomen en dat de heer Jansen nu namens de SP zegt dat wij in Nederland maar niet aan kernenergie moeten beginnen?

De heer **Jansen** (SP): Ik daag de heer Vendrik uit om dat citaat voor te lezen, want er zit geen millimeter ruimte tussen wat mevrouw Kant toen heeft gezegd en wat ik nu zeg. Mevrouw Kant heeft namelijk gezegd dat wij, misschien anders dan de GroenLinksfractie, geen principiële bezwaren hebben tegen welke techniek dan ook. En dat ben ik met haar eens, want het is geen monster onder mijn bed. Wij wegen de pro's en de contra's tegen elkaar af en per saldo komt dat erop neer dat kernenergie voor ons geen voorkeursoptie is voor onze energiedoelstellingen, onze algemene economische doelstellingen en ons klimaatbeleid.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het kabinet zal niet op

Jansen

korte termijn een vergunning afgeven, want er ligt nog niet eens een aanvraag. Maar wat gebeurt er als DELTA over drie jaar een vergunning voorlegt, waarmee men redelijk netjes voldoet aan de voorwaarden van de vernieuwde Kernenergiewet? Zegt de SP-fractie dan ja of zegt zij nu al: DELTA, reken niet op steun van de SP-fractie?

De heer **Jansen** (SP): Als de amendementen van de SP-fractie worden aangenomen, kan de Kamer daar in ieder geval te zijner tijd een goed debat aan wijden. Op dat moment zult u van ons horen hoe onze afweging uitvalt. Nogmaals: wij hebben en hadden geen principiële bezwaren tegen welke techniek dan ook. U zult het verder met mij eens zijn dat je bij een dergelijke afweging altijd uit moet gaan van de actuele stand van zaken, bijvoorbeeld op het gebied van de klimaatontwikkeling.

Het is inderdaad onze analyse dat de voorstanders van kernenergie wel heel gemakkelijk denken dat kernenergie de oplossing voor ieder probleem is. In feite werpen ze daarmee een barrière op tegen meer duurzaam. Kernenergie zit duurzaam straks in de weg.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat zijn allemaal prima argumenten! Maar dan moet de conclusie toch zeker zijn dat de SP-fractie ook over een jaar of vier nee zal zeggen tegen kernenergie in Nederland en ervoor zal pleiten dat wij ons met onze energiepolitiek echt op duurzaam gaan richten. Dat moet toch wel de conclusie zijn? Waarom doet u hierover zo ingewikkeld?

De heer **Jansen** (SP): Ik geef u nu al onze voorkeur aan. Overigens zal ik hierop dadelijk nog wat dieper ingaan. Het heeft dus onze voorkeur om sterk in te zetten op duurzaam, energie-efficiency en energiebesparing.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik begin met een opmerking. Het is heel verstandig dat de SP dat doet en dat de SP geen technologieën uitsluit, maar eigenlijk net zoals D66 zegt: het heeft niet onze eerste voorkeur, maar we gaan het niet 100% uitsluiten, want we weten niet of we het in de toekomst nodig hebben. Dat zal ik in mijn termijn ook zeggen.

Even een punt over de voorkeur van de SP. De heer Jansen zegt: energiebesparing en schone energie. Daar ben ik het helemaal mee eens. Hij zegt echter niet CO₂-opslag. Heel veel deskundigen zeggen dat we er met energiezuinig opereren en met schone energie niet helemaal uitkomen. We zullen ook fossiele brandstoffen moeten blijven gebruiken, alleen moeten we daar wat schoner mee omgaan. De heer Jansen sluit dat steeds uit in allerlei energiedebatten. Waarom doet u dat? Het is toch een beter alternatief dan kernenergie?

De **voorzitter**: Ik wil de heer Van der Ham erop wijzen dat dit debat over kernenergie gaat en niet over de CO₂-opslag.

De heer **Van der Ham** (D66): Het gaat ook over de energiemix.

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Ik ben best bereid om daarop te antwoorden. Mijnheer Van der Ham, ook dat sluiten wij niet uit. De discussie gaat over de vraag of wij daar op dit moment publiek geld in moeten steken.

Moeten wij schaarse publieke middelen gaan steken in het subsidiëren van experimenten met CO₂-opslag? De SP-fractie zegt nee. Voor de rest zullen wij bij de behandeling van wetgeving op dat terrein – er moet nog het een en ander geregeld worden – zullen wij scherp letten op andere maatschappelijke belangen. Dat geldt bijvoorbeeld bij de behandeling van de Mijnbouwwet. Per saldo sluiten wij echter geen enkele techniek uit, de opslag van CO₂ niet en ook kernfusie niet. Wat dat betreft, zijn wij het met elkaar eens, mijnheer Van der Ham.

Voorzitter. De voorstanders van kernenergie zeggen dat we kernenergie nodig hebben voor het klimaatbeleid. Ik zou dat argument overtuigender vinden als de andere acties in het kader van het kabinetsbeleid op dit punt vlekkeloos op koers zouden liggen, maar niets is minder waar. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving worden de belangrijkste klimaatdoelen niet gehaald. Onder die omstandigheden is kernenergie alleen maar de volgende belemmering voor extra stappen in de richting van duurzaamheid. Dat moeten we dus niet doen.

Daarmee kom ik op het wetsvoorstel. Bij kerncentrales draait het vooral om de beheersing van het zeer kleine risico op een zeer groot incident, een ongeluk, een aanslag of een vorm van sabotage, waarbij radioactief materiaal over een groot gebied verspreid zou worden, of het verdwijnen van radioactief materiaal uit de keten, dat vervolgens gebruikt kan worden voor het maken van wapentuig. Dan hebben we nog een afvalprobleem, omdat het afval van de huidige kerncentrales een lange halfwaardetijd heeft en dus erg lang radioactief blijft. Deze drie aspecten rechtvaardigen een bijzondere zorg van de wetgever voor het belang van omwonenden in de wijde omtrek, ja, zelfs een bijzondere zorg voor alle bewoners van deze aardbol. Zij kunnen immers bij een onzorgvuldigheid in Nederland geconfronteerd worden met terroristische daden of met oorlogshandelingen die het gevolg zijn van uit Nederland ontvreemd materiaal of kennis. Ik herinner nogmaals aan de Pakistaanse kernfysicus Abdul Quadeer Khan, die er in de jaren zeventig vandoor ging met de bedrijfsgeheimen van de verrijkingsfabriek in Almelo, waardoor Pakistan nu een kernmacht is.

De SP-fractie is voor wetgeving waarin veiligheid met een grote V centraal staat. Wat ons betreft heeft de Kamer het laatste woord bij het afgeven van een vergunning voor een kerncentrale en hetzelfde geldt voor de nadere eisen die bij algemene maatregel van bestuur geformuleerd worden aan de vorm en inhoud van vergunningen. Ik verwijs naar mijn amendementen op de stukken nrs. 26 en 27 waarin dit is uitgewerkt. Ik erken dat dit ver gaat. Je moet er ook geen gewoonte van maken, maar naar onze mening is het in dit geval gerechtvaardigd. De uitzondering bevestigt de regel.

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Twee amendementen. Het ene gaat over AMvB's en de inspraak daarin en het andere gaat over de Kamer die het laatste woord heeft over het al dan niet afgeven van een vergunning, dus het opsturen van de uiteindelijke vergunning. De heer Jansen spreekt over veiligheid met een grote V. Moeten dan deze Kamerleden hier gaan oordelen over de veiligheid en over de vraag of aan de veiligheidseisen is voldaan? Dat stelt de heer Jansen namelijk feitelijk voor in zijn amendement.

De heer Jansen (SP)

© M. Sablerolle – Gouda

De heer **Jansen** (SP): Uiteindelijk wel. Ik zeg dit omdat dit zo'n belangrijk en groot onderwerp is. Wij moeten als hoogste orgaan dan ook de eindverantwoordelijkheid willen nemen om daar ten principale nog een keer naar te kijken. Uiteraard moeten wij ons ter zake goed informeren. Wij moeten dus een beroep doen op mensen die daar veel meer verstand van hebben dan ik in ieder geval; misschien geldt dat ook voor u. Uiteindelijk hebben wij wel die verantwoordelijkheid. Immers, als het mis gaat, om het zo te zeggen, komt de kiezer ook bij ons terecht. Wat mij betreft, pakken wij die verantwoordelijkheid en zeggen wij: oké, de Kamer heeft hier het laatste woord over.

De heer **Samsom** (PvdA): Juist als u er ten principale naar wilt kijken, hebt u een rits aan amendementen die u zou kunnen indienen, maar niet het amendement waarin gevraagd wordt om uiteindelijk naar de vergunningverlening te kijken. Dat is geen uitspraak "ten principale". Ik volg uw redenering wel, maar het amendement dat u daaruit wilt laten voortvloeien, hoort daar niet bij.

De heer **Jansen** (SP): Ik had al erkend dat dit een ongebruikelijke gang van zaken is. Je spreekt in de Kamer ook niet over een normale vergunning in het kader van de Wet milieubeheer. Dit betreft echter geen gewoon bedrijf. Er is sprake van kleine risico's met een zeer groot effect. Dat rechtvaardigt naar onze mening in dit geval een uitzondering. Ik wijs de heer Samsom erop dat bijvoorbeeld ook in de wet geregeld is, als ik mij niet vergis zelfs in de Grondwet, dat de Kamer altijd het laatste woord heeft over internationale verdragen, zelfs als die over heel kleine dingen gaat. Wij hebben ter zake namelijk extra zorgvuldigheid afgesproken. Naar mijn mening is die extra zorgvuldigheid ook in dit geval op haar plaats.

Mevrouw **Spies** (CDA): In het verlengde van de vragen van de heer Samsom begrijp ik nog steeds niet de keuze die de heer Jansen en de SP-fractie maken. Door jezelf verantwoordelijk te maken voor het verlenen van een vergunning, verliest de Kamer toch haar controlerende verantwoordelijkheid?

De heer **Jansen** (SP): Nee, want er wordt een conceptvergunning aan ons voorgelegd. Kortom, alle partijen die zich daar normaal mee bemoeien hebben daar al hun zegje over kunnen doen. Daarin zijn dus al heel veel deskundigheid en tijd geïnvesteerd. Het enige wat ik wil dat gebeurt, is dat er een extra second opinion is van de volksvertegenwoordiging als hoogste orgaan. Die gaat na of de vereiste zorgvuldigheid in alle opzichten is betracht. Daar kunt u toch niet tegen zijn?

Mevrouw **Spies** (CDA): Laten wij deze exercitie even voortzetten. Wij krijgen hier dan mogelijk een amendement. Als wij daarover stemmen, spreken wij ons uit voor of tegen het verlenen van een vergunning. Daarmee maakt de Kamer zich expliciet verantwoordelijk. Wij zijn evenwel geen vergunningverlenend bevoegd gezag. Dat worden wij wel, als wij instemmen met uw wijzigingsvoorstel. Moet iemand die bezwaar heeft tegen een dergelijke vergunning, bij de Tweede Kamer bezwaar en beroep gaan aantekenen? Staatsrechtelijk begrijp ik er geen suikerbiet van.

De heer **Jansen** (SP): Vaak hangt het begrip een beetje af van de positie die je in een debat inneemt. De CDA-fractie is voor kernenergie, dus op zich kan ik mij voorstellen dat u zo redeneert.

Mevrouw **Spies** (CDA): U zei zojuist dat u er niet ten principale tegen bent.

De heer **Jansen** (SP): Zeker, wat dat betreft houden wij nog wat meer ruimte voor debat als de CDA-fractie. Misschien is dit nog wel een goede tip. Nogmaals, zoals ik ook bij de heer Samsom gedaan heb, erken ik dat dit geen normale gang van zaken is. Het is dus niet de regel dat de Tweede Kamer ook nog eens naar milieuvergunningen gaat kijken. Toch wijs ik erop dat de discussie over de verlening van de levensduur van Borssele ook in deze Kamer gevoerd is. U had toen ook kunnen zeggen: daar gaan wij in wezen niet over; dat is een technische zaak en laat die alsjeblieft over aan de minister van VROM of de minister van Economische Zaken, wat in beide gevallen heel verstandig is. Nee, wij hebben toen gezegd dat wij daarin wel degelijk een beslissende stem willen hebben.

Mevrouw **Spies** (CDA): Dat is nu precies de kern van het verschil tussen hoe wij het volgens mij zouden moeten doen en hoe wij het volgens uw voorstel gaan doen. Het convenant-Borssele heeft het kabinet gesloten met de eigenaren van die kerncentrale. Daarin hebben wij als Kamer onze controlerende verantwoordelijkheid genomen en wij hebben in meerderheid met dat besluit ingestemd. Nu stelt u ons in plaats van het bevoegd gezag in de persoon van vertegenwoordigers van het kabinet. Ik begrijp werkelijk niet hoe de rechtsgang dan verder zijn beloop moet krijgen. Als wij namelijk bevoegd gezag worden, moeten op enig moment ook namens de Kamer een verweer bij de Raad van State gevoerd worden. Komt er een handtekening van 76 Kamerleden onder te staan?

De heer **Jansen** (SP): Volgens mij is de rechtsgang, nadat de Kamer zich daarover heeft uitgesproken, zoals die in de wet geregeld is. Ook de Algemene wet bestuursrecht is daar heel duidelijk over. Dit betekent dat

Jansen

het kabinet weer aan zet is op het moment dat er bezwaren komen. Eerlijk gezegd, zie ik de problemen niet.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Laat ik zeggen dat ik een zekere sympathie heb voor het amendement in het licht van de voorgaande discussie, want ik wil heel graag in de volle openbaarheid met de SP-fractie discussiëren op het moment dat zij toch besluit om die vergunning te geven.

De heer **Jansen** (SP): Dat is een begin!

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat publieke debat over een mogelijke draai van de SP in het kernenergiedossier is op zich heel nuttig. Ik deel wel de aarzelingen van de heer Samsom en mevrouw Spies. Wij zijn niet het bevoegd gezag. Als het goed is, mogen de ministers, het bevoegd gezag, niet anders dan op basis van de geldende Kernenergiewet en aanpalende wetten besluiten over een vergunning. Daarin hebben zij eigenlijk geen discretionaire bevoegdheid. Ik vraag me dus het volgende af. Stel, wij brengen het amendement van de heer Jansen in de praktijk. Er komt straks een DELTA 2-vergunning en die ligt hier voor. Dan ga ik heel hard roepen: dat is dom en dat is onverstandig. Ook ga ik dan de ministers snoeihard aanpakken: waar zijn we mee bezig in dit land? Maar ten aanzien van de vergunningverlening zelf heb ik als parlementariër geen poot om op te staan, tenzij er wettelijke bepalingen worden overtreden.

De **voorzitter**: Uw vraag is?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik mag ervan uitgaan dat het bevoegd gezag keurig conform de wet handelt. Daartoe zijn de ministers ook grondwettelijk verplicht. Met andere woorden: wat kan ik als parlementariër doen in de procedure die de heer Jansen voorstelt? Kan hij mij daarvan een voorbeeld geven? Dat is iets anders dan bij het convenant Borssele, want dat was een contract. Daarbij ging het niet om wet- en regelgeving die generiek toepasbaar is.

De heer **Jansen** (SP): Ik begin met de constatering dat wij, als wij dit wetsvoorstel zonder amendering goedkeuren, in feite een blanco cheque afgeven aan het kabinet om het kader voor de vergunningen op een nette manier uit te werken. Vervolgens, op het moment dat een vergunning wordt aangevraagd die voldoet aan die criteria, rolt er inderdaad op de automatische piloot aan het einde een vergunning uit. Dat is de normale gang van zaken zoals die zich ook bij milieuwetgeving voordoet. In dit geval lijkt het niet zo verstandig om zo'n blanco cheque af te geven. Vandaar dat wij geprobeerd hebben om het hier in ieder geval nog eens over de algemene maatregel van bestuur te hebben. Het gaat immers niet om een stroom van vergunningen die voortdurend naar de Kamer wordt toegestuurd; de situatie dat er een nieuwe kerncentrale wordt gebouwd, is zeer uniek. Is het dan zo merkwaardig dat wij als volksvertegenwoordigers in dat heel bijzondere geval, waarmee enorme belangen zijn gemoeid van zowel de Nederlandse bevolking als de wereldbevolking, daarover het laatste woord willen hebben?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Als dat het oogmerk is van de heer Jansen, zou ik het logischer vinden – ik vraag hiermee tegelijk aan de ministers om op die vraag te reageren – dat in de nieuwe Kernenergiewet een veel ruimere discretionaire bevoegdheid van het bevoegd gezag zit om op grond van overwegingen van het algemeen belang af te wijken van de regels die elders in de Kernenergiewet worden gesteld. Dan is er politieke ruimte voor het kabinet – die eigent het zichzelf toe – om naar bevind van zaken te handelen. Vervolgens hebben wij in het parlement uiteraard onze controlerende taak te vervullen in het debat met de regering. Eigenlijk zou je dat moeten voorstellen om datgene te voorkomen wat de heer Jansen zojuist zei, namelijk dat het kabinet met de aanstaande nieuwe Kernenergiewet in de hand op de volautomatische piloot een vergunning moet afgeven. Je moet de discretionaire ruimte veel groter maken en die benoemen. Dat zou ik heel goed kunnen snappen. Dan klopt het ook rechtsstatelijk beter. Is dat misschien een betere variant?

De heer **Jansen** (SP): Als de heer Vendrik het eens is met mijn intenties, als hij het probleem dus ziet en ook denkt dat daarvoor een oplossing moet komen, dan zou ik me heel goed kunnen voorstellen dat wij het over de vorm nog eens hebben. Daar is dit debat per slot van rekening voor. De SP-fractie is voor iedere oplossing die werkt, iedere oplossing die staatsrechtelijk werkt en als resultaat heeft dat wij de vergunning niet op de automatische piloot afgeven. Als er andere wegen naar Rome leiden, is het wat mij betreft prima. Ik heb overigens een voorstel gedaan voor de wijze waarop het naar onze mening zou kunnen; van de heer Vendrik heb ik nog geen voorstel gezien voor de manier waarop het volgens hem zou kunnen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat heb ik net gedaan!

De heer **Jansen** (SP): Nou ... Het is normaal bij dit soort debatten dat wij voorstellen ook wat uitwerken. Dat hebben wij in een aantal gevallen gedaan. Wellicht dat de heer Vendrik dit zelf zou kunnen doen.

De **voorzitter**: Wij zullen wachten op de termijn van de heer Vendrik.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Het is inderdaad een wat bijzondere figuur die in dit amendement wordt voorgesteld. Dan zeg ik het vriendelijk. Kent de heer Jansen enig ander voorbeeld van een parlementair vetorecht bij de afgifte van individuele vergunningen dat in wetgeving is vervat?

De heer **Jansen** (SP): Dat is een gewetensvraag, mijnheer Van der Staaij. U bent op het gebied van staatsrecht natuurlijk een autoriteit in deze Kamer. Ik vaar er dus blind op als u zegt dat dit voorbeeld er niet is. Ik heb in mijn termijn echter ook proberen aan te geven dat dit niet zomaar een vergunning is. Of dit overtuigend was, is uiteraard aan u. Het gaat om een heel bijzondere vergunning. Op drie aspecten is sprake van een heel klein risico op een heel groot effect. De gevolgen gelden niet alleen voor de direct omwonenden, maar ook voor een veel bredere context. Nogmaals, de uitzondering bevestigt wat mij betreft de regel. Het algemene principe van de wet is logisch, maar volgens mij is er in dit geval

Jansen

aanleiding om hiervan af te wijken, dan wel – het denken houdt immers nooit op, ook niet bij mij – door middel van een andere constructie in ieder geval zeker te stellen dat niet op de automatische piloot een vergunning wordt afgegeven. Dat is namelijk mijn zorg.

De heer **Van der Staaij** (SGP): U zegt dat er niet op de automatische piloot een vergunning moet worden afgegeven, maar nu de andere kant. Hoe waardeert u, los van hoe u ook over kernenergie denkt, de rechtszekerheid voor degenen die op het moment dat het wel toegestaan en mogelijk is, daarmee aan de gang gaan? Het kan dan toch niet zo zijn dat door de grillige waan van de dag en de toevallige meerderheid die soms kan ontstaan, over dergelijke enorme investeringen beslist wordt?

De heer **Jansen** (SP): Dat is een nadeel. Daarin hebt u gelijk. De aanvrager van de vergunning doet het voorwerk, steekt er een hoop moeite in en loopt het risico dat dit werk voor niets is gedaan als die vergunning de maatschappelijke toets der kritiek kan doorstaan. Dat is volgens mij namelijk het argument van de Kamer om te zeggen "toch maar liever niet". Wij hebben in Nederland echter vaker voorbeelden gezien van zaken die op het laatste moment zijn tegengehouden omdat de volksvertegenwoordiging het uiteindelijk toch liever niet wilde.

Er is nog een manier waarop de overheid de bijzondere zorg voor de veiligheid in en rond kerncentrales tot uitdrukking kan brengen, namelijk door middel van het eigendom. De enige Nederlandse kerncentrale is op dit moment eigendom van EPZ. Dit is nog steeds een 100% publiek bedrijf, al hadden de aandeelhouders van Essent dat graag anders gezien. De Kamer heeft via de motie-Van Gent echter uitgesproken dat die centrale in publieke handen dient te blijven. Omdat in de statuten van EPZ eveneens is verankerd dat de aandelen van dit bedrijf uitsluitend in handen van de overheid mogen zijn, heeft ook de rechter deze lijn tot nu toe gevolgd, weliswaar bij voorlopige voorziening. Volgens de SP-fractie is het dan logisch dat deze lijn wordt doorgetrokken naar nieuwe kerncentrales. Het is niet goed denkbaar dat een bestaande centrale in publieke handen moet zijn, maar dat nieuwe centrales dat niet hoeven te zijn. Vandaar mijn amendement op stuk nr. 24.

Mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink heeft een amendement op stuk nr. 18 ingediend over de vergunningplicht voor de opwerking van kernafval. Dit amendement steunen wij op grond van de argumenten die in haar toelichting worden gegeven. Voorwaarden die te maken hebben met de veiligheid, moeten in de wet worden geregeld en niet bij convenant, evenmin als de financiële aspecten van buitengebruikstelling, ontmanteling en eindopslag. Ook in dit geval is het wetsvoorstel bij nota van wijziging slapper gemaakt. De regering noemt dat flexibel. Zij schrijft letterlijk: Zo is er voor de vorm waarin de rechtszekerheid wordt gesteld een open einde opgenomen. Elke voorziening die naar het oordeel van de ministers van Financiën en VROM voldoende waarborg biedt, is toegestaan. Waarom kiest de regering voor deze slappe convenantaanpak?

De SP-fractie is van mening dat de exploitatievergunning voor een kerncentrale gebonden dient te zijn aan de economische afschrijftermijn van 40 jaar. Daarna is een centrale volstrekt verouderd, zodat doorexploiteren

alleen nog te overwegen is na grote aanvullende investeringen. In dat geval dient het afgeven van de vergunning daarvoor afgewogen te worden tegen de alternatieve opties. Het schrappen van de termijn voor de exploitatievergunning, zou de mogelijkheid voor een democratische toets op verlengde exploitatie elimineren.

Stel je eens voor dat de wet er nu al zo uit zou zien. Dan zou een in 1969 gebouwde centrale, vijf jaar eerder geopend dan Borssele, uit een tijdperk waarin de computer nog nauwelijks een rol speelde en de besturing nog grotendeels met de hand werd gedaan, gewoon doorgeëxploiteerd kunnen worden. En dat terwijl we inmiddels kerncentrales kunnen bouwen die zichzelf bij oververhitting automatisch uitschakelen, beschikken over een geavanceerd systeem van monitoring en besturing, en een elektrisch rendement hebben dat zeker 50% hoger ligt dan toen. Over 40 jaar kijken wij op dezelfde manier aan tegen de moderne centrales van nu. Hoe is het mogelijk dat de minister van VROM zich letterlijk de wet laat voorschrijven door de energiebedrijven? Zelfs in de Verenigde Staten staat de veertigjarenregel in de wet. In de nota naar aanleiding van het verslag stelt de minister van VROM: "In verband hiermee is het onderdeel over de maximale geldigheidsduur van vergunningen voor nieuwe kerncentrales uit het wetsvoorstel geschrapt. Regeling van dat onderwerp zou immers doorwerken naar latere besluitvorming over kernenergie, wat de regering ongewenst acht." Kan de minister dit onderbouwen?

Het lijkt ook evident dat het geen enkel probleem is om in een later stadium een vergunning met een beperkte duur om te zetten in een vergunning voor onbepaalde tijd, terwijl het omgekeerde vrijwel onmogelijk is. Om deze reden steunen wij het amendement op stuk nr. 19 van mevrouw Wiegman.

De SP-fractie steunt het onderdeel van de wet waarin het bevoegd gezag vereenvoudigd wordt door bijvoorbeeld bevoegdheden te concentreren bij de minister van VROM, al beginnen wij ons wel af te vragen of zij bij haar integrale verantwoordelijkheid nog wel voldoende oog heeft voor haar taak als hoeder van het milieu.

Concluderend: een rammelend wetsvoorstel, dat duidelijk de rammelende verhoudingen in de coalitie tussen enerzijds CDA en anderzijds PvdA en Christen-Unie reflecteert.

□

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Kernenergie – dat zei de heer Jansen ook al – is weer terug op de politieke agenda. En is het er eigenlijk ooit af geweest, vraag ik mij af. Hoewel wij in Nederland maar één kerncentrale hebben, is de gehele wereld om ons heen vol met kerncentrales en zelfs in Nederland wordt het debat over kernenergie voortdurend gevoerd. Mijzelf staan nog levendig debatten over het langer openhouden van de kerncentrale in Borssele voor de geest. Ik ken een aantal andere woordvoerders hier die dat indertijd ook hebben meegemaakt. Bij het bespreken van dit wetsvoorstel zullen wij eerst stilstaan bij de rol die kernenergie speelt in Nederland, maar ook in de wereld en ook in de toekomstige energieverhoudingen.

Als je spreekt over kernenergie en de weer groeiende aandacht daarvoor, is dat te plaatsen in de zucht naar meer schonere energie en het tegengaan van onnatuurlijke klimaatveranderingen. Dan gaat het ook over

Van der Ham

leveringszekerheid en de energiemix die daaraan kan bijdragen. De komende decennia zal er wat D66 betreft fors moeten worden geïnvesteerd in alternatieve vormen van energie. De effecten van het huidige fossiele-energiegebruik voor milieu, klimaat en welvaart zijn urgent en ernstig. Het debat is echter ingewikkeld, want het vraagt om lastige keuzes. Het gaat over technologische ontwikkelingen die wij niet altijd kunnen beïnvloeden. Het gaat over gevoel, over geld, over politiek leiderschap. Het is allemaal erg ingewikkeld.

Het wordt allemaal nog ingewikkelder door de infiltratie van halve waarheden en ideologische dogma's. Zeker in een debat rond kernenergie is dat nog wel eens het geval. Dat geldt overigens ook rond schone energie. Aan de ene kant wordt door milieuorganisaties soms wat naïef gesproken over schone energie. Niet altijd wordt de ontwikkelingstijd die het kost, meegenomen. Aan de andere kant worden verschillende vormen van duurzame energiebronnen, zoals wind- en zonne-energie, door de sceptici te gemakkelijk als onmogelijke idealen weggezet. Dat is weer naïef van de sceptici, want door het opschalen van schone energiebronnen kunnen de kosten sterk dalen. Tegelijkertijd is er ook de kernenergielobby, die fanatieker dan ooit kernenergie afschildert als het redmiddel voor de economie en het milieu. Dat is natuurlijk ook onjuist. Zelfs als wij morgen politiek zouden besluiten om onze energievoorziening geheel op kernenergie te stoeien, dan is dat praktisch onuitvoerbaar. Ook de tegenstanders van kernenergie roeren zich hardnekkig. Ook zij hanteren halve waarheden, bijvoorbeeld over de zogenaamde nabije uitputting van de grondstoffen voor kernsplijting.

In dat debat, in die heftigheid, staan wij ook vandaag bij de behandeling van deze Kernenergiewet. De debatten worden natuurlijk ook in mijn eigen partij gevoerd. In de jaren zeventig en begin jaren tachtig was D66 gematigd positief over kernenergie, hoewel een minderheid ook wel heel erg tegen was. Na het ongeluk in Tsjernobyl veranderde de verhouding in mijn partij en werd ervoor gekozen om kernenergie zo veel mogelijk uit te sluiten. In de jaren negentig en met name de afgelopen paar jaar is dat standpunt weer ter discussie komen te staan vanwege de voortschrijdende techniek, bijvoorbeeld rondom de veiligheid van centrales, maar ook vanwege het besef dat kernenergie een bijdrage kan leveren aan een gezonde energiemix en het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Met name – ik wil ze hier ook graag noemen – de jongerenorganisatie van onze partij, de Jonge Democraten, heeft erg geholpen om dat onderwerp weer op de agenda te krijgen.

Maar ook allerlei andere zaken hebben dat debat aangezwengeld en bijvoorbeeld ook oud-Greenpeacemensen. Patrick Moore heeft gepleit voor een genuanceerde houding ten opzichte van kernenergie. Ook beseffen wij heel goed dat wij met de huidige energiemix heel erg afhankelijk zijn van kernenergie. Als je morgen op grond van ideologische redenen alle kerncentrales zou sluiten, zou dat een CO₂-uitstoot van 8% teweegbrengen. Dat is twee keer zoveel als wij met het Kyotoverdrag hoopten te besparen. Meer dan een derde van de Europese energievoorziening bestaat uit kernenergie. Ook de Nederlandse energievoorziening bestaat voor meer dan 10% uit kernstroom, deels opgewekt in Borssele, deels opgewekt in buitenlandse kerncentrales. Er zou een milieuramp ontstaan als wij nu

zouden besluiten om de opwekking van kernenergie af te bouwen en de huidige energiemix te vervangen.

Daarnaast erkennen wij natuurlijk dat er met de opwekking van kernenergie heel grote problemen zijn. Ik noem het bekende probleem van de opslag van het afval. Ook zien wij dat er met de bouw van nieuwe kerncentrales nieuwe problemen opdoemen. Door de grote vraag in andere landen naar nieuwe centrales zit de bouwcapaciteit aan haar limiet. Als wij morgen in Nederland vijf nieuwe kerncentrales willen laten bouwen, is het maar de vraag of wij de bouwers daarvoor kunnen vinden.

Ook over de kosten van kerncentrales zijn veel vragen te stellen. Met een recente Amerikaanse studie werd heel gedetailleerd ingegaan op het aspect van de kosten en de baten van de huidige generatie kerncentrales. Volgens de berekeningen zijn de kosten voor nieuwe kerncentrales de laatste paar jaar extreem hard gestegen. Dat heeft onder andere te maken met de bouwcapaciteit. Wat is het oordeel van de regering over dit soort studies?

Wij nemen bij deze afweging alles in aanmerking en om al deze redenen heeft D66 in de afgelopen jaren gekozen voor een middenpositie, voor een rationele middenweg. Uitgangspunt is daarbij dat D66 geen enkele technologische energiebron principieel uitsluit, dus ook kernenergie niet, hoewel die niet onze eerste voorkeur geniet. D66 kiest met de laatste drie tegenbegrotingen zeer scherp voor zeer concrete maatregelen voor energiebesparing. Daarnaast vinden wij dat wij de bedrijven moeten voorschrijven om gedurende een aantal jaren een bepaald aandeel duurzame energie te produceren. Wij gaan daarmee heel ver, soms zelfs verder dan het kabinet, maar wij weten dat wij zelfs met die vergaande maatregelen de komende decennia er niet helemaal komen. Om de overgang te kunnen maken naar een volledig schone energiehuishouding hebben wij zogenaamde transitietechnologieën nodig. D66 geeft daarbij de voorkeur aan het schone fossiel, bijvoorbeeld aan het onder de grond stoppen van CO₂. Nederland kan als gastland veel voordeel hebben van het verder ontwikkelen van deze technologieën en van het opschalen ervan. D66 beseft daarbij wel dat CO₂-opslag ook grote nadelen kent. Soms ontbreekt het aan draagvlak. Denk aan Barendrecht. Een ander nadeel dat zich steeds meer voordoet, is dat wij vraagtekens kunnen zetten bij de opschaling. De vraag is of die technologisch gaat lukken en of dat op tijd gebeurt. Voortdurend wordt het idee dat dit werkelijk iets kan uithalen zo veranderd dat een andere planning ontstaat. Eerst zou deze technologie in 2013 een rol kunnen spelen bij het schoner maken van onze energiehuishouding. Nu wordt al weer gesproken over 2020 en 2030. Dat vinden wij een groot probleem. Mocht CO₂-opslag niet een grote bijdrage kunnen leveren aan het schoner maken van onze energiehuishouding, dan is voor D66 extra kernenergie een optie. Hierin is zij volstrekt duidelijk en open.

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter. Moet ik de heer Van der Ham zo begrijpen dat hij het volgtijdelijke heel erg benadrukt? Hij geeft aan dat het met CCS niet gaat zoals wij dat graag hadden gewild. Misschien weten wij pas in 2020, 2025 wat wij daarvan kunnen verwachten. Wil de fractie van D66 tot die tijd wachten met het nemen van een besluit over een vergunning voor een nieuwe kerncentrale?

Van der Ham

De heer **Van der Ham** (D66): Dat kunnen wij ons natuurlijk helemaal niet permitteren. Op een gegeven moment moeten wij extrapoleren en nagaan wat de stand van zaken is. Wij moeten inschatten hoe snel de ontwikkeling van de technologie voor CO₂-opslag zal gaan en beziën wanneer die echt een grote bijdrage kan leveren. Daarbij zal altijd enigszins sprake zijn van nattevingerwerk. U kunt ook niet in een glazen bol kijken en dan zeggen hoe snel dit gaat. Dus wij zullen volgend jaar bij de evaluatie van Schoon en Zuinig en ongetwijfeld bij het opstellen van nieuwe verkiezingsprogramma's een afweging moeten maken en ons moeten afvragen of wij er voldoende vertrouwen in hebben dat men met de CO₂-opslag voldoende vaart maakt. Misschien moeten wij dan concluderen dat dat niet het geval is en dat wij serieus moeten overwegen om in Nederland meer kerncentrales te laten bouwen, waarbij dan overigens een aantal heel strenge voorwaarden moet gelden, ook wat de inspanning betreft voor het creëren van schone energie.

Mevrouw **Spies** (CDA): Dan blijft toch mijn vraag of het is: ja, mits of nee, tenzij. Stel dat er volgens de planning van DELTA medio 2011 een vergunningaanvraag komt, moeten wij die dan in behandeling nemen? Is het antwoord van de fractie van D66 op die vraag: in principe ja? Of is het antwoord: in principe nee?

De heer **Van der Ham** (D66): Wij hebben een amendement ingediend; dat heeft u kunnen lezen. Daarmee zeggen wij: het debat over de energiemix, het debat over de vraag of kernenergie een grotere rol zou moeten spelen dan nu het geval is, is een politiek debat. Daarbij gaat het om een inschatting.

Nogmaals, wij weten niet precies hoe die technologie van de alternatieven gaat. Dat politieke debat moet echt gearticuleerd hier in de Kamer plaatsvinden. Wij hebben het aangescherpt en gezegd dat D66 eigenlijk tegen kernenergie is. Echter, op het moment dat de regering zegt dat zij er niet onderuit kan en ons een voorstel doet toekomen, kunnen wij besluiten om toch de vergunningprocedures in werking te laten treden. Die procedures zijn over het algemeen goed geregeld in de wet; ik heb daar straks nog een paar opmerkingen over. Wij willen een natuurlijk moment maken waarop wij als Kamer die weging maken. Overigens – maar dat zeg ik zo nog in mijn toelichting op het amendement – gaan wij wel iets anders met de procedure om dan de heer Jansen. Daarmee tackelen wij heel veel van de procedurele bezwaren die hij heeft ingebracht. Wij vinden het echter van groot belang dat wij dit in de Kamer politiek wegen.

Mevrouw **Spies** (CDA): Begrijp ik dan goed dat de D66-fractie het nog even niet weet en dat er sprake is van een moratorium? Zegt D66: kabinet, kom maar terug als de eerste aanvraag er is en dan gaan wij wel eens wegen wat wij echt vinden van kernenergie?

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb net heel goed aangegeven wat voor ons de voor- en de nadelen zijn van kernenergie. U hebt wel gehoord dat wij een stuk positiever over kernenergie zijn gaan denken dan in het verleden. Dat mag hier wel opgemerkt worden. Ik zei in mijn interruptie in het betoog van de heer Jansen dat ik ook de opstelling van de SP realistisch vind. Wij delen uw afwegingen wat meer, mevrouw Spies. Wij gaan nog

niet zover als u, want u gelooft er helemaal in. Wij hebben nog wel wat meer afwegingen te maken, maar wij zijn er een stuk positiever over geworden. Dat is een belangrijk signaal dat wij in het debat van vandaag afgeven, maar ook in eerdere debatten hebben afgegeven.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Er heeft de afgelopen tientallen jaren een hele golfbeweging bij D66 plaatsgevonden. Ik vind het heel eerlijk van u. Op een gegeven moment zul je moeten kiezen. De kiezer mag kiezen, maar u zult ook moeten kiezen als partij. Vandaag hebben wij dat debat. U bent een stuk positiever geworden, maar u schuift het weer vooruit. U en de heer Jansen wachten het debat af dat er komt als er ooit een concrete vergunningaanvraag voorligt. U kunt vast vandaag, voortvarend als u bent, al aangeven of u voor of tegen bent.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik ben voor de wet en ik ben ook voor het amendement dat ik heb ingediend. Dat geeft aan dat wij ervoor moeten zorgen dat wij een natuurlijk moment hebben waarop wij heel het veld van energiehuishouding kunnen overzien. CO₂-opslag en de technologische ontwikkeling daarvan, is voor ons cruciaal om mogelijk te besluiten om aan meer kernenergie te denken. Dat is een debat – u bent daar vaak bij – waarin ik vaak met de ministers van VROM en EZ brainstorm over hoe snel dat gaat. Ik zit ermee omdat wij vinden dat die CO₂-opslag een belangrijke transitietechnologie is waarvan wij hopen dat die goed zal verlopen, maar waar wij steeds grotere vraagtekens bij hebben. Volgend jaar hebben wij de evaluatie van Schoon en Zuinig ...

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Ham, u hebt allang de vraag van mevrouw Neppéus beantwoord en bent al weer bezig met uw termijn. Ik wil mevrouw Neppéus nog een keer de gelegenheid geven om te interrumperen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik krijg het gevoel dat de heer Van der Ham nu bijna concreet bij mijn antwoord aan het komen is. Hij zegt dat hij volgend jaar weet of het iets wordt met die CO₂-opslag of niet. Dan kunnen wij concreet horen wat D66 vindt. Ik probeer gewoon duidelijkheid te krijgen.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik denk dat D66 ontzettend duidelijk is op dit punt. Volgend jaar evalueren wij Schoon en Zuinig. Wij moeten afwachten of wij dan alle technologische inzichten hebben rond CO₂-opslag en in hoeverre die echt een grote bijdrage kan leveren. Ik zeg er wel heel duidelijk bij dat wij dan moeten gaan inschatten of die opslag echt een grote rol kan spelen. Wij zullen dit moeten extrapoleren naar de toekomst. Als dan blijkt dat CO₂-opslag te weinig kan bijdragen, dan is kernenergie sinds de afgelopen 30 jaar nog nooit zo'n grote optie geweest.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik snap het ongeduld van mevrouw Spies wel. Het is een beetje als de minister-president: je verklaart iets niet langer taboe, vervolgens maak je geen keuze en dat verkoop je als daadkracht. Dat is toch een beetje gek.

Van der Ham

Nog even over die CCS. Daarover zijn twee cruciale vragen gesteld. De eerste vraag gaat de minister van Economische Zaken nader beantwoorden. Zij is zich aan het beraden op de instrumenten die in de toekomst zeker stellen dat als CCS een interessante en veilige technologie is, zij ook daadwerkelijk wordt toegepast.

De **voorzitter**: En CCS is, mijnheer Vendrik?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat is Carbon ...

De **voorzitter**: CO₂-opslag. Voor de luisteraars thuis is het zo duidelijker.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Wij zullen het houden op CO₂-opslag.

De heer Van der Ham lijkt ook nog een andere voorwaarde te stellen, namelijk dat hij zeker wil weten – ik snap dat op zich – dat CCS veilig is. Dat lijkt me een relevante vraag, anders moet je het misschien niet doen. Het probleem is echter dat je daar demonstratieprojecten voor nodig hebt. Dan ben je echt een aantal jaren verder, voordat je dat zeker weet. Als dat een harde voorwaarde is voor D66, dan klopt het wat mevrouw Spies zegt. Dan is D66 pas in 2020 toe aan een volgende keuze om te kijken of kernenergie dan in de plaats van CCS komt. Of D66 moet zeggen: dan nemen wij het risico maar. Maar wat is het nu?

De heer **Van der Ham** (D66): Op de vraag van mevrouw Spies of D66 gaat wachten met haar beslissing of weging tot 2020, heb ik nee geantwoord. Dat zal volgend jaar of rond de opstelling van ons verkiezingsprogramma helemaal duidelijk worden. De heer Vendrik doet net of wij daar vaag over zijn. Op dit punt verschillen wij nogal van GroenLinks. GroenLinks heeft kernenergie, bijna nog als enige in deze Kamer, als absoluut taboe verklaard. Zij staat helemaal aan de andere kant en begint helemaal te stuiten als het gaat over kernenergie. D66 heeft die positie heel duidelijk niet. Wij zijn open wat betreft het debat rond kernenergie. GroenLinks niet, zij sluit technologieën uit, verkettert ze zelfs, en spreekt er veel halve waarheden over. Daar doen wij niet aan mee.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het gaat allemaal vrij grof in die laatste paar woorden. Dus ik daag de heer Van der Ham ook maar uit aan te wijzen waar wij onwaarheden spreken. Dat vind ik eerlijk gezegd een vrij grove beschuldiging. Wij mogen het met elkaar oneens zijn. Dat is democratie, dacht ik; Democraten 66? Maar daar past dus dit soort beschuldigingen niet bij.

Nog even terug naar het punt waar mijn vraag over ging. Ik begreep u zojuist, mijnheer Van der Ham, dat u zegt: als wij zeker weten dat CCS niet veilig is, dan hebben wij een andere optie nodig.

De **voorzitter**: CO₂-opslag.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): CO₂-opslag. Dat weten wij waarschijnlijk pas over een jaar of tien. Dan kunnen wij met zekerheid zeggen of CCS veilig is en dus breed toepasbaar. Tegen die tijd hebben wij dankzij de minister van EZ het instrumentarium gereed om te zorgen dat dit dan ook wordt toegepast. Maar die conditie weten wij pas over tien jaar. Dat weten wij niet volgend jaar. Wat

bedoelt de heer Van der Ham dan, als hij zegt: eerst CCS, en dan misschien kernenergie?

De **voorzitter**: Eerst CO₂-opslag en dan misschien kernenergie.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Het hangt heel erg samen, dus op zichzelf is het een heel relevant debat. Ik heb het niet zozeer over die veiligheid gehad. Er zijn vormen van opslag, die inherent veilig zijn. Wij hebben veel discussie over woonwijken, vooral als het gaat over draagvlak. Maar dat is wel iets anders. In mijn bijdrage heb ik het gehad over de opschaling. Dus dat is een ander punt dan wat de heer Vendrik hier nu maakt. Ik denk dat men heel veilig – dat gebeurt al voor een groot gedeelte – CO₂ kan opslaan. Daar ben ik eigenlijk wel van overtuigd. Mijn grootste dilemma is of wij voldoende kunnen opschalen, zodat het niet alleen maar een soort van marge- of nichetechnologie is, maar dat wij ook daadwerkelijk grootschalig fossiele brandstoffen kunnen blijven gebruiken en wij vervolgens die CO₂ – die wij niet willen in de atmosfeer – onder de grond kunnen stoppen. Dat kan nu wel met allerlei kleine pilotprojecten en dat is hartstikke goed. Maar kunnen wij dit straks massaal doen met de enorme uitstoot van, nog steeds, de fossiele brandstoffen, voor de periode waarin wij die nodig hebben in de richting van een schone energie-huishouding? Daar heb ik steeds meer twijfels over. Wij hebben hoorzittingen gehad in de Tweede Kamer met deskundigen die zeggen dat het nog heel lang duurt. Daar maak ik me heel grote zorgen over. Dat zeg ik met enig leedwezen, want ik zie graag die technologie lukken, omdat ik liever CO₂-opslag heb dan kernenergie. Ik maak echter heel helder, tegen iedereen die het wil horen – maar dat doe ik al een aantal jaren – dat kernenergie een optie is. D66 sluit het niet uit. Het staat weliswaar onderaan het lijstje maar het staat wel op het lijstje. Daarin verschilt D66 van GroenLinks, dat mag iedereen weten.

De polarisatie rond kernenergie is wat ons betreft niet goed, want dat kapt het debat rond de energie-huishouding. Wij hopen door een wat ontspannender houding het debat weer echt te kunnen laten gaan over de werkelijke uitdaging, namelijk het fors opschalen van schone energie.

De huidige Kernenergiewet stamt uit de jaren zestig van de vorige eeuw. Het is helder dat deze wet niet geschikt is voor de uitdagingen van deze tijd. Hoe richten wij onze energievoorziening in? Na heel veel douwen en trekken is er nu eindelijk een modernisering van de Kernenergiewet. Wij zijn blij met de meeste aanpassingen. Het is over het algemeen een verbetering van de oude wet. In 2005 is er een wetsvoorstel geweest waarin deze lacunes, die er al waren, werden aangepakt. Helaas heeft het kabinet ervoor gekozen om dit wetsvoorstel op een aantal punten uit te kleden en slechts de helft van de problemen op te lossen. De overblijfselen die erin staan, steunen wij wel, maar wij zijn wel blij dat er inmiddels – door onszelf en door anderen – amendementen zijn ingediend om nog wat te repareren in de oude wet.

D66 ziet vier gaten in de wet die om directe aanpassing vragen: de financiële verantwoordelijkheid voor ontmanteling, het bevoegd gezag, de rol van het parlement in de besluitvorming en de randvoorwaarden van vergunningen.

Van der Ham

Eerst de financiële verantwoordelijkheid van ontmantelen. Het voorstel is om als onderdeel van de vergunning voor een kerncentrale een plan te vereisen dat garandeert dat er voldoende middelen zijn voor buitengebruikstelling en ontmanteling van de kerncentrale. In de huidige wet is het mogelijk dat de exploitant van de kernenergie failliet gaat en de Staat op moet draaien voor het letterlijk opruimen van de rotzooi. De verantwoordelijkheid voor het opruimen van die rotzooi ligt wat ons betreft in eerste instantie bij de veroorzaker. Aangezien de kosten van de ontmanteling niet gering zijn en zorgvuldige en juiste ontmanteling maatschappelijk gezien essentieel is, is het volgens D66 niet meer dan normaal om te vereisen dat de exploitant aantoonbaar in staat te zijn dit financieel te dragen. In het verleden hiervan staat D66 daarom positief tegenover het amendement van mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink wat betreft de vergunningsplicht uit het oorspronkelijke wetsvoorstel voor de opwerking van kernafval. Dit brengt dat daar weer in terug.

Dan het punt van het bevoegd gezag. Wij hebben een beetje problemen met de zaken die op dat punt geregeld zijn in de wet. Wij zouden graag zien dat alle bevoegdheden rond de verstrekking van een vergunning voor een kerncentrale in handen komt van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. Dat is goed. Dat zou een einde maken aan de versnippering van bevoegdheden op dit gebied en de duidelijkheid naar de markt versterken. D66 is wel van mening dat gezien de maatschappelijke gevoeligheid van kernenergie en de grote invloed op de Nederlandse energievoorziening van de toekomst, het verlenen van een vergunning niet zozeer een bestuurlijke beslissing zou moeten zijn, maar een politieke. Ik heb daar al iets over gezegd in antwoord op de interruptie van mevrouw Spies. Wat ons betreft heeft dat te maken met het feit dat een kerncentrale en met name de omgang met het afval veel langere overheidsaandacht zal vergen dan andere vormen van energieopwekking. De politiek moet wat ons betreft met open ogen die verantwoordelijkheid aangaan en het niet laten gebeuren dat het via een zijgang geschiedt. Wij willen dat er een zelfstandig moment komt waarop kabinet en Kamer tot een keuze voor meer kernenergie komen.

Ik vind de formulering die hierover nu in de wet staat, te vaag. De procedure tussen Kamer en kabinet moet duidelijker worden. Wij stellen dan ook voor dat de definitieve beslissing om extra kernenergie toe te staan, een eigen moment krijgt. Het openstellen van de wet voor vergunningaanvragen kan alleen genomen worden nadat de Staten-Generaal hiermee instemmen, uiteraard na overleg met het kabinet. Indien de vergunningprocedure wordt opengesteld, vindt vervolgens de reguliere in de Kernenergiewet opgenomen procedure van de vergunningverlening plaats. Het amendement dat wij hebben ingediend, brengt daar overigens helemaal geen wijziging in aan. Het amendement heeft alleen betrekking op vergunningen voor de bouw van nieuwe kerncentrales en brengt dus geen wijzigingen in vergunningstelsels voor latere fases, zoals het in werking houden van een kerncentrale.

Mevrouw **Spies** (CDA): Moet dat eenmalig gebeuren, dus bij de eerstkomende aanvraag voor een nieuwe centrale, of moet dat per keer gebeuren? Hoe denkt u dat wij om zouden moeten gaan met het belang van het borgen van

de rechtszekerheid voor eventuele aanvragers? Die zullen namelijk kosten moeten maken, MER-procedures moeten doorlopen enzovoort, voordat zij tot een aanvraag komen. Dan zijn zij afhankelijk van het moment dat wij hier bereid zijn om te prikken om daar wel of niet een oordeel over te vormen. Begrijp ik het zo goed?

De heer **Van der Ham** (D66): Alles wat u zegt, heb ik met het amendement willen voorkomen. Er moet namelijk rechtszekerheid zijn en rechtsgelijkheid. Daarin wijkt mijn amendement ook echt af van dat van de heer Jansen, want die stelt voor om per kerncentrale een nieuwe procedure op te starten, inclusief debatten in de Kamer. Dat zeggen wij niet. De techniek van het amendement is: geen kernenergie – dat wordt dus niet toegestaan – behalve op het moment dat de regering daartoe een voorstel doet en de Kamer daarmee instemt. Dan kan de procedure voor iedereen die dat wil open gaan. Dat heeft als voordeel dat iedereen dan gelijk is. Vanaf dat moment zal de eerste, maar ook de vijfde kerncentrale onder hetzelfde regime vallen. Er worden niet voortdurend aparte procedures opgestart, behalve de procedures die nodig zijn voor de vergunningverlening. Dan is er dus sprake van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid. Het is een eenmalig politiek moment in de Kamer en in het kabinet om ons af te vragen of wij het noodzakelijk vinden dat kernenergie een groter aandeel moet krijgen in de huidige energiemix. Wat dat betreft is het een heel andere systematiek dan de heer Jansen heeft voorgesteld.

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Ham, wilt u iets korter antwoorden?

Mevrouw **Spies** (CDA): Dat betekent de facto toch dat u een moratorium erop legt? U zegt: wij verbieden kernenergie totdat het tegendeel door het kabinet en de Kamer is bevestigd.

De heer **Van der Ham** (D66): Ja, wij hebben een moratorium met daarachter de hele procedure die in werking gaat als de Kamer besluit om kernenergie toe te staan. Dat zeggen wij. Dat moratorium kan overigens heel kort duren. Ik heb zelf aangegeven dat wij bij wijze van spreken volgend jaar of het jaar daarop politiek kunnen besluiten om dat op te heffen. Ook in antwoord op eerdere vragen zeg ik dat wij daar open in staan, maar wij vinden het wel van groot belang dat wij ons er zelf niet in rommelen met betrekking tot kernenergie. Mijn bezwaar tegen het wetsvoorstel is dat wij eigenlijk niet kiezen voor of tegen kernenergie. Wij laten uiteindelijk de beslissing over aan een aantal "omstandigheidsfactoren". De PvdA-fractie heeft voortdurend in deze debatten aangegeven dat zij tegen kernenergie is. Ik hoop dat zij er ook iets over gaat zeggen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Ham, dit is echt al ver voorbij het antwoord op de interruptie.

De heer **Jansen** (SP): Ik waardeer dat de heer Van der Ham hetzelfde probleem ziet als de SP-fractie. Alleen distantieert hij zich van de oplossing van de SP-fractie. Ik constateer dat zijn aanpak in wezen dezelfde fundamentele dilemma's heeft, bijvoorbeeld dat degene die de vergunning gaat aanvragen – waar hij bij u nog even op

Van der Ham

moet wachten – nu al bezig is met kosten maken. Kijk maar naar wat er op dit moment aan voorbereidende activiteit is. Ook daar speelt de rechtszekerheid een rol. Een tweede probleem is dat er een geruime tijd verstrijkt tussen het moment van het indienen en het afgeven van de vergunning. Op dit moment zijn de spelregels van de vergunning nog niet duidelijk, gezien het karakter van het wetsvoorstel, een raamwet. Stapt u dan in het donker of wilt u op dat moment wel zeker weten welke spelregels er gelden?

De heer **Van der Ham** (D66): De D66-fractie wil uitdrukkelijk niet dat de Tweede Kamer zich gaat bemoeien met lopende vergunningaanvragen, niet in de toekomst, maar ook zo min mogelijk nu. Dat is al lastig omdat er al eentje in procedure is. Wij willen dat de Kamer, de politiek, expliciet een keuze maakt voor kernenergie of niet. Hiermee kom ik op de kritiek die ik ook op andere partijen heb, die niets willen veranderen. Als dit ongewijzigd, zonder uw of mijn amendement, wordt aangenomen, zet je eigenlijk de deur open voor kernenergie. Het wordt dan aan de markt overgelaten. Dan heb je het politieke wegingsmoment eigenlijk uit handen gegeven. Ik sta redelijk onbevangen tegenover kernenergie. Toch vind ik het van belang dat deze Kamer expliciet een keuze maakt of extra kernenergie wordt toegestaan. Als je die keuze niet erin aanbrengt, heb je eigenlijk al toegestemd.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ik begrijp de achtergrond van datgene wat de heer Van der Ham zegt, maar ook dit is een hele bijzondere figuur. In feite bepaalt de minister van VROM, die moet handelen in overeenstemming met de ministerraad, of kernenergie wel of niet mag. U geeft het strikt genomen uit handen. Het wordt dan niet meer in de wet geregeld. De minister van VROM is in dat geval eigenlijk de bevoegde persoon om daarover te beslissen.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij zeggen: in principe geen kernenergie, mits de minister vindt dat dit in de energiemix zou horen. Vervolgens gaat dat in overleg met het parlement, de Eerste en Tweede Kamer. Vervolgens kan, als de Kamer het daarover met de minister eens is, een vergunningprocedure worden opgesteld. Dan gaat de wet gewoon werken. Zo werkt het. Het is niet zo heel gek. Ik vind dit heel belangrijk, omdat kernenergie, met alle bezwaren die zij heeft, een beslag zal leggen op vele generaties. Het gaat ook over het opslaan van afval en zo. Dat vind ik onder bepaalde omstandigheden te billijken, maar dat moeten we wel met open ogen doen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): We hebben nu een regeling op het niveau van de wet, waarbij de Kamers en de regering samen beslissen en de normen stellen inzake kernenergie. Is wat u wil, qua bescherming in zekere zin in feite geen achteruitgang, hoe je er ook over denkt? Je legt het dan immers in handen van één minister, die wel moet handelen in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad; daar heeft de Kamer dan weer een rol in. Is dat een heldere procedure? Moeten wij als wetgever niet gewoon zorgen dat dit netjes geregeld is. Als je het anders wilt, moet je de wet maar wijzigen, met alle nadelen maar ook alle afwegingen van dien.

De heer **Van der Ham** (D66): De afweging over de

energiemix is een politieke afweging. De veiligheid van een centrale, de plaats waar hij moet komen of de financiële problemen zijn technische aspecten, waar een kerncentrale aan moet voldoen. Daaraan gaan vragen vooraf. Willen wij dit eigenlijk wel? Past het in de energiemix? Dat is een politieke afweging, geen technische. Er moeten afwegingen gemaakt worden over de toekomst van schone energie of de ontwikkeling van CO₂-opslag. Die kun je niet helemaal abstraheren tot de vraag of iemand zich aan een bepaalde regel heeft gehouden. Dat politieke element wil ik terugbrengen in de wet.

Mevrouw **Spies** (CDA): De heer Van der Ham staat hier omstandig te betogen dat D66 geen taboes heeft, waarvoor hulde. Hij denkt ook dat kernenergie niet uitgesloten moet worden. Vervolgens dient hij een amendement in waardoor een deur die al meer dan 40 jaar openstaat in de huidige Kernenergiewet juist verder dichtgaat. Ik begrijp daar helemaal niks van. Iedereen die nu een vergunning aan wil vragen, had dat al 40 jaar lang kunnen doen, al is dat de facto niet gebeurd. De heer Van der Ham doet eerst een deur dicht en daarna zegt hij dat hij hem misschien later weer opendoet.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij vinden dat kernenergie niet alleen technische aspecten heeft, maar ook een politieke weging moet kennen. Wij willen ervoor zorgen dat dit zo veel mogelijk in de politiek, in het kabinet maar ook in het parlement, wordt besproken. Wij hebben heel erg zitten puzzelen over de vraag hoe we dat zouden doen en we hebben ook gekeken naar de manier waarop de heer Jansen dat heeft gedaan. Wij willen het juridisch goed dichttimmeren en wij willen ervoor zorgen dat we niet de problemen krijgen die in de interruptie van de heer Jansen zijn aangegeven. In overleg met ambtenaren die ons hebben bijgestaan, zijn wij tot deze technisch-juridische oplossing gekomen.

De heer **Samsom** (PvdA): De politieke weging bestaat toch niet uit de vraag of u op een zeker moment wel of geen zin heeft in kernenergie? Die politieke weging betreft toch de vraag of u denkt dat kernenergie nodig is en zo ja, onder welke randvoorwaarden? Dat kunnen wij vastleggen in de wet of in de daarbij horende regelgeving, die dan via het amendement van de heer Jansen bij de Kamer terugkomt. Dan is in die politieke weging toch voorzien?

De heer **Van der Ham** (D66): Ik sta open voor allerlei andere vormen waarin wij die politieke weging heel expliciet kunnen maken. Als u daar dus suggesties voor hebt, is dat prima. Wij proberen dat moment te pakken. De PvdA is eigenlijk tegen kernenergie, maar weet achter de schermen best dat er niet onderuit te komen is. Ik wil niet dat daardoor de deur half open blijft en dat het erin sluipt, dus dat wij straks een kerncentrale hebben. Wat ik niet wil – en daar spreek ik u met name op aan – is dat de PvdA zegt: nou, wij waren er niet bij. Dat zal straks misschien de conclusie zijn en dat vind ik niet eerlijk ten opzichte van de kiezers en ook niet ten opzichte van elkaar. Ik ben hier open over. Ik geef aan waar ik sta. Dat moet de PvdA ook doen.

De heer **Samsom** (PvdA): Nu beschrijft u gewoon wat er vier jaar geleden bij D66 gebeurde toen Borssele open

Van der Ham

moest blijven. Dan moet u niet uw frustratie daarover bij mij gaan neerleggen. Wij maken hier nu een deugdelijke wet op basis waarvan we straks allerlei afwegingen kunnen maken. Rekent u er maar gewoon op dat wij als PvdA ons werk doen. Als u dat ook doet, komt het allemaal goed.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik constateer dat er in de PvdA steeds meer geluiden opgaan om een wat rationeler houding ten opzichte van kernenergie aan te nemen. Dat u dat nog probeert te verbloemen, is een gegeven. Ik kijk al uit naar de debatten waarin u gaat verklaren dat de PvdA hier ook genuanceerder over is gaan denken. Ik denk dat dit moment heel erg nabij is en dat weet u ook.

Voorzitter. Dan kom ik bij de vergunningduur. Het kabinet heeft het idee laten varen om vergunningen voor bepaalde tijd te verlenen. De ratio hiervan is dat het maximeren van de vergunningsduur van invloed is op de toekomst van kernenergie in Nederland. Wij zijn van mening dat het maximeren van de vergunningsduur duidelijkheid verschaft aan de markt en garandeert dat de opwekking van kernenergie volgens de modernste en veiligste standaarden plaatsvindt. Voor ons is het weigeren van deze maximering alleen te verklaren als het kabinet van mening is dat de kernenergie-industrie uitgediagnosticeerd is of als het kabinet een voorkeur heeft voor oude standaarden. Het laatste kan ik mij niet voorstellen. Daarom zien wij niet in waarom de maximering van de vergunning tot 40 jaar uit de wet is gehaald. Daarom steunen wij het amendement van mevrouw Wiegman dat die tijd van 40 jaar vastlegt. Op deze wijze kan de veiligheid van de opwekking van kernenergie in Nederland gewaarborgd en afgedwongen worden. Hierboven pleiten wij voor een systeem van internationale benchmarking, waarbij de Nederlandse implementatie van succesvolle, nieuwe technieken en innovaties versneld wordt. Dit systeem zou de innovatiekracht van de kernenergie-industrie versterken en een veiliger opwekking van kernenergie dichterbij kunnen halen. Kan de minister een dergelijke benchmark toezeggen?

Een andere vraag hierover is: hoe zorgen we dat nieuwe toekomstige technologieën die het gevaarlijk afval sneller kunnen afbreken, ook toepasbaar zijn op al opgeslagen afval?

Een ander punt. Op 1 juli 2004 aanvaardde de Kamer de motie-Spies. Daarin werd verzocht de relevante wet- en regelgeving zodanig te wijzigen dat toestemming van de regering en betrokkenheid van het parlement vereist zijn voor het verlengen van opwerkingscontracten. Het kabinet lijkt ook aan die motie niet tegemoet te willen komen. Gezien het gebrek aan opwerkingscapaciteit in Nederland, zal dit automatisch in het buitenland moeten gebeuren. Daarvoor is een verdrag tussen twee landen nodig en bij het sluiten van een verdrag is altijd een grote rol aan de volksvertegenwoordiging toebedeeld. De D66-fractie vindt het raar dat dit niet geregeld is.

Het kabinet vergeet voor het gemak dat in eerste instantie in het wetsvoorstel niet alleen gesproken werd over de bevoegdheid van de Staten-Generaal in dezen, maar ook over een vergunningsduur van tien jaar en weigeringsgronden voor een dergelijke vergunning. Met het laten vervallen van het eerdere voorstel worden ook deze elementen naar de prullenbak verwezen en dat vinden we jammer. De fractie van D66 is van mening dat

de volksvertegenwoordiging niet genoeg betrokken kan zijn bij de opwerking van bestraalde splijtstoffen. De aanscherping van de regels is hoogst noodzakelijk en de maximering van de vergunningen introduceert een weegmoment zodat kritisch gekeken kan worden naar nieuwe technologieën en mogelijkheden.

De **voorzitter**: Mevrouw Spies heeft een vraag.

Mevrouw **Spies** (CDA): Is de heer Van der Ham ervan op de hoogte dat er inmiddels een verdrag tussen Frankrijk en Nederland aan de Kamer is voorgelegd dat de opwerking van splijtstoffen in Frankrijk mogelijk moet maken? De Kamer zal dit verdrag moeten goedkeuren.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat is vast een retorische vraag. Als dat de motie van mevrouw Spies, die de D66-fractie destijds ook heeft gesteund, in voldoende mate dekt, hoor ik dat graag van het kabinet. Wij hebben begrepen dat dit niet helemaal het geval is, maar ik laat me daarvan graag overtuigen en dan zijn we daar blij mee. Ik hoor daarover graag de reactie van het kabinet.

De **voorzitter**: De heer Van der Ham vervolgt zijn betoog.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik ga afronden. De D66-fractie heeft haar positie over kernenergie geschetst en die is helder. In de aankomende jaren wordt het een lastig debat, maar wij gaan dat debat niet uit de weg. Het debat over de toekomstige energiehuishouding zal de komende jaren veel van onze tijd vergen. De visies daarover zullen botsen en ook de visies over de rol van kernenergie in die energiehuishouding zullen botsen. Daarbij zegt de D66-fractie dat het een gezamenlijke uitdaging is, die de lijnen tussen coalitie en oppositie moet overstijgen. Als we zouden besluiten tot het gebruik van meer kernenergie dan heeft dat niet alleen maar betrekking op dit kabinet, maar ook op toekomstige kabinetten en velen daarna. Ik hoop dat het kabinet, maar ook de oppositiepartijen, met open vizier naar de verschillende amendementen willen kijken buiten de afspraken die mogelijk achter de schermen over dit wetsvoorstel zijn gemaakt. Op die wijze kunnen we ervoor zorgen dat we een goed en breed gedragen wetsvoorstel krijgen. Er moet juist een breed draagvlak zijn over de voorwaarden voor energie, met name kernenergie. De D66-fractie hoopt dat het kabinet en de huidige coalitiefracties bereid zijn met sympathie naar onze wijzigingsvoorstellen te kijken en die steunen.

□

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. De wet die wij vandaag behandelen, is een raamwet. Als je naar de discussies zojuist luisterde, zou je haast denken dat het over meer gaat, maar volgens mij is vandaag niet de vraag aan de orde of wij kernenergie mogelijk of onmogelijk willen maken. De precieze formulering van criteria en randvoorwaarden is op een ander moment en in andere vorm aan de orde.

De ChristenUnie staat achter de afspraak dat besluitvorming over de brandstofmix door een volgend kabinet moet worden genomen op basis van helder uitgewerkt scenario's die in het voorjaar van 2010 zullen verschij-

Wiegman-van Meppelen Scheppink

nen. Eén ding is wel duidelijk: de vraag of en welke plek kernenergie in Nederland krijgt, zal altijd onderworpen moeten worden aan een toets vanuit het publieke belang.

Het is inmiddels al weer enige maanden geleden dat ik twee amendementen heb ingediend. Ik constateer dat er nu meer duidelijkheid is over het moment waarop DELTA een vergunningaanvraag zal indienen, namelijk eind 2011 om in 2012 met de bouw te beginnen. Vragen heeft mijn fractie echter wel. Hoe verhoudt deze planning zich tot de planning dat een nieuw kabinet definitieve keuzes zal maken met betrekking tot kernenergie? Daaraan zal, gezien het tijdpad, de uiteindelijke vergunningaanvraag worden getoetst. Kan het nieuwe kabinet zijn kernenergiezaken dan rond hebben? Ik heb de amendementen ingediend vanwege deze zorg dat er leemten zullen vallen. Ik zal ze kort toelichten.

Ik begin met het amendement op stuk nr. 18, waarin het gaat over de vergunningplicht. De ChristenUnie ziet voor opwerking graag een juridische verankering, in de vorm van een vergunningplicht. Een vergunningplicht maakt de Nederlandse staat onafhankelijk van wetgeving in andere landen en waarborgt zeggenschap over de te kiezen afvalverwerkingsroute.

Dan kom ik op het amendement op stuk nr. 19, dat gaat over een beperkte geldigheidsduur. De door ons voorgestelde beperkte geldigheidsduur van een nucleaire vergunning komt simpelweg overeen met de ontwerp-technische levensduur van kerncentrales. Wij garanderen hiermee in ieder geval het vastleggen van een moment voor een eventuele herziening van het energiebeleid, tegen het eind van de ontwerp-technische levensduur. Bij de huidige onbepaalde duur ontbreekt elke vorm van horizon, wat onbedoelde pretenties en suggesties in het leven zou kunnen roepen. Graag hoor ik een reactie van het kabinet op deze vragen, maar ook op mijn zorg dat er leemten zouden kunnen vallen.

Deze week ontving de Kamer een brief over het convenant inzake de publieke belangen van de kerncentrale Borssele.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mevrouw Wiegman heeft zojuist haar twee amendementen toegelicht. Het zijn twee amendementen die ik hartgrondig steun. Mag ik voor de duur van dit debat ervan uitgaan – anders word ik toch een tikje ongerust – dat zij ze niet gaat intrekken, maar dat zij ze volgende week ter stemming zal aanbieden, wanneer wij de finale stemming over deze wet hebben?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik heb twee amendementen ingediend die onderdeel zijn van dit debat en van de discussie en waarop ik een reactie van beide ministers vraag, zeker ook gezien de ontwikkelingen van de afgelopen maanden.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat snap ik. Je hebt altijd een debat, maar dat hebben wij schriftelijk ook al gehad. Hulde voor de twee amendementen waarvoor u het initiatief hebt genomen. Er is ook schriftelijk zeer uitgebreid met het kabinet over van gedachten gewisseld. U hebt desondanks gemeend, en ik steun u daar zeer in, de politieke conclusie te moeten trekken dat dit anders moet. Ik wil u toch echt uitnodigen om dat tot het

einde van dit debat helemaal vol te houden. Dat zou ik heel fijn vinden.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Inderdaad komt er in de nota naar aanleiding van het verslag naast veel inhoud, ook een gedachteswisseling naar voren. Daarom stel ik vandaag in dit debat vragen, om dit nog verder uit te debatteren. Het kabinet stelt dat er voor een beperking van de vergunningsduur, een wetsvoorstel van die strekking zal moeten worden ingediend. Ik vraag mij vandaag af hoe zo'n planning zich verhoudt tot de planning die wij zien, en wat wij van DELTA kunnen verwachten. Ik wil dat vandaag helder hebben, zodat een volgend kabinet ook echt klaar kan zijn met kernenergieplannen en zaken, zodat te zijner tijd een goede toetsing van vergunningen kan worden gedaan.

De heer **Van der Ham** (D66): De heer Vendrik maakt zich een beetje zorgen, of mevrouw Wiegman de amendementen wel volhoudt. Is er eigenlijk een afspraak in de coalitie om niet te proberen met amendementen in de wet iets te veranderen? Is het kabinet een beetje boos op de ChristenUnie, omdat zij toch met dit soort amendementen is gekomen?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Nee. Afspraken die in de coalitie zijn gemaakt, zijn duidelijk terug te vinden in het coalitie-akkoord. Vandaag deel ik mijn zorg: het is prima om te zeggen dat wij nu een goede raamwet moeten neerzetten, om straks definitieve keuzes op basis van verschillende scenario's te maken. Ik sta daar van harte achter; dat lijkt mij een goed plan. Wij kunnen dan verder een goed inhoudelijk debat voeren. Mijn grote zorg vandaag is echter, hoe de planning zich verhoudt. Klopt zij? Gaan er geen leemten vallen? Ik wil graag de garantie krijgen dat de dingen die wij nader willen afspreken, ook werkelijk gaan gebeuren. Ik wil niet dat wij straks een raamwet hebben, maar zonder dat de plannings goed overeenkomen, zodat wij straks een heel mager toetsingsinstrument hebben. Ik wil daarover vandaag graag een reactie horen van het kabinet.

De heer **Van der Ham** (D66): En dan zegt het: nee joh, dat zit helemaal goed, mevrouw Wiegman, trekt u die amendementen maar lekker in. Doet u dat dan?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Als het kabinet inhoudelijk goede argumenten heeft, dan vind ik het belangrijk om dat te overwegen. Wij houden hier een debat. Als ik vandaag zeg dat een reactie van het kabinet mij helemaal niets uitmaakt en dat ik daarnaar niet luister, dan hadden wij geloof ik ook geen debat hoeven hebben.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij hebben uw inzet bij eerdere debatten rond kernenergie gezien, en in uw schriftelijke inbreng gelezen dat u hier behoorlijk stevig inzet. Terecht, wij zullen die amendementen steunen. Uit het "lopend vuur" – om het maar zo te noemen – heb ik echter begrepen dat u behoorlijk onder druk wordt gezet om ze in te trekken, omdat dat niet de deal is in de coalitie. Klopt dat of niet?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink**

Wiegman-van Meppelen Scheppink

(ChristenUnie): Wij zijn met een debat bezig en niet met lopende vuurtjes. Ik stel gewoon mijn vragen en verzoek het kabinet om een reactie op mijn amendementen. Mijn zorg is dat er leemtes kunnen vallen. Dat ik dingen goed geregeld wil hebben, is duidelijk, maar het is voor mij nog wel de vraag of wij dat vandaag in een raamwet moeten regelen of later op basis van de verschillende scenario's. Het voordeel van die tweede mogelijkheid is dat wij dan over alle informatie beschikken en het goed kunnen invullen. Het is aan een volgend kabinet om dat te doen.

Ik zal straks meer zeggen over de inzet van de ChristenUnie. Ik kan u wel beloven dat ...

De **voorzitter**: Akkoord. Mijnheer Vendrik.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik word ongerust. Of er nu wel of niet een coalitiedaal is of onderlinge rijd over het feit dat mevrouw Wiegman hiertoe het initiatief heeft genomen, maakt mij eigenlijk niet uit. Belangrijker is de twijfel die zij zelf zaait. Stel dat het kabinet haar antwoordt dat het later allemaal op zijn pootjes terecht komt, dan trekt mevrouw Wiegman blijkbaar haar amendementen in. Dat zou toch wel heel vreemd zijn. Wij bespreken vandaag toch zeker ook de kwaliteit van de wet? Die wet vertoont volgens u twee leemtes, leemtes die Pieter van Geel als staatssecretaris voor het CDA goed had opgevuld en die door het kabinet in de wet zijn teruggebracht. Mevrouw Wiegman, ongetwijfeld met steun van Pieter van Geel, draait de zaak op haar beurt weer terug.

De **voorzitter**: Mevrouw Wiegman heeft het woord.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat is het dan toch zeker? Dan gaat het toch niet aan om het kabinet te vragen of het mogelijk is om het later middels een wetswijziging alsnog te regelen? Dan regelen wij het toch gewoon vandaag.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, u hebt het woord niet meer.

Mevrouw Wiegman.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik krijg het gevoel dat ik in herhaling moet gaan vallen. Moet ik mijn antwoord echt nog een keer herhalen?

De **voorzitter**: Liever niet.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik heb mijn argumenten gegeven en ik denk dat ik daarmee duidelijk ben geweest.

De heer **Jansen** (SP): Toen de heer Vendrik de eerste keer interrompeerde dacht ik dat hij eigenlijk een open deur intrapte, want natuurlijk staat de indiener achter zijn eigen amendementen. Inmiddels lijkt de onduidelijkheid alleen maar groter te worden.

Terug naar de inhoud. Ik ga ervan uit dat mevrouw Wiegman volledig achter de inhoud van haar amendementen staat en deze heeft onderbouwd met sterke argumenten. Kan zij een andere constructie bedenken dan haar amendement over de 40-jarentermijn, die ook verzekert dat het na 40 jaar afgelopen is?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik sta van harte achter de inhoud van de amendementen. Daarover kan geen onduidelijkheid bestaan. Ik ben bang voor leemtes als deze amendementen niet worden aangenomen. Vandaar dat ik het kabinet heb gevraagd of mijn zorg terecht is of dat er andere, goede constructies denkbaar zijn waarbij wij het tegelijk met andere zaken op een later moment regelen. Ik zeg dat, omdat de inhoud van de amendementen maar een zwakke afspiegeling is van al onze wensen in dit dossier. In uw interruptie verwoordt u heel goed welke vraag er vandaag moet worden beantwoord.

De heer **Jansen** (SP): De veertigjarentermijn is volgens u dus een bikkelhard element in het amendement, wat betekent dat wij hooguit nog over de technische uitwerking kunnen discussiëren. Die 40 jaar staat dus als een paal boven water.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Die 40 jaar staat in het amendement, omdat ik vind dat er een horizon moet zijn. Die horizon is het belangrijkste, want een onbeperkte vergunningsduur zou het verkeerde signaal zijn. Ik vind het dus belangrijk dat wij een goede afweging kunnen maken op basis van de scenario's. Daarna moeten wij een echte keuze maken.

De heer **Jansen** (SP): Ik krijg het gevoel dat mevrouw Wiegman aan het schuiven is. Zij zegt namelijk dat die 40 jaar is opgenomen in het amendement om maar een anker te hebben. Die termijn is toch zeker goed onderbouwd? Andere landen hebben voor dezelfde termijn gekozen op basis van de economische en technische levensduur. Dan moet u toch zeker voluit achter die termijn gaan staan en niet zeggen dat het een arbitraire keuze was?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Inderdaad. Ik heb daarvoor gekozen, vanwege de ontwerptechnische levensduur en omdat je daarmee een horizon inbouwt. Dat er een horizon wordt ingebouwd, is voor mij het belangrijkste. Voor de duur van de termijn heb ik aangesloten bij de ontwerp-technische levensduur. Dat is het inhoudelijke argument bij deze amendementen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Mevrouw Wiegman zegt nu dat het haar niet gaat om de vraag hoe wij het in de toekomst gaan regelen, omdat daarover nog een debat wordt gehouden. Het zou haar gaan om het dichtens van leemtes in de tussentijd. Is het dan zo dat vergunningaanvragen al voordat die discussie aan de orde is, zullen worden bevestigd waar dit nieuwe criterium voor moet gaan gelden?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik constateer dat we vandaag een raamwet aan de orde hebben. Ik constateer dat de definitieve keuze over kernenergie later gemaakt zal gaan worden op basis van scenario's. Mijn vraag is wat wij vandaag echt moeten regelen, gezien de plannings van de verschillende elementen, zodat we straks weten dat we een goed toetsingskader hebben en zodat we dan niet hoeven te zeggen: we hebben destijds gekozen voor een kale raamwet. Straks worden er definitieve keuzes

Wiegman-van Meppelen Scheppink

gemaakt en gaat er op enig moment een vergunning-aanvraag lopen. Dan moeten we niet tot de conclusie komen dat we eigenlijk ons toetsingskader nog niet op orde hebben, vanwege de termijnen die voor de verschillende zaken staan. Dat is mijn zorg vandaag. Wat moeten we vandaag echt regelen om te voorkomen dat we in de nabije toekomst leemtes gaan constateren met gevolgen voor de verdere toekomst?

De heer **Van der Staaij** (SGP): Het gaat u dus niet om leemtes die op dit moment spelen? Dan hebt u het toch in feite al over wat er in de toekomst moet gaan gelden? Wij hebben het hier over de kaders voor eventueel te verstrekken nieuwe vergunningen. Dan loopt u met uw vraag toch juist vooruit op de toekomstige discussie?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ja, maar ik noem deze dingen uit zorg voor leemtes. Natuurlijk is deze raamwet van belang voor de toekomst, maar de verdere invulling en de nadere precisering van de randvoorwaarden gaat nog komen, straks op basis van die scenario's. Het gaat mij om de vraag wat er gebeurt tussen nu en straks, ook in het licht van wat we verder nog kunnen verwachten aan nieuwe vergunningaanvragen. Dan hebben we te zijner tijd een goed toetsingskader, dat op orde is.

De **voorzitter**: U vervolgt uw betoog.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Deze week ontving de Kamer nog een brief over het convenant inzake de publieke belangen van de kerncentrale Borssele. In de brief draait het sterk om de bodemprocedure. In een motie verwoorde de Kamer destijds krachtig haar mening dat de veiligheid het beste gewaarborgd is bij een eigendomsrelatie. We deden het verzoek aan het kabinet om alles in het werk te stellen wat in de macht van het kabinet ligt om het publieke eigendom in overheids-handen te houden. Ik citeer even uit de kabinetsbrief. "Ook indien in een later stadium het eigendom van de kerncentrale Borssele alsnog gedeeltelijk in private handen komt, heb ik een convenant gesloten met de betrokken partijen. Dit convenant treedt in werking indien de aandelen die nu via Essent door gemeenten en provincies worden gehouden, alsnog geheel of gedeeltelijk overgaan naar een private partij." Als ik dit zo lees, valt mij op dat het kabinet niet echt op de het dictum van de motie van destijds ingaat. Welke mogelijkheden zijn er om het eigendom in overheidshanden te laten? Het enige wat ik daarover lees, is: "In reactie op de motie heb ik u erop gewezen dat de middelen om die uit te voeren, beperkt zijn en heb ik ook aangegeven desalniettemin al mijn mogelijkheden te benutten om de publieke invloed en zeggenschap in de kerncentrale Borssele te behouden." Graag een reactie hierop van de minister. Ik wil graag dat zij hier wat dieper op ingaat.

Voorzitter. Laat ik tot slot vandaag duidelijk zijn over de inzet van de ChristenUnie in de nabije toekomst als het gaat om kernenergie. Voor de ChristenUnie geldt nog steeds het uitgangspunt: bouw geen nieuwe kerncentrales zolang er geen duurzame en betrouwbare oplossing is gevonden voor de veiligheids- en de afvalproblematiek. Ondertussen hoeft het denken over kernenergie niet stil te staan. Er is goede raamwetgeving noodzakelijk. We

bevinden ons in een transitiefase naar 100% duurzame energie. Deze fase wil de ChristenUnie graag zo kort mogelijk houden. Wij willen maximaal inzetten op energiebesparing en het ontwikkelen en inzetten van nieuwe, minder bezwaarlijke vormen van energie, zodat we eigenlijk kunnen zeggen dat we de optie van de kernenergie in de toekomst kunnen vermijden.

□

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Wat behandelen wij hier vandaag in het parlement eigenlijk? Een wetsvoorstel met bar weinig inhoud, is volgens mij het eerlijke antwoord. De modernisering van de Kernenergiewet, ooit met verve ingezet door het vorige kabinet, met daarachter ook een specifieke ideologie, is nu teruggebracht tot het meest noodzakelijke: slechts wat technische aanpassingen. Waarom hebben wij dat eigenlijk gedaan? Daar zijn twee redenen voor. Allereerst de inhoudelijke reden. Een grote meerderheid, bijna iedereen in deze Kamer, en ook het kabinet wil zich richten op de echte oplossing van ons energievraagstuk, te weten duurzame energie en energiebesparing, en wil zo min mogelijk energie steken in een in veel opzichten halfbakken energiebron zoals kernenergie. Dat is de inhoudelijke reden. Er is natuurlijk ook gewoon een politieke reden. Dezelfde meerderheid in deze Kamer die het zo eens is over wat ons nu te doen staat – duurzame energie uit de grond stampen en energiebesparing realiseren – is het niet eens over de vraag in hoeverre je kernenergie nu al als reserveoptie achter de hand wilt houden. Sommigen willen nu eigenlijk meteen door met kernenergie, anderen sluiten dat tot in de eeuwigheid uit. Daartussen bevindt zich in deze Kamer elke denkbare gradatie.

Dat verschil van mening loopt dus niet alleen door de coalitiepartijen; het loopt door de hele Kamer. Zo steekt het CDA niet onder stoelen of banken dat het de optie van kernenergie nu al zou willen toevoegen aan onze energievoorziening en de Partij van de Arbeid wil dat niet doen, omdat wij naast een groot aantal problemen met kernenergie vooral andere kansen zien, kansen voor duurzaamheid, kansen voor de economie en kansen voor duurzame energie in Nederland. Zo hebben wij dé ideale uitgangspositie voor wind op zee. Ik denk aan onze havens, onze offshorebedrijven, het stuk Noordzee dat voor onze kust ligt, ons elektriciteitsnetwerk en onze baggeraars. Wij zijn op al die punten gezegend met wereldklasse. Wij kunnen die kansen grijpen en Nederland tot hét centrum van offshorewindenergie van Europa of zelfs van de wereld maken.

Wind op zee is maar een van de opties. Uit de overgang tussen zoet en zout water kan je namelijk ook energie halen: een koperdraadje aan de ene kant en een koperdraadje aan de andere kant, lampje ertussen en het lampje brandt. In werkelijkheid is het allemaal iets ingewikkelder. Dat zal ik u besparen. Wat echter belangrijk is, is dat wij de grootste zoet-zoutwaterscheiding ter wereld hebben, een messcherpe lijn van 30 km tussen de zoute Waddenzee en het zoete IJsselmeer, de Afsluitdijk. Daar, mevrouw Neppérus, mijnheer De Mos, kun je het equivalent van twee hele kerncentrales aan stroom opwekken, veilig en zonder afval, helemaal schoon! Je hebt meteen het grootst denkbare Nederlandse exportproduct voor de komende decennia te pakken, want overal ter wereld stroomt zoet water in de zoute zee. Dat is een beetje de basis van ons eco-

Samsom

systeem. Dat is geen science fiction, lieve mensen! Dat gebeurt nu. In Leeuwarden en in Harlingen staan de eerste proefinstallaties. De vernieuwing van de Afsluitdijk gaan wij aangrijpen voor de toepassing van deze energiebron. Nu heb ik nog maar twee opties, twee voorbeelden genoemd: windenergie en de Afsluitdijk.

Wij hebben ook nog groen gas en wij hebben Rotterdam als het wereldcentrum van de nieuwe Baja-based economy. Wij hebben ook geothermie. De nabije toekomst is bezaaid met mogelijkheden. En dat zijn dus de nieuwe kansen voor Nederland die wij moeten grijpen, voor banen, voor innovatie, voor een nieuwe economie. Wij moeten dan ook niet investeren in een kerncentrale die wij in Duitsland bestellen en die vervolgens in plakjes Nederland wordt binnengereden, inclusief alle technici die de centrale in elkaar moeten gaan zetten.

De heer **Van der Ham** (D66): Dit verhaal is helemaal prachtig. Ik ben het er ook helemaal mee eens om de dijk te gebruiken voor het opwekken van schone energie. Ook over wind op zee zijn wij het helemaal met elkaar eens. Wij gaan dus niet proberen om gaten te vinden in elkaars inbreng op die punten. Nogmaals, dat is hartstikke goed en dat alles moeten wij doen.

U en ik weten echter dat wij de komende tien jaar een aantal heel lastige discussies krijgen, bijvoorbeeld over extra kolencentrales in Nederland. Wij willen graag dat, als die er al komen, met CO₂-opslag geëquipeerd worden, zodat die niet extra CO₂ uitstoten. Wij zijn bij dezelfde hoorzitting aanwezig geweest. U en ik weten evenwel dat dit hartstikke lastig gaat worden. Het is ook maar de vraag of dat allemaal gaat lukken. Wat gaat de Partij van de Arbeid doen op het moment dat blijkt dat het gewoon niet lukt?

De heer **Samsom** (PvdA): Het grappige is: ik noem twee opties en ik werk die van duurzame energie uitgewerkt. De andere van energiebesparing heb ik nog niets eens uitgewerkt. Omgerekend levert dat tot 2020 ongeveer negentien kerncentrales op. Daar zitten dan ook de grote winstpunten. U stapt echter meteen naar de derde optie: kolencentrales met CO₂-opslag. Ik ga dan altijd direct op een lagere toon praten, omdat ik daar een stuk minder enthousiast over ben. Dit is de optie die ik deels als verlies beschouw ten opzichte van datgene wat wij echt zouden moeten doen. In het eerste deel van mijn betoog heb ik ook aangegeven dat wij besloten hebben om onze energie in duurzame energie te gaan steken. Natuurlijk wil ik graag met u nadenken over "wat als" en "wat dan". Volgens mij hebben wij daarbij ongeveer hetzelfde rijtje in gedachten. Als je die twee prachtige opties niet volledig kan, durft of wil uitnutten, kom je bij de derde optie uit: kolen of gas met CO₂-opslag. Of je komt uit bij de vierde optie; dat is wat wij nu hebben: een fossiele energievoorziening, deels nucleair, deels fossiel. Daar kan je nog een tijdje mee voort, maar daar kan en wil ik mijn kinderen en kleinkinderen niet opzadelen.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat is toch niet helemaal eerlijk. Wij denken precies hetzelfde over schone energie. U kunt er ook fantastisch over vertellen en dat maakt mij altijd weer helemaal blij. Als wij dat echter volop gaan doen, nog veel meer dan in de rest van de wereld en wij gaan op 30% zitten in 2020 – ik ben uw vriend op dat punt; dat gaan wij doen – dan is er nog wel 70%

ouderwetse energie. Wij willen die ook zo snel mogelijk schoner maken.

De **voorzitter**: En wat is uw vraag?

De heer **Van der Ham** (D66): Mijn vraag is de volgende. Misschien moeten wij toch nog iets aan fossiele brandstoffen doen, ook al doen wij alles wat u zegt en wat ook ik wil. Dan moeten wij ervoor zorgen dat het zo schoon mogelijk gebeurt. Dat kan via CO₂-opslag, maar wij weten het niet zeker, want het is hartstikke lastig. Wat zou dan uw keuze zijn als u kunt kiezen tussen een kolencentrale en een kerncentrale?

De heer **Samsom** (PvdA): Ik zou precies dezelfde keuze maken als u, denk ik. Overigens, CO₂-opslag is geen rocket science. Dat is gewoon iets wat wij al een tijdje kunnen, want anders hadden wij bijvoorbeeld geen cola gehad. CO₂ afvangen uit een schoorsteen en dat ergens in stoppen doen wij al een tijdje. Dat kan dus best. Een kolencentrale met CO₂-opslag is een energiebron die aan de ene kant iets opmaakt, kolen – daar hebben wij nog veel van, maar het is toch vervelend – en aan de andere kant iets in de grond stopt waarvan je eigenlijk last hebt maar wat je onder controle zou kunnen houden; dat is de CO₂. Dit laat zich ongeveer vergelijken met een generatie IV-kerncentrale. Die maakt iets op, namelijk uranium – zij het langzaam, en we hebben er nog wel wat van – en slaat iets in de grond op voor een iets overzichtelijker periode dan wij nu bij de hand hebben met kernafval; nu is het 240.000 jaar en dan zou het 300 jaar zijn. Het is ongeveer vergelijkbaar. Zolang wij geen generatie IV-kerncentrales hebben, is voor mij de volgorde heel helder. Duurzame energie en energiebesparing staan op één. Daarna komt er een hele tijd niets. Dan komen de fossiele brandstoffen met CO₂-opslag, en dan wat wij nu hebben.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat was mijn vraag niet, want ik zei niet "kolen met CO₂-opslag" maar ik zei "kolen of kerncentrales". Wat dan?

De heer **Samsom** (PvdA): Om het even. Het is allebei wat wij nu ongeveer hebben: ouwe meuk; kolencentrales die gewoon als CO₂-kanon fungeren of kerncentrales waarbij alle nadelen van afval en veiligheid niet zijn opgelost.

De heer **Van der Ham** (D66): Maar ik vroeg u om te kiezen. Stel je voor dat de CO₂-opslag niet voldoende lukt en niet snel genoeg. Dan hebben wij dus kolencentrales zonder CO₂-opslag. Daartegenover staat het alternatief van de kerncentrale. Wat kiest u dan?

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Ham, u hebt uw antwoord gekregen. Het was om het even.

De heer **Samsom** (PvdA): Om het even. En wij zijn allebei van een progressieve partij. Wij zijn van partijen die de werkelijkheid niet accepteren zoals die is maar willen maken zoals wij wensen dat die wordt. Daarom gaan wij werken aan die andere oplossingen, zodat de ouwe meuk uiteindelijk ook echt geschiedenis wordt.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik zie de maakbare samenle-

Samsom

ving alweer langskomen als ik de heer Samsom hoor praten.

De heer **Samsom** (PvdA): Heerlijk!

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Hij wil die hele weg van duurzame energie afgaan. Iedereen wil natuurlijk graag bij zo'n punt uitkomen, maar ik kan in alle rapporten, onder meer van het ECN in Petten, niets anders lezen dan dat wij er in de komende 20 tot 30 jaar of zelfs 40 tot 50 jaar nog niet zijn. Moet je dan niet gewoon eerlijk zijn en moet je niet, als je niet afhankelijk wilt zijn van ayatollahs en van Moskou, durven zeggen: wij kiezen wel voor kernenergie, of de heer Samsom wellicht voor kolen? Wij willen allemaal bij dat mooie punt uitkomen, maar wees wel eerlijk over de weg ernaartoe.

De heer **Samsom** (PvdA): Volgens mij heb ik net helder aangegeven waar kolen bij mij staat, en daar kies ik dus niet voor. Als u zegt "50 jaar", vergist u zich. Wij hebben nog één generatie de tijd om onze energievoorziening om te bouwen van wat wij nu hebben naar een duurzame energievoorziening, niet een halve maar een hele. Daarvoor hebben wij precies één generatie. Aan die opdracht zult u ook moeten meewerken, want anders hebben wij de volgende generatie niets meer te vertellen.

De **voorzitter**: Akkoord. Daarmee bent u al met uw tweede termijn bezig.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Als je alle stukken van het ECN leest, is toch het punt: was het maar zo simpel als de heer Samsom denkt. Dan zouden wij meteen zeggen: hiep hoi, we zijn het met elkaar eens. De werkelijkheid is echter wat anders. Ik zou de heer Samsom willen vragen om daar toch nog eens over na te denken.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat doe ik dan misschien wel in het volgende deel van mijn betoog. Ik kwam er net aan toe. Wij verschillen in deze Kamer – dat blijkt nu weer – in de inschatting over de vraag of al die duurzame energie op tijd voldoende is, of dat wij daarna of daarnaast al met kernenergie aan de slag moeten. Dat is waar; dat blijkt nu in het hele debat. De fracties van de PvdA, het CDA en de ChristenUnie, en volgens mij ook de rest van de Kamer, hebben elkaar echter wel gevonden in het feit dat duurzame energie en energiebesparing nu onze prioriteit en al onze aandacht verdienen. Wij gaan nu dus eerst die nieuwe kansen grijpen, en daar steken wij al onze tijd in. Pas als dat niet afdoende blijkt, beoordelen wij of en onder welke voorwaarden wij eventueel nog naar andere opties – en zo'n andere optie is kernenergie – moeten kijken. Dat is een logica die volgens mij door iedereen hier wordt gedeeld. Die logica is uiteindelijk ook in dit wetsvoorstel neergeslagen. Het voorstel naait gewoon wat oude gaten dicht die inderdaad inmiddels in een zeer oude wet zijn gevallen, met name om ervoor te zorgen dat er bijvoorbeeld genoeg geld is voor de ontmanteling van centrales die er al staan, een serieus punt waaraan wij weliswaar wat laat, maar net op tijd zijn begonnen. Het zet verder het juridische raamwerk op waarin in een later stadium een besluit over wel of niet doorgaan met kernenergie, en onder welke voorwaarden dan, precies zou kunnen worden ingepast.

De heer **Jansen** (SP): Aan de ene kant zegt de heer Samsom dat dit kabinet en de coalitiepartijen gaan verduurzamen. Het Planbureau voor de Leefomgeving denkt daar anders over. Dat zegt juist dat dit deel van het kabinetsbeleid bijna een catastrofe is.

De heer **Samsom** (PvdA): Het woord "catastrofe" uit de ...

De **voorzitter**: U hebt het woord niet, mijnheer Samsom.

De heer **Jansen** (SP): Aan de andere kant zegt de heer Samsom dat hij zijn energie niet dit deze wet gaat steken. Deze wet zet de deur volop open voor kernenergie. Het is namelijk een uitgeklede wet. Mevrouw Wiegman heeft dat hier toegelicht. Hoe kan dat?

De heer **Samsom** (PvdA): Dit wetsvoorstel legt het juridisch raamwerk neer waarin zo'n besluit kan vallen. Het doet niets meer, maar ook niets minder. Het interessante is, en dat wordt goed geïllustreerd door het verslag dat wij als Kamerleden hebben gemaakt, dat de voorstanders van kernenergie vragen of het raamwerk niet iets te knellend is voor een nieuwe kerncentrale, en dat u, ik en een paar anderen vragen hebben gesteld die precies de andere kant op leunen. Is dat raamwerk niet veel te gemakkelijk voor nieuwe kerncentrales? Zetten we niet de deur wagenwijd open? Als beide typen vragen worden gesteld, zou je kunnen vermoeden dat het raamwerk ongeveer precies past.

De heer **Jansen** (SP): Ik constateer toch dat het wetsvoorstel, in vergelijking met versie 1, destijds ingediend door staatssecretaris Van Geel, is uitgekleed. Er zijn alleen maar dingen uitgegaan. Dat is voor u toch ook onacceptabel?

De heer **Samsom** (PvdA): Nee. Ik zal u uitleggen waarom. Als u mij een halve minuut in mijn betoog gunt, past het allemaal zoveel beter.

Voorzitter. Ik zei zo-even dat als twee van dat soort typen vragen van beide kanten worden afgevuurd op een wetsvoorstel, je weet dat het wetsvoorstel het midden ongeveer wel houdt. Dat is ook de conclusie van mijn fractie na lezing van de antwoorden van het kabinet, dus de nota naar aanleiding van het verslag.

Dit wetsvoorstel laat iedereen de volledige vrijheid om in de toekomst te besluiten of we kerncentrales willen en onder welke voorwaarden we dat dan willen. Want daar hoort zo'n debat natuurlijk over te gaan. Sommige amendementen hebben gevoelsmatig iets van "o ja, we moeten aan het einde van de rit er nog iets over kunnen zeggen". Nee, de Kamer gaat straks over de vraag of we kerncentrales willen en onder welke randvoorwaarden. Dat kan iedereen zelf invullen. Zo zit dat wetsvoorstel in elkaar. Als we ooit tot de conclusie komen dat kernenergie gewenst of noodzakelijk is, dienen we natuurlijk tegelijkertijd wel die voorwaarden goed te formuleren. Ik constateer dat op diverse plaatsen in de wet nog steeds vele mogelijkheden zijn om nadere randvoorwaarden te stellen aan kerncentrales ten behoeve van de veiligheid. Artikel 15, 21, 73; je kunt de gekste dingen opschrijven.

De heer Vendrik, de enige in deze Kamer die nooit kernenergie wil, kan hier ook mee uit te voeten. Hij schrijft gewoon op: we accepteren kernenergie op

Samsom

voorwaarde dat de paus uit Rome verhuist en de Italianen ophouden met pizza's eten. Dan is hij klaar. Gewoon de voorwaarden goed formuleren, mijnheer Vendrik, en dan bent u van die kerncentrale af.

Er zijn anderen, zoals de heer Van der Ham, die de randvoorwaarden iets meer in de realiteit leggen. Maar iedereen kan hier dus mee uit te voeten. Zo hoort het ook in een raamwet waarin de discussie over de vraag of en onder welke randvoorwaarden we kernenergie willen, niet beslecht wordt maar wel besloten ligt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het is een beetje gek met deze wet. Daar lag dat oude lijk uit 1963. Dat had een juridische opknopbeurt nodig. Als er dan ooit nog een vergunning gegeven wordt, moet de wet een beetje fatsoenlijk en deugdelijk in elkaar zitten. Daar ging staatssecretaris Van Geel mee aan de slag. Dat was in een kabinet van CDA, VVD en D66. Toen kwam er een redelijk opgeknapt wetje in de Kamer. Daarna volgde de kabinetscrisis. VVD en D66 gingen in de oppositie. PvdA en CU kwamen in het kabinet. Wie schetst dan mijn verbazing dat de opknopbeurt door de heer Van Geel opeens op een aantal punten uitgekleeft wordt? Dat snap ik niet. Hoe kan dat nu? U treedt toe tot het kabinet, mijnheer Samsom, samen met mevrouw Wiegman, en dan ligt er opeens een wetsvoorstel dat op een aantal punten uitgekleeft wordt. Zelfs zo erg, dat mevrouw Wiegman denkt: dit is te gortig, ik ga weer amendementen indienen om die oude wet van Van Geel terug te halen. Hoe kan dat nou, mijnheer Samsom?

De heer **Samsom** (PvdA): Mijnheer Vendrik, u staat hier met heel veel aplomb grote onzin te vertellen, want het ging destijds niet om het wetsvoorstel van de heer Van Geel, maar om die brief met nadere randvoorwaarden voor kerncentrales, want zoals het hoort bij een kabinet met VVD, CDA en een beetje D66, lag aan die wet een bepaalde ideologie ten grondslag. Dat is ze gegund, tenminste, dat was ze gegund voor de verkiezingen. Daarmee wilden zij de herstart van kernenergie kunnen maken. Zij wilden een raamwet en tegelijkertijd bepalen wat de randvoorwaarden zouden zijn als de nieuwe kerncentrales meteen konden worden ingezet. Dat voorstel hebben wij dus van tafel gehaald. De leden van deze coalitie konden zich, overigens samen met u, de heer Jansen en nog heel veel anderen, vinden bij het bepalen van wat echt prioriteit heeft: energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. Aan het begin van mijn betoog heb ik dan ook eerlijk gezegd dat een politieke afspraak is gemaakt en dat wij onze energie zouden steken in datgene waarover wij het goed eens zijn en in datgene wat nuttig is voor de economie van dit land en voor de toekomst. Wij zouden onze energie even niet in dit soort discussies steken.

De **voorzitter**: Mijnheer Samsom, u houdt een vurig betoog, maar ik verzoek u toch om via de voorzitter te spreken en om de leden niet rechtstreeks aan te spreken.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik beluister uit de woorden van de heer Samsom dat wij dit wetsvoorstel helemaal niet nodig hebben. Wij zitten hier kostbare tijd en energie te verspillen. Eigenlijk moeten wij ons met andere zaken bezighouden. Dat zegt hij eigenlijk. We spreken over de vergunningsduur – God verhoede dat er ooit een vergunning gegeven wordt – dat die voor

maximaal 40 jaar wordt gegeven, maar dat doet er dus niet toe. Dat maakt allemaal niets uit. Volgens de heer Samsom voeren wij een volstrekt overbodig debat. Zo begrijp ik hem.

De heer **Samsom** (PvdA): Nou, u moet niet overdrijven. Als dat zo was, zou ik hier niet staan. Aan het begin van mijn betoog zei ik al: wij regelen nu bar weinig. Daar ben ik helemaal niet zo rouwig om. Ik wil graag heel andere dingen regelen. Ik wil hier ook graag weg om iets anders te kunnen doen, iets wat nuttiger is. Maar goed, ik sta hier nu eenmaal en ik maak mijn betoog met verve af. Over die maximale vergunningsduur zal ik nog wat zeggen.

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Ik heb met belangstelling gevolgd wat de heer Samsom in die halve minuut zei. Overigens sprak hij langer dan een halve minuut, maar gaat hij nog in detail in op de amendering? Er is namelijk een poging gedaan om de zeggenschap van de volksvertegenwoordiging wat meer inhoud te geven.

De heer **Samsom** (PvdA): Aan mijn opmerkingen daarover kom ik nu toe, maar niet dan nadat ik u een compliment heb gemaakt. De wet legt precies vast dat wij straks voorwaarden kunnen stellen. Ieder zal zijn voorwaarden formuleren. Wij moeten het dan wel met elkaar eens worden. De voorwaarden voor de opwekking van kernenergie kunnen niet stoelen op een marginale voorkeur van de coalitie, maar moeten een iets breder draagvlak kennen. Maar goed, dat gaan wij uitvinden. Die voorwaarden kunnen met de wet worden vastgelegd. Dankzij de amendementen van de heer Jansen, die wij dus steunen, kan de volksvertegenwoordiging meepraten over de randvoorwaarden die met AMvB's worden vastgelegd. Zo hoort het bij een debat over kernenergie, zoals nu weer blijkt.

Twee aspecten hebben bij de schriftelijke behandeling veel aandacht gekregen. Zij krijgen dat nu weer. Ik stip ze even aan. Allereerst noem ik dan het reeds eerder wel opgenomen, maar later weer uit de wet verwijderde artikel over een vergunningnoodzaak voor de opwerking van kernafval. De discussie daarover kent bij mijn partij en voor mij persoonlijk een lange geschiedenis. Wij zouden als medeondertekenaars van de motie-Spies zwaar hebben getild aan het weer verwijderen van het bedoelde artikel. Wij hebben daar immers om gevraagd. Echter, sindsdien – ik leg de nadruk op sindsdien – heeft zich voor het parlement een veel betere mogelijkheid voorgedaan. Opeens is door een wijziging van de Franse wetgeving, waartoe ik zelf in een enigszins ondeugende periode direct aanleiding heb gegeven, de noodzaak gecreëerd van een verdrag tussen Nederland en Frankrijk voor elke periode van opwerking. Die periode duurt ongeveer vijf jaar. Zoals dat bij het sluiten van internationale verdragen gaat, is daarvoor de parlementaire goedkeuring nodig. Die biedt ons echt vele malen meer mogelijkheden om ons uit te spreken over de wenselijkheid van opwerking dan met de amendementen wordt geprobeerd te bereiken. De heer Van der Staaij wees terecht op dit aspect. Een vergunningverlening is uiteindelijk aan het bevoegd gezag en de rechter. De rechter is gebonden aan allerlei randvoorwaarden van het bestuursrecht. Hij moet de billijkheid en de redelijkheid in aanmerking nemen. Echter, op grond van het verdrag mogen wij echt op elk denkbaar moment waarop

Samsom

het verdrag aan de orde is en om iedere denkbare reden onze goedkeuring aan het verdrag onthouden, bijvoorbeeld omdat het ons niet aanstaat. Dat moet sommigen in dit parlement die amendementen op onderdelen van de wet met beoogde strekking hebben ingediend toch aanspreken. Wat wil men nog meer? Ik meen dus inderdaad dat vergunningverlening voor opwerking, die allerlei juridische haken en ogen kent, niet nodig is. Wij hebben een veel betere mogelijkheid gekregen.

Dan wil ik iets zeggen over de vergunningstermijn. Moet de wet een bepaling kennen voor een maximumtermijn? Ik doe al een tijdje mee aan de kernenergie-discussie en ik heb altijd gevonden dat men een merkwaardige constructie gebruikte. Dat bleek ook in het buitenland, waar maximumtermijnen gewoon nadat ze zijn verstreken weer opnieuw worden afgegeven. Een maximumtermijn is namelijk niet datgene wat kernenergie voortzet of beëindigt, de politieke wil of wenselijkheid is datgene wat kernenergie voortzet of beëindigt. Het is bovendien een slag in de lucht en het duurt veel te lang: 40 jaar! Dat is echt een "pre-Tsjernobylding". Sinds Tsjernobyl wordt elke tien jaar elke kerncentrale ter wereld met een speciale missie van OSART, zoals die club dan heet, bezocht en volledig door de mangel gehaald. Daarna zijn er aanbevelingen waar een centrale zich aan mag houden, maar dat hoeft niet als we dat niet wettelijk regelen. Ik zou in een vergunningverlening, die straks aan de orde kan zijn, in de randvoorwaarden die wij in de wet zetten iets heel anders willen opnemen dan een maximum van 40 jaar. Ik zou erin willen zetten dat die tienjaarlijkse bezoeken verplicht moeten worden opgevolgd en ik zou willen lenen uit datgene wat wij – nou ja, ik niet – hebben verzonnen bij Borssele: een kerncentrale moet behoren tot de 25% beste ter wereld, anders gaat zij gewoon dicht. Ik geef toe, het was niet mijn idee, maar het heeft een veel groter raffinement dan een botte grens die, als die bovendien niet materieel onderbouwd is, gewoon meteen weer bezwijkt na 40 jaar.

De heer **Jansen** (SP): Dat vind ik een heel constructieve gedachte. Dus ik stel voor dat de heer Samsom samen met mij en andere woordvoerders een amendement in die richting uitwerkt. Mevrouw Wiegman doet daar ongetwijfeld ook nog wel aan mee. Dan hebben we een prachtig alternatief dat effectiever is dan wat er nu voorligt. Goed voorstel!

De heer **Samsom** (PvdA): Het zal ongetwijfeld aan mijn overtuigingskracht liggen, maar ik heb net omstandig betoogd dat de wet een raamwet is en dat we, onder anderen dankzij u, straks met algemene maatregelen van bestuur – het liefst eentje, om het een beetje overzichtelijk te houden – de randvoorwaarden voor een nieuwe kerncentrale vastleggen. Dus hoe moet een nieuwe kerncentrale opereren, waar moet zij aan voldoen? Bij de heer Vendrik zal dat iets met de paus en de Italianen worden om ervoor te zorgen dat die kerncentrale er in ieder geval niet komt. Bij de heer Van der Ham zal het iets met een generatie IV-reactor zijn. Ik wil er namens de PvdA-fractie duidelijk over zijn: als wij kernenergie accepteren is dat via een generatie IV-centrale. Dan wil ik er inderdaad graag ook nog aan toevoegen de suggesties die ik net zelf heb gedaan. Maar dat is een discussie die we later gaan voeren, waar we het onderling nog

over eens moeten worden. Ik zie al dat dat niet zo goed lukt.

De heer **Jansen** (SP): Mijn stelling is altijd dat je in een raamwet moet regelen waar je het nu al over eens kunt worden. Zo te horen zou ik het met de heer Samsom vrij snel eens kunnen worden op dit punt. Ik denk dat er ook best kansen liggen om daar nu een Kamermeerderheid voor te vinden. Waarom laat de heer Samsom die kans lopen?

De heer **Samsom** (PvdA): U en ik, ik tel het even snel op. Ik heb er ooit wel eens dromen over gehad, maar dat is geen 75.

De **voorzitter**: Laatste maal, mijnheer Jansen.

De heer **Jansen** (SP): Zullen we samen op zoek gaan?

De heer **Samsom** (PvdA): Nee, nogmaals, ik wil deze wet zuiver houden, zoals we hem hebben bedacht, niet meer en niet minder. De logica is dat we nu een aantal oude dingen even regelen omdat een wet die er 40 jaar ligt opgepoetst moet worden. De echte discussie over de vraag of we kernenergie accepteren en onder welke voorwaarden is voor ons pas over een tijd aan de orde, namelijk pas als ik ongelooflijk hard heb gewerkt aan die duurzame energievoorziening. Ik ben nog lang niet tot de conclusie gekomen dat dat verloren moeite is. Het Planbureau voor de Leefomgeving schrijft er af en toe iets over. Maar wij blijven strijdbaar en wij boeken nog succes ook.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik luister met enig mededogen en enige weemoed naar de inbreng van de heer Samsom, want ik zie hem worstelen. Ik zie aan hem dat hij weet – en dat merkt hij ook in zijn eigen partij – dat kernenergie op de agenda komt te staan, of hij het nu wil of niet. We willen het misschien allemaal niet, maar het moet. Het komt op de agenda, hij moet erover discussiëren. Steeds als er dan amendementen komen om ervoor te zorgen dat we de voorwaarden, als dat zover komt, zo scherp mogelijk maken, dan zegt hij: nee, nog niet en verwerpt hij allerlei heel sympathieke argumenten daarvoor. Dat is blijkbaar afgesproken in de coalitie. Mijnheer Samsom, doe dat nu niet. Maak het uzelf niet zo moeilijk. De PvdA is een fatsoenlijke partij en u bent een heel verstandige man. Laten we nu een beetje relaxed omgaan met het onderwerp en laten we ervoor zorgen dat we een goede wet maken, waar we allemaal voordeel van hebben.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van der Ham** (D66): Waarom maakt de heer Samsom het zichzelf zo moeilijk?

De heer **Samsom** (PvdA): De heer Van der Ham staat zich vooral op te winden, maar ik ben veel te relaxed, ook naar de zin van de heer Vendrik en naar de zin van de heer Jansen. Ik ben hier niets anders aan het betogen dan wat ik zelf vind en voel, namelijk dat wij vooral moeten gaan werken aan duurzame energie en energiebesparing. Dat is de portee van mijn betoog. Ja, ik schijn dat niet over te kunnen brengen, maar dat komt een andere keer dan wel.

Samsom

De heer **Van der Ham** (D66): Dat hebben wij zeker begrepen. Nu spreken wij over de Kernenergiewet. Over een aantal jaren wordt misschien een vergunning aangevraagd. Wij moeten nu al, in dit debat, hom of kuit geven en zeggen welke voorwaarden wij daaraan stellen.

De heer **Samsom** (PvdA): Sorry, maar die heb ik net gegeven.

De heer **Van der Ham** (D66): In een aantal amendementen zijn voorwaarden geformuleerd. De heer Samsom heeft daarvoor wel sympathie, maar hij zal daar niet voor stemmen omdat dit nu niet opportuun is. Waarom doet hij zichzelf dat nu aan? Waarom stemt hij niet gewoon voor?

De **voorzitter**: Niet door elkaar heen praten, heren.

De heer **Samsom** (PvdA): Er is geen enkele inhoudelijke randvoorwaarde geformuleerd. Dat had ik op dit moment ook niet wijs gevonden, want dan zou een pandemonium uitbreken. Daar zouden wij het nooit over eens worden. Ik vrees zelfs dat de heer Vendrik en ik dan aan het kortste eind zouden trekken, maar dat kan na de verkiezingen weer anders zijn.

Ik heb heel helder geformuleerd wat voor de Partij van de Arbeid al sinds jaar en dag de randvoorwaarden voor kernenergie zijn. Deze hebben inmiddels ook een naam gekregen, namelijk een generatie IV-reactor. Dat is een inherent veilige reactor, waarbij een aap of een terrorist achter het toetsenbord geen ongeluk kan veroorzaken. Met het afval dat wordt geproduceerd, moet ook iets gedaan worden. Daarvoor moeten wij nog wel even iets uitvinden, maar in theorie is dat mogelijk; daardoor heb je er nog een jaar of 300 last van. Dat is al erg genoeg. Dat zijn de randvoorwaarden. Die heb ik hier neergelegd. Als de AMvB's dankzij de heer Jansen straks via de Kamer zo, huppatee, de wet in gaan, gaan wij die randvoorwaarden, als het aan mij ligt, daarin vastleggen. Ik denk dat de heer Van der Staaij daar anders over denkt en dat de heer Van der Ham daar weer anders over denkt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik ga even in op de vierde generatie. In de schriftelijke woordenwisseling met het kabinet heeft u, mijnheer Samsom, het kabinet daar even stevig op bevraagd. Het kabinet kiest namelijk niet voor de vierde generatie, maar voor de derde generatie als minimale technische voorwaarde voor het verlenen van een vergunning. Dat is dus nu aan de orde. Bent u het daarmee eens? Steunt u dat onderdeel van de wet? Of bent u het daar niet mee eens en vindt u dat de lat hoger moet worden gelegd? Daar hebben wij het nu over. Dat zit in de wet die wij vandaag bespreken.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, u dient via de voorzitter te spreken.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat klopt, dat zit in die wet. In artikel 15b, lid 2, staat dat naast een aantal obligate randvoorwaarden die nog in de oude wet staan, aanvullende randvoorwaarden kunnen worden gesteld aan een kerncentrale. Daar heeft de heer Vendrik zijn artikel. Zo zit een wet in elkaar. De heer Vendrik behandelt al een tijdje wetten. Zo werkt dat. In de aanvullende randvoorwaarden kunnen wij vastleggen dat

wij kerncentrales laten bouwen, maar dan wel deze. Dat kunnen wij doen als ons dat goed dunkt, maar eigenlijk ben ik daar nog helemaal niet aan toe. Ik ben nu nog helemaal niet bezig met het laten bouwen van kerncentrales; ik ben met heel andere dingen bezig. En de heer Vendrik volgens mij ook.

Als het zo komt, dan doen we het. Net voor de zomer dreigden wij opeens even in een stroomversnelling te raken. Toen dacht ik dat wij er toch nog aan moesten beginnen, maar bij DELTA heeft men besloten toe 2012 of eind 2011 te wachten met het indienen van een vergunningaanvraag. Dus wij wachten ook nog even, want dan is er meer zicht op en duidelijkheid over de kansen en de mogelijkheden van al die alternatieven. Daar heeft de heer Van der Ham ook om gevraagd. In 2011 hebben wij immers verkiezingen. Als het goed is, heeft dit kabinet dan haar ambities van Schoon en Zuinig waargemaakt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De heer Samsom maakt op mij de indruk van een diepongelukkig man met een verkeerd huwelijk. Hij is er nog niet achtergekomen dat hij een scheiding kan aanvragen als misschien "the best way out". Wij praten er hier vandaag over, of wij het nu leuk vinden of niet. Ik vind het ook niks, ik zou ook liever iets anders doen, maar wij zijn gekozen, u bent gekozen, ik ben gekozen. Wij hebben een taakje te doen: als het kabinet een wetsvoorstel doet, moeten wij ons daarmee bemoeien. Soms is dat heel vervelend, ik ken dat gevoel heel goed vanuit de oppositie, maar het is niet anders. That's life.

De heer Samsom geeft allemaal prachtige opvattingen ten beste en wekt elke keer de suggestie dat het geen ene moer te maken heeft met het wetsvoorstel dat we vandaag bespreken, maar zo gaat dat niet. Wij zijn hier bij elkaar om te kijken waar politieke meerderheden liggen. De vierde generatie is zo'n punt. De heer Samsom wil dat in de wet wil regelen; daar heeft hij het steeds over, dat is zijn voorwaarde. Dan moet hij dat tegen het kabinet zeggen: schrap de betreffende onderdelen uit het wetsvoorstel en schrap de toelichtende tekst en de nota naar aanleiding van het nader verslag. Daarin gaat het immers over de derde generatie. Dat is een verkeerd signaal. Dan kunnen wij vandaag het kabinet vragen om er een vierde generatie van te maken. Waarom doet de heer Samsom dat niet? Dat is zijn werk!

De heer **Samsom** (PvdA): De heer Vendrik heeft het wetsvoorstel niet gelezen, of hij wil het niet lezen, of hij heeft het niet begrepen, of hij wil het niet begrijpen, of hij wil mij niet begrijpen. Dat mag, maar dan moet hij hier niet zo'n nummertje staan te maken. Heel simpel. Hij heeft het helemaal niet gelezen. Er staat helemaal geen generatie III in.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat staat er wel.

De heer **Samsom** (PvdA): Nee, er staat "state of the art". Gelukkig duurt dat nog een tijdje. Ik ben uit het vakgebied verdwenen, maar anderen zijn nog wel bezig met nucleaire centrales en die boeken voortgang, langzaam maar zeker. Het is verstandig om het op die manier te formuleren. Het is nog verstandiger om, als wij aanvullende randvoorwaarden willen stellen, dat in een AMvB te regelen, en niet per wet. Aanvullende randvoor-

Samsom

waarden zijn immers ook dynamisch. En dat is precies wat er nu in de wet staat.

De heer **Van der Staaij** (SGP): De heer Samsom had het net even over de paus. Het is misschien goed om erop te wijzen dat de paus de eerste ondertekenaar was van de Kernenergiewet. Dat was minister van Economische Zaken J.W. de Pous in 1963. Zijn naam schrijf je overigens met "ou".

De heer **Samsom** (PvdA): Ik wist dat als ik zijne heiligheid aanroep, ik u naar de interruptiemicrofoon haal. Dat kan niet anders!

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ik ga nu even serieus in op de context waarin het stond. Uw opmerking was: wij hebben het nu over de kaderwetgeving, bij de nadere voorwaarden kan iedereen ervan maken wat hij wil. Maar u zult het toch met mij eens zijn dat een vergunningstelsel wel impliceert dat er ook een reële invulling aan moet kunnen worden gegeven. Je kunt niet zoiets hebben van "je kunt alleen maar op sint-juttemis een vergunningaanvraag indienen". Er zijn dus ook wel ondergrenzen in wat je redelijkerwijs in een AMvB kunt opnemen. Bent u dat met mij eens?

De heer **Samsom** (PvdA): Dat ben ik met u eens. Daarom is de paus om meerdere redenen niet de beste persoon om naar te verwijzen. Maar generatie IV zou heel goed kunnen. En dan iets beter omschreven, want generatie IV is natuurlijk ook maar een industriewoord. Wij willen graag een centrale die inherent veilig is. Dat kun je opnemen. Dat is niet eens meer een theoretische mogelijkheid, het is een praktische mogelijkheid. Het is jammer dat die centrale niet tegelijkertijd ook nog eens weinig afval produceert. Maar goed, als ze die knoop hebben opgelost, kunnen wij dat doen. En dat is ook waar wij dan tegen die tijd, als wij helemaal bekaft zijn van het realiseren van duurzame energie, eens over gaan praten.

De **voorzitter**: Ik verzoek de heer Samsom om zijn betoeg af te ronden.

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Ik ben bijna klaar met mijn verhaal. Dan wil ik hier weg. Ik wil namelijk bouwen aan die duurzame-energievoorziening en niet palaveren over een energiebron die wij juist overbodig willen maken. En dat laatste is nog steeds ons vaste voornemen. En, mijnheer Vendrik, dat doe je dus niet per wet. Dat doe je in de praktijk, door in moordend tempo alternatieven te stimuleren. Alternatieven die beter zijn voor de energiezekerheid, die beter zijn voor het milieu, die beter zijn onze economie, die beter zijn voor ons allemaal. Aan het werk!

De **voorzitter**: Mijnheer Samsom, wilt u nog niet weglopen, want de heer Van der Ham heeft nog een laatste vraag voor u.

De heer **Van der Ham** (D66): Mijnheer Samsom, ik begrijp wel dat u weg wilt. Bij elk inhoudelijk debat duikt u weg en zegt u: nee, daar gaat het helemaal niet over. U wilt weg. Ja, dat begrijp ik heel goed. Ik heb toch nog even een vraagje. U zei zojuist: de heer Van der Ham wil ook nog echt goed kunnen meewegen of er nog

alternatieven zijn voordat wij aan die kerncentrale zouden moeten beginnen. Dat speelt ongeveer in de aankomende jaren. Ik noem maar even een jaartal: 2013. Denkt u dat dan, voor 2013, die vierde generatie kerncentrale klaar is? Die bestaat immers nog niet.

De heer **Samsom** (PvdA): Nee, ik denk niet dat die dan op de markt is. Ik denk overigens wel dat die dan op de tekentafel, in het laboratorium en misschien in model-schaal is gebouwd.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat is dus wel heel theoretisch.

De heer **Samsom** (PvdA): Maar hij is niet te koop.

De heer **Van der Ham** (D66): Oké, maar dan staan wij dus voor de keuze. De kerncentrale is er nog niet, die is nog niet op de markt. In 2013 moeten wij misschien die beslissing nemen. Ik hoop het niet, maar misschien is dat het geval. Dan kunt u de eis van die vierde generatie kerncentrale niet stellen. Die is er immers nog niet. Dus loop dan niet weg en zeg dan gewoon: dan moeten wij mogelijk helaas genoeg nemen met een derde generatie kerncentrale.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat is dus precies de reden dat ik het niet nu in de wet leg. Ik ben wat dat betreft geen mijnheer Vendrik. Ik erken dat wij een ongelooflijke opdracht hebben voor de volgende generatie. Ik erken dat ik niet 100% zeker weet of wij daarin slagen met die prachtige bronnen en die prachtige inspanningen die wij nu leveren. Ik erken dus dat wij in 2013 wel eens voor een heel vervelend moment zouden kunnen komen te staan. Ik hoop dat wij dan kunnen zeggen: dan is CO₂-opslag nog een tijdje onze deus ex machina. Het zou kunnen dat je dat ook niet tot je beschikking hebt en dat je dus moeten zeggen: een generatie IV-kerncentrale is bijna net zoiets als vragen of de Italianen willen ophouden met pizza's eten. Dan gaan wij voor III-plus. Die bestaat ook nog: wel inherent veilig, maar met dat ongelooflijk vervelende kernafvalprobleem. Dat zou kunnen. Wij sluiten dat inderdaad niet uit. Ik ben niet de heer Vendrik.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik trek de conclusie, als dat zou mogen ...

De **voorzitter**: Dat begrijp ik, maar ik heb u het woord nog niet gegeven. Overigens vraag ik me af of pizza de hoofdmaaltijd is in Italië. Het woord is aan de heer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik dank de heer Samsom voor dat laatste antwoord. Dat is nu eerlijk, want hij weet het ook niet helemaal zeker. Hij sluit niet uit, zoals wij dat ook niet kunnen, dat wij misschien in de aankomende jaren voor een heel lastige beslissing komen te staan. Dat vind ik volwassen van hem. Complimenten.

De heer **Samsom** (PvdA): Ik dank u wel daarvoor.

De heer **De Mos** (PVV): Voorzitter. Wat een treurnis als

De Mos

wij het in Nederland hebben over kernenergie. Het lijkt wel of wij in dit land alles doen om het gebruik van kernenergie te ontmoedigen, zeker nu de minister in een reactie op een bouwvergunningaanvraag van het energiebedrijf DELTA zelf gesteld heeft de bouw van een tweede kerncentrale bij Borssele niet nodig te vinden, omdat Nederland inzet op zogenoemde duurzame energie zoals windenergie. De minister hierover: "Nederland, voorheen een importeur van energie, zal over twee tot drie jaar energie exporteren."

Ik heb twee vragen aan de minister. De minister durft te beweren dat Nederland over twee tot drie jaar geen kernenergie meer zal importeren en louter "duurzame energie" zal exporteren. Klopt het dat nog steeds meer dan 85% van onze elektriciteit met ons kostbare Slochterengas en met kolen wordt opgewekt, alle zogenoemde duurzame ambities ten spijt? De Partij voor de Vrijheid had bij het aantreden van dit "Samen leven, samen werken"-kabinet even de hoop dat de nieuwe minister de lijn zou doortrekken van voormalig CDA-staatssecretaris Van Geel en dat in ieder geval de bouw van een tweede kerncentrale bij Borssele een aanvang zou krijgen, maar zoals op zoveel dossiers is het bij dit kabinet wat betreft kernenergie niks, nada, niente.

In ons koude kikkerland verstoppen wij liever ons kostbare Slochterengas in elektriciteitscentrales en maken wij ons daarmee in de toekomst afhankelijk van instabiele gasleveranciers zoals Rusland, Algerije en Sudan. Wij laten ons liever meeslepen in de groene droom van windmolens die draaien op veel subsidies dan dat wij overgaan tot het gebruik van kernenergie, opgewekt door hedendaagse kerncentrales die schoon, veilig, stabiel en duurzaam zijn. Onder de bevolking neemt de steun voor kernenergie steeds verder toe. Een enquête onder de lezers van een in Nederland toonaangevende krant wees in 2006 al uit dat 80% een tweede kerncentrale bij Borssele wel ziet zitten.

De heer **Samsom** (PvdA): U betreft gasgebruik en de afhankelijkheid van enge mensen en enge landen bij de discussie over kernenergie. Van kerncentrales worden wij hartstikke onafhankelijk, toch? Waar halen wij op dit moment voor het grootste deel ons uranium vandaan?

De heer **De Mos** (PVV): Wij kunnen uranium uit stabiele landen halen, zoals Canada en Australië.

De heer **Samsom** (PvdA): Ik zal het u vertellen. Het meeste uranium komt uit Kazachstan en Niger. Dat zijn landen waarop men kan rekenen in moeilijke tijden, toch?

De heer **De Mos** (PVV): In Canada, Australië en Zuid-Afrika is ook zat uranium te verkrijgen.

Het Bureau Consumenten Onderzoek had in diezelfde krant een stelling van de dag: kernenergie moet bespreekbaar zijn. "Ja", vond 89% van de deelnemers. 61% van de deelnemers gaf zelfs aan, er geen enkele moeite mee te hebben om in de directe omgeving van een kerncentrale te wonen. De politieke tegenstanders van kernenergie hinken op hun laatste benen. Zij leven nog in het Tsjernobyltijdperk en proberen door het zaaien van angst de verdere ontwikkeling van kernenergie tegen te houden. Op 26 april 1986 ging het in het Oekraïense plaatsje Tsjernobyl tijdens een proef inderdaad vreselijk mis in kernreactor 4 van het ouderwetse RBMK-type, wat

leidde tot een ramp. Volgens de PVV moeten de resterende vijf over de wereld verspreide communistische kerncentrales van dit type dan ook direct worden gesloten.

Moeten de politieke tegenstanders hun stoffige protestjacks uit de jaren zeventig en tachtig niet eens opbergen en eindelijk hun ogen eens openen voor de enorme technische ontwikkeling op het gebied van kernenergie? Er is gelukkig een opening op links. De Jonge Socialisten, u weet wel: de jongerenclub van de Partij van de Arbeid, riep in januari van dit jaar de partij ertoe op om "te kiezen voor praktische, realistische en bewezen oplossingen voor onze energiemix. Kernenergie is daarbij een verstandige optie, met bovendien een geopolitieke leveringszekerheid". Of dit lichtpunt in de verder zo duistere PvdA de ongekend grote verdeeldheid in de coalitie zal slechten, valt te bezien. De PvdA blijft mordicus tegen, maar met het CDA valt op het kernenergie dossier gelukkig wel zaken te doen. De resterende politieke tegenstanders van kernenergie beroepen zich altijd op de gevaren van kernafval. Zij gaan daarbij voorbij aan de voortschrijdende techniek voor het opwekken en hergebruiken van kernafval. Bovendien heeft kernafval een zeer klein opslagvolume. Ter illustratie: even groot als deze manchetknopen. Samen vormt het kernafval op jaarbasis van een huishouden een bruto gewicht van tien gram, waarvan na opwekking en recycling netto een halve gram per jaar per huishouden overblijft. Ik zou zeggen: slager, doe mij nog een worst.

Er gaan meer mensen dood aan liefdesverdriet dan aan de gevolgen van kernenergie. Jaarlijks vallen er welgeteld nul doden bij de constructie en exploitatie van de meer dan 400 kerncentrales wereldwijd, terwijl er in de kolenindustrie jaarlijks enkele duizenden doden zijn te betreuren. Het is dan ook vreemd dat de zo machtige en door ons allen gesubsidieerde Stichting Natuur en Milieu bij monde van Mirjam de Rijk stelt dat kernenergie onverantwoord en ouderwets is en dat zij een voorstander is van kolencentrales. De PVV houdt dat maar op een klap van een gesubsidieerde windmolen. Dit kabinet loopt wat betreft doemscenario's over temperatuurstijging en de rijzende zeespiegel slaafs achter het klimaatpanel IPCC van de VN aan.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb bij andere fracties opgeroepen tot enig realisme. Dat ga ik ook bij de heer De Mos doen. Hij is helemaal voor kernenergie, vindt dat fantastisch en overal moet een centrale komen. Ik heb daarover toch een vraag. Wanneer wij bijvoorbeeld tien kerncentrales in Nederland zouden willen, wie gaat dat dan bouwen?

De heer **De Mos** (PVV): Laten wij eerst maar beginnen met een tweede centrale. Kennis valt er in de wereld genoeg te halen.

De heer **Van der Ham** (D66): Kennis wel, maar bouwers niet.

De heer **De Mos** (PVV): Voor een tweede centrale zijn die prima te vinden.

De heer **Van der Ham** (D66): De PVV verklaart bij ieder debat dat de oplossing ligt in de kernenergie. Met een tweede centrale komt de heer de Mos er niet. Er moeten

De Mos

nog vele andere zaken worden gedekt, want anders komen we uit bij kolencentrales waar hij tegen is. Waar halen wij die bouwers vandaan om die kerncentrales te bouwen?

De heer **De Mos** (PVV): Laten wij eerst beginnen met die tweede kerncentrale. Dat is in Nederland al moeilijk genoeg. Wellicht kunnen wij in de tussentijd bouwers opleiden.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij hebben geen bouwers die kerncentrales kunnen bouwen. Daarvan zijn er maar een paar in de wereld en die hebben het vreselijk druk in Frankrijk en in allerlei andere delen van de wereld. Wanneer wij morgen besluiten tot een serieuze opschaling van kernenergie, zoals de PVV-fractie steeds beweert bij alle debatten over energievoorziening, dan heeft de heer De Mos een enorm probleem om de benodigde capaciteit te organiseren. Die kunnen wij niet zomaar zelf opleiden. Wil de heer De Mos dat realisme ook betrach- ten bij zijn geloof in kernenergie?

De heer **De Mos** (PVV): Ik laat het negatieve denken over aan de heer Van der Ham. Wij staan er positief tegenover en het zal zeker lukken.

Hetzelfde panel stelt dat klimaatverandering – het is voor de PVV nog maar de vraag of de mens hierop invloed heeft, maar dat bespreken wij nog wel een keer – beheersbaar is voor relatief weinig kosten, juist door het gebruik van kernenergie. Daarop geeft het kabinet niet thuis. Zelfs de stelling van de EU dat kernenergie onmisbaar is, is bij dit kabinet aan dovemansoren besteed. Als je al niet naar je vrienden van het IPCC en de EU wilt luisteren, naar wie dan wel? Naar de PVV misschien.

Dit kabinet is hypocriet omdat het wel kernenergie vanuit Duitsland en Frankrijk importeert. De hele morele overweging om de komende generaties niet met het afvalprobleem op te zadelen, is hiermee dan ook een drogreden. Dit kabinet ziet in de menselijke CO₂-uitstoot de ondergang van de wereld. De ultieme kans van het door dit kabinet zo gewenste CO₂-reductie is de bouw van meer kerncentrales. Die stoten immers geen CO₂ uit. In plaats van de bouw van een of twee kerncentrales te stimuleren, gooit het kabinet een ander wapen in de strijd. Voor ongeveer 25 mld. aan investeringen wil het de bouw van 2000 windmolens op zee stimuleren. Dat is goed nieuws voor de belastingbetalers die de financie- ring van deze onrendabele windmolens ophoesten. Deze zullen zonder subsidie immers niet draaien. De bouw van een kerncentrale kost slechts 5 mld. – ik geef toe dat ik dat niet op mijn bankrekening heb staan – en kan voor een deel privaat worden betaald. De PVV wil dat de staat voor 51% aandeelhouder wordt van zo'n centrale. Uiteraard krijgt de overheid de investering met rende- ment terug.

Bovendien is de levensduur van een moderne kerncentrale 60 jaar, tegen de maximale levensduur van 20 jaar bij een windmolen.

De heer **Samsom** (PvdA): Wilt u dat de Staat voor 51% eigenaar wordt van de kerncentrale?

De heer **De Mos** (PVV): Ja.

De heer **Samsom** (PvdA): Realiseert u zich dat dit de beste garantie is dat het nooit gebouwd zal worden?

De **voorzitter**: mijnheer Samson, wilt u via de voorzitter spreken?

De heer **Samsom** (PvdA): De heer de Mos realiseert zich hopelijk wel dat dit de beste garantie is dat er nooit een gebouwd zal worden.

De heer **De Mos** (PVV): Er komen binnenkort verkiezingen, dus zal het zeker worden gerealiseerd.

Kernenergie redt levens. Kernenergie is immers niet weg te denken uit de medische wereld. Nederland is de grootste leverancier. Van de wereldwijde productie van medische radioactieve isotopen is 30% uit Nederland afkomstig. Deze worden gebruikt bij vele vormen van kanker, bij hart- en vaatziekten en andere levens- bedreigende ziektes. Zonder de isotopen van de High Flux Reactor in Petten zouden wereldwijd duizenden mensen sterven.

De heer **Van der Ham** (D66): De fracties in deze Kamer hebben heel veel verschillende meningen over kern- energie. Kunt u een fractie aanwijzen die zegt dat die Hoge Flux Reactor morgen om die reden gesloten moet worden?

De heer **De Mos** (PVV): Wij zijn allemaal tegen kernafval en laat juist van die reactor het meeste kernafval komen.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij hebben helemaal geen verschil van mening over dit soort toepassingen. Dat is helemaal niet waar. U maakt dat verschil hier. Dat is totale waanzin.

De heer **De Mos** (PVV): Iedereen vindt kernafval een enorm probleem. De medische sector heeft het meeste afval. Dan moet je ook consequent zijn.

Ik zie de pepernoten en de kruidnootjes alweer in de schappen van de supermarkt liggen. Wellicht is dat een goede timing voor een wensenlijstje voor Sint Cramer. De PVV wil een snelle realisatie van een tweede kerncentrale in Borssele, een tweede High Flux Reactor voor de verdere ontwikkeling van Nederland als hoofdleverancier van medische isotopen en voor onderzoek naar verdere verduurzaming van kernenergie. Verder wil zij vergunningen voor kerncentrales voor onbepaalde tijd. Het afschrijven van kerncentrales dient te geschieden vanuit technische en economische overwegingen. De bestaande kerncentrale in Borssele mag niet worden gesloten voordat die vervangen is. Ik ben benieuwd wat ik in mijn schoen krijg. Ik heb maat 45, dus dat moet lukken.

De **voorzitter**: Sorry, mijnheer De Mos. Mevrouw Wiegman heeft een vraag aan u.

De heer **De Mos** (PVV): Toch niet over de maat van mijn schoenen of wel?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Nee, maar het ging opeens allemaal zo snel. U hebt van alles en nog wat over kernenergie gezegd, maar wat is uw oordeel over de raamwet waar wij het vandaag over hebben?

De Mos

De heer **De Mos** (PVV): Daar zijn wij niet zo blij mee.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Want?

De heer **De Mos** (PVV): Het wensenlijstje van de PVV-fractie komt niet echt in de raamwet voor. Het wensenlijstje dat ik aan Sint Cramer ga voorleggen, heb ik net voorgelezen.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Dus u bent simpelweg tegen de raamwet?

De heer **De Mos** (PVV): Wij zijn daar nu niet blij mee, laat ik het zo zeggen. Wij wachten de verdere beraadslagingen af.

De heer **Van der Ham** (D66): In die raamwet kan kernenergie gewoon. Als u meer kerncentrales wilt en er zijn bedrijven die dat willen doen, kan dat met deze raamwet. Er is een aantal wijzigingsvoorstellen om dat in te perken. Daar kunt u tegen stemmen, maar de raamwet maakt dat mogelijk. Die maakt het veiliger voor de mensen die daar omheen wonen. Mensen die voor kernenergie zijn, zijn vaak ook voor de raamwet. Welke inhoudelijke argumenten hebt u dan tegen die wet in te brengen?

De heer **De Mos** (PVV): Wij zien dat toch anders. De wet beoogt niet dat snel een tweede kerncentrale wordt gerealiseerd.

De heer **Van der Ham** (D66): Kunt u dat beargumenteren?

De heer **De Mos** (PVV): Dat kunnen wij zeker. In het wetsvoorstel staan wat dingen die niet zo positief zijn.

De heer **Van der Ham** (D66): Kunt u nader duiden wat u onder "wat dingen" verstaat?

De heer **De Mos** (PVV): Zeer zeker. Het wensenlijstje dat ik zojuist heb voorgelezen.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat zijn "die dingen"?

De heer **De Mos** (PVV): Dat zijn "die dingen". Ik wil die nog wel een keer voorlezen. Ik heb expres een wensenlijstje voor de minister gemaakt.

De heer **Van der Ham** (D66): En daar gaat u amendementen van maken?

De heer **De Mos** (PVV): We zullen kijken. We zijn nog bezig.

De heer **Jansen** (SP): Ik hoorde dat de heer De Mos een punt aanroerde waarover wij het eens zouden kunnen worden. Hij zei dat kerncentrales voor 51% in handen van de overheid moeten zijn. Wij hebben een amendement op dat punt ingediend waarin staat dat kerncentrales in publieke handen moeten zijn. Vindt hij dat een goed idee, of zou het een goed idee zijn als die amendementen enigszins werden aangepast?

De heer **De Mos** (PVV): Dat is een goed idee, zolang het die 51% behelst.

De heer **Jansen** (SP): Het is misschien goed dat de heer De Mos toch nog even aangeeft wat precies de ratio is van die 51%. Ik begrijp in elk geval dat de overheid een meerderheidsbelang moet hebben in de kerncentrales. Dat is de essentie van de inbreng van de heer De Mos. Klopt dat?

De heer **De Mos** (PVV): Exact.

□

Mevrouw **Spies** (CDA): Als wij kijken naar de opgave waarvoor wij staan, namelijk het dienen van de energievoorzieningszekerheid en de aanpak van klimaatverandering, staat voor de CDA-fractie de volgende prioriteitstelling voorop.

In de eerste plaats noem ik het besparen. Ik heb al verschillende keren aangegeven dat wij moeten besparen, maar dat doe ik nog een keer. Alles wat wij niet gebruiken, hoeven wij niet te maken.

In de tweede plaats noem ik het verduurzamen van onze energievoorziening. Wat dat betreft zetten wij met dit kabinet goede stappen. De derde prioriteit is het schoner maken van fossiele bronnen. Onze vierde prioriteit is kernenergie.

De CDA-fractie is ervan overtuigd dat kernenergie de komende jaren en de komende decennia een noodzakelijk element in onze energievoorziening zal blijven. Als wij de belangen van het veiligstellen van onze energievoorziening en de aanpak van de klimaatverandering serieus nemen, dan kunnen wij de komende decennia kernenergie simpelweg niet missen. Alles afwegende is het CDA een aantal jaar geleden dan ook tot de conclusie gekomen dat, als je probeert voor- en nadelen van kernenergie op een rationele manier naast elkaar te stellen en te wegen, de balans moet doorslaan in het voordeel van kernenergie. De veiligheid van centrales is op niveau. Als je het nadeel van het afval moet wegen tegen het voordeel van een CO₂-vrije productie, hebben wij de afweging in het voordeel van kernenergie gemaakt.

In de vorige kabinetsperiode hebben wij dan ook het besluit om de centrale in Borsele langer open te houden, consequent gesteund. Wij vinden ook dat in Nederland ruimte moet bestaan om een of meer nieuwe kerncentrales te bouwen. Natuurlijk bouwt de overheid die niet. De overheid, en in het bijzonder de Kamer als wetgever, moet ervoor zorg dragen dat de randvoorwaarden worden geschapen waaronder een kerncentrale kan worden gebouwd en daarvoor een vergunning kan worden verleend. Dan past het moderniseren van de Kernenergiewet.

Het wetsvoorstel dat wij vandaag bespreken, kent een lange voorgeschiedenis. Onder het vorige kabinet is een integrale wijziging van de Kernenergiewet aan de Kamer voorgelegd. Het was en is, naar het oordeel van de leden van de CDA-fractie, noodzakelijk om de huidige Kernenergiewet, die al decennialang ongewijzigd is gebleven, aan te passen en te moderniseren. Wij waarderen en beoordelen het wetsvoorstel nu tegen de achtergrond van het huidige coalitieakkoord. Wij begrijpen daarom dat nu een meer beperkte en in hoofdzaak technische wijziging van de Kernenergiewet

Spies

wordt voorgesteld. Wij zullen dit voorstel toetsen aan de vraag of slechts die wijzigingen overblijven die van technische aard zijn of algemeen gedragen worden en niet vooruitlopen op latere besluitvorming. De regering geeft dit kader zelf aan in de derde nota van wijziging.

Tegen deze achtergrond wil ik nog wel enkele vragen aan beide ministers stellen. Mijn eerste vraag betreft de eisen ten aanzien van financiële zekerheidstelling bij ontmanteling en buitengebruikstelling. Er wordt gesteld dat dit voor Borssele, Petten, Dodewaard en Delft aan de orde is. Voor Borssele zijn de eisen in het convenant opgenomen. Volgens de minister geldt dit op hoofdlijnen. Wat regelt de wet dan nog meer ten opzichte van het convenant? Dat is mijn eerste vraag.

Mijn tweede, en meer principiële, vraag luidt of het juridisch wel houdbaar is om aan bestaande centrales, die deels al niet meer in productie zijn, nog aanvullende eisen ten aanzien van ontmanteling en buitengebruikstelling te stellen. Er mag geen misverstand over bestaan. De CDA-fractie erkent de wenselijkheid van die zekerheidstelling. Dat past in onze opvatting dat kosten van stroomopwekking geheel aan de productiewijze moeten worden toegekend. Wij vragen ons wel af of je gedurende de looptijd van de vergunning nog dergelijke, en naar onze verwachting vrij ingrijpende, nieuwe eisen kunt stellen. Is daar nog wel een reservering voor op te bouwen? Graag een antwoord van de minister.

Inmiddels heeft de Kamer kennis kunnen nemen van correspondentie tussen de minister van VROM en de vertegenwoordigers van de centrale in Dodewaard. Daar lijkt een discussie te ontstaan die specifiek op dit meer principiële, juridische vraagstuk ingaat.

De vorm van financiële zekerheidstelling heeft ook nog eens forse invloed op de bedrijfsvoering. Het kabinet heeft in de beantwoording gezegd dat het maatwerk mogelijk wil maken bij de precieze voorwaarden en de invulling van die financiële zekerheidstelling. Gebeurt dat dan in goed overleg met de vergunninghouder? Wordt er gezocht naar een oplossing die aan de ene kant voor de overheid voldoende zekerheid biedt, maar aan de andere kant rekening houdt met de wensen en mogelijkheden van de vergunninghouder?

Dan de vereenvoudiging van het bevoegd gezag, het tweede punt waarop wij een aantal vragen hebben. Het grote aantal betrokken ministers wordt teruggebracht tot de minister van VROM. Dat is in lijn met een aantal meer algemene uitgangspunten om het te vereenvoudigen en te concentreren. Toch blijft de relatie en de verantwoordelijkheid van de minister van EZ voor ons een aantal vragen oproepen. Het is toch zo dat op grond van de rijkscoördinatieregeling een vergunningaanvraag voor grootschalige opwekking, waaronder kerncentrales volgens mij per definitie vallen, moet worden ingediend bij de minister van EZ? De minister van EZ is dan op rond van de rijkscoördinatieregeling en de Elektricitetswet bevoegd gezag, terwijl de minister van VROM dat zou worden op grond van het voorstel dat wij vandaag bespreken. Zie ik het goed dat enige nadere duiding van de verantwoordelijkheid van beide ministers op dit punt noodzakelijk is?

Ik kom bij het punt van de opwerking. Gegeven de huidige omstandigheden kan de CDA-fractie zich vinden in het voorstel van het kabinet om de vergunningplicht voor opwerking uit het eerdere wetsvoorstel te schrappen. Materieel – en collega Samson sprak er ook al over – biedt het met Frankrijk te sluiten verdrag inderdaad de

mogelijkheid voor regering en parlement om betrokken te zijn bij de keuze voor opwerking, zoals in de motie-Spies werd gevraagd. Dat verdrag ligt inmiddels bij de Kamer. Ik geloof dat wij volgende week donderdag de schriftelijke inbreng daarvoor kunnen leveren. Wij kunnen daar voluit mee aan de slag. Wat ons betreft, gaan wij daar nu zo snel mogelijk daadwerkelijk mee aan de gang.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mevrouw Spies heeft enkele jaren geleden haar naam gegeven aan een belangwekkende motie die ging over de vergunningplicht voor opwerking. Stel dat in de nabije toekomst – we weten het nooit helemaal zeker – Borssele gaat besluiten om een ander opwerkingscontract te sluiten; niet in Frankrijk, maar met de Engelsen. Wat hebben wij dan aan het verdrag met Frankrijk? Dan zijn wij de vergunningplicht alsnog kwijt en kunnen wij niets regelen. Dat is toch gek! Dat wilde mevrouw Spies niet met de motie die zij destijds heeft ingediend.

Mevrouw **Spies** (CDA): In de motie werd gevraagd om het nader regelen van de betrokkenheid van regering en parlement en ging niet over een vergunningplicht. Het is belangrijk dat goed te markeren. De situatie die de heer Vendrik schetst, is een behoorlijk hypothetische. Er is geen enkele reden om te veronderstellen dat de wijze waarop Borssele sinds jaar en dag de opwerking via Frankrijk vormgeeft, op korte termijn verandert. Dat ligt contractueel behoorlijk vast. Het verdrag kent een beperkte looptijd en geeft, zoals collega Samson aangaf, een aantal heel goede aanknopingspunten voor regering en parlement om zich uit te spreken. Wat mij betreft, is dat een afdoende regeling.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De opwerking in Frankrijk is tijdelijk gestopt, dus dat zal men bij de centrale in Borssele niet leuk vinden. Als ik het goed begrijp, wordt door de motie van mevrouw Spies de zeggenschap van regering en parlement over opwekking afhankelijk gemaakt van het bedrijfsbeleid van de kerncentrale in Borssele. Dat vind ik een heel pikante figuur. Ik snap dat niet.

Mevrouw **Spies** (CDA): De heer Vendrik moet het probleem niet groter maken dan het is. Er is op dit moment maar één kerncentrale. Die ene kerncentrale heeft een opwerkingscontract met een Frans bedrijf. Daarvoor sluiten wij nu dat verdrag. Er is geen sprake van een tweede kerncentrale en ook niet van een andere manier van opwerking dan de manier die wij tot op heden gewend zijn. Dit is daarom een afdoende en adequate regeling.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb echter zojuist begrepen dat mevrouw Spies graag nieuwe kerncentrales wil in Nederland, wellicht te realiseren in een volgende kabinetsperiode. Zou zij dit niet willen regelen voor die situatie? Haar motie gaat toch ook over die situatie?

Mevrouw **Spies** (CDA): Dat zou niet passen bij de achtergrond van dit wetsvoorstel. Ik heb zojuist het kabinetsstandpunt geciteerd. Het kabinet stelt dat men nu een aantal randvoorwaarden formuleert die niet vooruitlopen op de toekomstige positie van kernenergie

Spies

in Nederland. Wij moeten nu dus niet via een achterdeur elementen aan het wetsvoorstel toevoegen die juist wél alles te maken hebben met deze toekomstige positie van kernenergie in Nederland. Dat is namelijk wat de heer Vendrik nu voorstelt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb de achterdeur niet verzonnen; dat deed mevrouw Spies in haar motie. Dat is nogal wonderlijk, want dit lijkt een beetje het spiegelbeeld te zijn van de inbreng van de heer Samsom. Alle discussies hierover worden nu weggetikt. Men stelt voortdurend dat zaken nu niet aan de orde zijn. Waarom spreken wij eigenlijk überhaupt over dit wetsvoorstel? Waarvoor is dat überhaupt nodig als alle relevante discussies door de coalitiepartijen worden weggetikt? Alleen mevrouw Wiegman doet dat niet. Men zegt voortdurend dat zaken nu niet aan de orde zijn. Wat doen wij hier in vredesnaam?

Mevrouw **Spies** (CDA): Ik zeg de heer Vendrik nogmaals dat in de motie-Spies niet wordt gevraagd om een vergunningplicht te verankeren in de Kernenergiewet. In de motie wordt gevraagd om het organiseren van betrokkenheid van regering en parlement bij de wijze waarop met het radioactief afval wordt omgegaan. Dat is via het convenant met Frankrijk materieel geregeld. Dit wetsvoorstel gaat over voorstellen van meer technische aard die algemeen gedragen worden en niet op latere besluitvorming vooruitlopen. Ik heb daarvoor mijn steun uitgesproken en dit wordt ook in de nota van wijziging heel expliciet verwoord. Wij moeten daarom ook nu niet op latere besluitvorming vooruitlopen door het alsnog introduceren van een vergunningplicht voor de opwerking.

De heer **Jansen** (SP): Ik heb een amendement ingediend dat het probleem van de heer Vendrik niet via de achterdeur, maar via de koninklijke weg oplost. Ik spreek over het amendement op stuk nr. 26, waarin staat dat de volksvertegenwoordiging zich over de AMvB kan uitlaten. Daarmee wordt geregeld dat dit type problemen ook voor nieuwe centrales wordt opgelost. Er is dan een vorm van betrokkenheid van de Kamer. Naar ik aanneem, is de CDA-fractie hiervan wél voorstander.

Mevrouw **Spies** (CDA): De CDA-fractie is van oordeel dat het in het algemeen heel goed is als de Kamer haar betrokkenheid bij AMvB's aan de voorkant goed regelt. Daarom hebben wij veel sympathie voor het amendement van de heer Jansen. Ik heb overigens nog wel een vraag over dat amendement in relatie tot het amendement van de heer Vendrik op naar ik meen stuk nr. 29. Wordt in het amendement-Jansen uitgegaan van één kapstok waarmee alle AMvB's worden voorgehangen? Dat heeft namelijk onze voorkeur. Wij willen zo veel mogelijk alles in één AMvB voorhangen. Op die manier zijn wij verzekerd van een goede en tijdige betrokkenheid van het parlement bij deze AMvB. Dat is noodzakelijk.

De heer **Jansen** (SP): Als mevrouw Spies op dat punt nog iets wil schaven aan het amendement, dan staan wij daarvoor open.

□

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voorzitter. Er is in deze

wereld, en zeker ook in Europa, een groot energieprobleem. Dat weten wij allemaal. Brandstoffen als olie en gas raken op of komen van regimes waar wij allemaal niet zo enthousiast over zijn en die op zijn minst wel eens instabiel willen zijn. Je zult dus wat moeten doen. Dan is zuiniger omgaan met energie natuurlijk een prima idee, dat je verder moet stimuleren. Je moet ook kijken of je kunt komen tot betere en moderne producten en hoe je innovatie kunt stimuleren. Iedereen zal het daarmee eens zijn.

Er zijn echter ook andere dingen. Dat betekent dat je toch iets zult moeten doen aan het energievraagstuk. Vandaag bespreken wij een raamwet. Hierin staan nooit beslissingen in de trant van: wij gaan nu bouwen. De VVD-fractie zou dat overigens best prettig vinden, maar dat staat er niet in, het is gewoon een raamwet met een aantal elementen. Een en ander heeft een lange voorgeschiedenis. De heer Van Geel was destijds niet, zoals nu, fractievoorzitter van het CDA, maar staatssecretaris van VROM. Hij is hiermee begonnen. Nu ligt er een wetsvoorstel voor om de oude wet – de heer Van der Staaij heeft er zelfs de historie helemaal bij gehaald van wie er toen minister was – te vernieuwen. Een stukje moderniseren is volgens mij goed en heeft dan ook onze steun. Wij hadden echter graag wat meer gezien. Naast de raamwet – de knelpunten die wij daar zien, zal ik straks behandelen – hadden wij deze periode graag ook besluiten genomen om tot een tweede kerncentrale te komen. In het coalitieakkoord staat hier iets over en dat laat ik maar zoals het is. Wij zullen dan maar wachten tot na de verkiezingen.

Kijkend naar het energieverhaal, denken wij als VVD-fractie – dit zal niet verrassen – dat kernenergie onontbeerlijk is. Ik had hierover zo-even een interruptie-debat met de heer Samsom. Wij willen ook op iets anders uitkomen. Ik hoop echt dat wij eruit komen. Wij hebben, mede op basis van alle stukken, het gevoel dat wij er niet om heen zullen kunnen om de komende periode, decennialang, kernenergie te gebruiken. Iedereen in deze Kamer of althans de grote meerderheid – hierover ontstond even verwarring naar aanleiding van de bijdrage van de PVV-fractie – is het erover eens dat je voor medische doeleinden altijd moet kunnen beschikken over een kerncentrale.

Dan het wetsvoorstel zelf. Wij hadden liever andere dingen zien voorliggen, maar het wetsvoorstel is zoals het is. Het zal ook onze steun krijgen, laat ik dat er meteen maar bij zeggen. Toch zijn er nog twee punten waarvoor ik de aandacht wil vragen, te beginnen bij de ontmanteling. Deze moet heel zorgvuldig gebeuren, dat is geen kwestie van zomaar de stekker eruit trekken. Dat je hier als regering voorwaarden aan stelt, kan ik mij voorstellen. Dat gebeurt nu echter ook bij bestaande centrales. Ook daar kan ik mij iets bij voorstellen. Je benoemt voorwaarden en zegt dat er dingen moeten gebeuren. Ook financieel bezien, vraag ik mij af of het past om hiermee op deze manier om te gaan. Hoever kun je hiermee gaan? Ik heb daar toch wat aarzelingen bij. Ik hoor straks graag de reactie van de bewindslieden.

Het andere punt betreft de stroomzekerheid. Een belangrijke reden om een raamwet te hebben is dat je vanuit stroomzekerheid kunt en moet concluderen dat kernenergie nodig is. Laten wij kijken naar het gezag dat er moet komen. De minister van VROM blijkt de sleutelrol te hebben. Nu gun ik de minister van VROM altijd heel belangrijke taken. Wij zijn regelmatig met

Neppérus

elkaar in discussie. Hoe zit dat met de minister van EZ? Wat is haar rol in de toekomst? Voor ons speelt juist stroomzekerheid een grote rol. Het is niet dat ik met amendementen op dit punt wil komen, maar ik wil wel een duidelijke reactie horen van het kabinet.

Tot slot. Het zal duidelijk zijn dat mijn fractie dit wetsvoorstel steunt. Ik had graag ook andere zaken besproken. Ik zeg wel dat vergunningverlening uiteindelijk altijd bij het bevoegd gezag thuishoort. Het voorhangen van besluiten kan mooi zijn, maar uiteindelijk hoort gewoon het bevoegd gezag te beslissen, hoe boeiend de Kamer het ook vindt.

□

De heer **Van der Staaij** (SGP): Mevrouw de voorzitter. Toen ik de stukken over dit wetsvoorstel las, dacht ik dat het eigenlijk typisch een wetsvoorstel is voor een demissionair kabinet. In de stukken staat namelijk dat slechts wijzigingen zijn aangebracht die van meer technische aard zijn of die algemeen gedragen worden. Politiekere keuzes om zaken ook integraal en beleidsruiker te bespreken, worden niet genomen. Dat vindt mijn fractie jammer, want wij zijn van mening – ook in het licht van de Evaluatie Kernenergiewet die we in 2007 hebben ontvangen – dat er nog wel reden is om fundamenteeler naar de Kernenergiewet te kijken.

De **voorzitter**: De heer Samsom heeft nu al een vraag voor u.

De heer **Samsom** (PvdA): Zou je niet moeten zeggen dat het eigenlijk een wetsvoorstel is over een demissionaire energiebron die we tijdelijk even parkeren omdat we andere dingen aan het doen zijn?

De heer **Van der Staaij** (SGP): “Een demissionaire energiebron” zou best een aardige aanduiding kunnen zijn, maar wel in die zin dat kernenergie een rol speelt als technologie in een overgangperiode naar een duurzame energievoorziening. Ik zeg erbij dat mij fractie de keuze gemaakt heeft dat we niet om kernenergie heen kunnen. In ons verkiezingsprogramma voor de afgelopen verkiezingen stond daarom dat we niet om kernenergie heen kunnen en dat er een rol voor kernenergie is weggelegd in de overgangperiode. Vandaar dat wij voorstander waren en zijn van een tweede kerncentrale. Dat is een politieke reden. De beslissing of je de komende decennia toch nog een rol voor kernenergie weggelegd ziet, is natuurlijk verder vooruitgeschoven.

Nu heb ik eigenlijk in een tussenzin al aangegeven hoe de SGP-fractie aankijkt tegen kernenergie. Juist in het kader van dit wetsvoorstel dat technischer is en ingaat op de algemeen gedragen punten, wil ik daar nu niet te zeer over uitweiden. Dat is in andere debatten aan de orde geweest en zal zeker nog in nieuwe debatten aan de orde komen. Ik wilde het echter wel even gezegd hebben.

Voor de interruptie had ik het over het evaluatierapport, waarin fundamentele kritiek wordt geleverd op de Kernenergiewet. In het evaluatierapport staat dat op veel meer punten een herziening in de rede ligt. Mijn vraag aan de bewindslieden is daarom hoe het staat met het traject om meer fundamenteel naar de opzet van de Kernenergiewet te kijken. Er zou bijvoorbeeld gekeken kunnen worden naar het eenvoudige punt dat in de

overweging van de wet waar dit wetsvoorstel een wijziging op aanbrengt ervan wordt uitgegaan dat er een afzonderlijke doelstelling is om kernenergie te bevorderen. Dat alleen al is een punt dat vandaag de dag bepaald niet meer breed gedragen wordt in de Kamer. Een ander punt van kritiek dat mijns inziens hout snijdt, is dat heel veel belangrijke zaken in feite naar de uitvoeringsbesluiten worden geschoven, zelfs als je kijkt wat precies de weigeringsgronden voor een vergunning zijn en welke elementen daarbij een rol spelen. Dat moet toch eigenlijk in het wettelijk kader zelf helder zijn, en niet te veel vastliggen in uitvoeringsbesluiten. Dat is een relevant punt uit het evaluatierapport. Ik wil hiermee maar gezegd hebben dat wij de voorliggende wijzigingen steunen – laat ik daar duidelijk over zijn – maar dat wij vinden dat er nog wel degelijk verder moet worden gekeken.

Inmiddels is de procedure voor een vergunningaanvraag voor een nieuwe kerncentrale in voorbereiding. Gaan de beslissing over de vraag hoe we verder gaan met kernenergie en de beslissing over de vraag betreffende een verdere herziening van de Kernenergiewet dan niet een beetje door elkaar lopen in een volgende periode? Kan het een het ander dan gaan vertragen? Moet daarom niet zo snel mogelijk werk worden gemaakt van een meer fundamentele aanpassing van de Kernenergiewet?

Kernenergie staat garant voor politiek vuurwerk. Echt vuurwerk is gelukkig met de komst en de ontwikkeling van de derde en de vierde generatie kerncentrales uitgesloten. Wij zijn blij dat met dit wetsvoorstel niet nieuwe barrières worden opgeworpen voor de bouw van een nieuwe kerncentrale.

Ik wil nog iets zeggen over enkele meer concrete punten van dit wetsvoorstel. Ik noem de periode van 40 jaar. De minister heeft er met recht en reden voor gekozen om de bepaling over de maximale geldigheidsduur van vergunningen voor de bouw van nieuwe kerncentrales uit het oorspronkelijke wetsvoorstel te halen. Overigens, de reden die daarvoor gegeven wordt, spreekt ons niet zozeer aan. Ik denk dan aan de opmerking dat het kabinet nog niet echt politieke besluitvorming wil over de toekomst van kernenergie. Wij vinden dat een maximering van 40 jaar sowieso niet wenselijk is en niet past bij de praktijk. Die maximering is niet wenselijk omdat zij bij voorbaat een barrière opwerpt voor particuliere initiatiefnemers om in de bouw van een nieuwe kerncentrale te investeren. Het veiligheidsaspect moet te allen tijde gewaarborgd zijn, of de centrale 30 of 50 jaar oud is. De maximering past verder niet bij de praktijk omdat de ontwerptechnische levensduur van nieuwe Europees gestandaardiseerde kerncentrales al op 60 jaar ligt. Wij steunen de keus van het kabinet om de desbetreffende bepaling uit het wetsvoorstel te halen.

Dat de bepaling voor de vergunningplicht voor het opwerken van gebruikte splijtstof uit het oorspronkelijke wetsvoorstel is gehaald, steunen wij evenzeer. Het sluiten van een verdrag tussen Frankrijk en Nederland over opwerking en de noodzaak van het eisen van een vergunning is dubbelop en onnodig. Met het recht om al dan niet aan het verdrag goedkeuring te verlenen, heeft de Kamer, zoals door anderen gezegd, direct inspraak bij het al dan niet toestaan van opwerking. Wij menen dus dat met een verdrag alles afdoende is geregeld.

Van der Staaij

Mijn laatste onderdeel betreft de financiële zekerheidsstelling. Wij hebben vragen bij de voorgestelde bepalingen over de financiële zekerheidsstelling bij ontmanteling van een kerncentrale. De regering heeft er terecht voor gekozen om bepalingen ten aanzien van deze zekerheidsstelling in het wetsvoorstel op te nemen. Het verleden heeft geleerd dat dat nodig is. Gelden voor ontmanteling moeten op verantwoorde wijze gereserveerd worden, zodat die daadwerkelijk beschikbaar en toereikend zijn als de ontmanteling nodig is. Dat moet het geval zijn als het gaat om bestaande en nieuwe kerncentrales. De kerncentrale in Dodewaard is echter al meer dan een decennium buiten gebruik, hoewel ontmanteling pas in 2040 zal plaatsvinden. Hoe kan dan gevraagd worden dat men in feite met terugwerkende kracht aan de voorgestelde bepaling voldoet? Met de memorie van toelichting bij het oorspronkelijke wetsvoorstel wordt aangegeven dat de wettelijke verplichting voor zowel de kerncentrale in Dodewaard als die in Borssele kan leiden tot de vaststelling van een ander bedrag voor het vormen van reserves. Het lijkt mij echter onmogelijk dat voor de kerncentrale in Dodewaard extra middelen beschikbaar gesteld worden, middelen die komen bovenop de middelen die nu gereserveerd zijn. Die kerncentrale ligt stil en zorgt niet meer voor inkomsten. Bij wie zouden de extra kosten verhaald moeten worden, rekening houdend met het feit dat de kerncentrale geëxploiteerd werd voor de liberalisering van de energiemarkt? De mogelijkheid dat een hoger bedrag voor reservering moet worden vastgesteld, is reëel. Wij kennen het signaal van de COVRA. Zij schatte de kosten voor ontmanteling fors hoger in dan het bedrag waarvan men bij de kernenergiecentrale Dodewaard voor de buitengebruikstelling uitging. Beide beroepen zich op verschillende experts. Een onafhankelijke derde zou uitkomst moeten uitbieden. Die mogelijkheid wordt echter doorkruist met de voorgestelde bepalingen. Hierop krijg ik graag een reactie. Licht een uitzonderingsbepaling voor Dodewaard niet meer in de rede?

De minister heeft in reactie op kritiek van de exploitant van de kerncentrale in Dodewaard aangegeven dat zij zich kan vinden in de redenering dat de strafbaarstelling voor de huidige bestuurders van de exploitant wellicht ongelukkig is. Zij overweegt om met het wetsvoorstel voor de bestuurders van de exploitant een uitzondering te maken. Wordt aan dat voornemen invulling gegeven?

Voorzitter. Dit waren mijn opmerkingen bij het wetsvoorstel. Ik heb al aangegeven dat wij dat van harte kunnen steunen.

□

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Dit is toch wel met afstand een van de meest wonderlijke debatten dat ik in al die jaren dat ik hier al mag staan, meemaak. Er ligt hier een lang en intensief besproken wetsvoorstel op tafel om de Kernenergiewet uit 1963 – die is even oud als ik, ik snap dat er wel wat aan moet gebeuren – een juridische opknopbeurt te geven. Vervolgens blijkt in het politieke debat dat de coalitiefracties zich uitputten in argumenten en er trots op zijn om eigenlijk geen opvatting te hebben over wijzigingen van het voorstel, want dat is allemaal niet aan de orde. De ene coalitiefractie heeft dan nog wel een paar opvattingen over wat er in deze wet geregeld zou

moeten worden, maar schaamt zich er bijna voor dat zij amendementen heeft ingediend. Voorzitter. Misschien zouden wij het daarheen moeten leiden dat de desbetreffende volksvertegenwoordigers gewoon een dagje schadeloosstelling inleveren, want dit is een soort verdwijning van de politiek die tamelijk wonderlijk is. Dit wetsvoorstel is eigenlijk van niemand! Ik hoop dat de ministers vanavond zeggen: dit is mijn wetsvoorstel, daar sta ik voor, dat verdedig ik, daar ga ik de bühne voor op, en dat zij niet roepen: sorry, ik ben ook maar per ongeluk hier verzeild geraakt, ik schijn minister te zijn; oh ja, dit wetsvoorstel, ga ik daarover? Nou, geen idee. Wij rommelen toch zo niet door tot het eind van de avond, waarbij wij nog steeds niet weten waar wij staan? Zo zal het toch niet gaan, mevrouw de ministers?

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. De heer Vendrik mag ook nooit gehinderd worden door veel te lezen en veel te luisteren, want dat zou zijn kunststukje maar belemmeren, en ik gun hem dat van harte. Hij heeft niet eens geluisterd naar de opvattingen die ik had over bijvoorbeeld de amendementen van mevrouw Wiegman. Het amendement over de opwerkingsvergunning is niet nodig, omdat het is overtroffen door inmiddels een veel beter instrument, namelijk het verdrag. Ik vind 40 jaar veel te lang. Ik hoop dat u dat ook vindt!

De **voorzitter**: Mijnheer Samsom, graag via de voorzitter spreken.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Op de opwerkingsvergunning kom ik nog terug, maar ik ga nu op het laatste punt van de heer Samsom in. In het wetsvoorstel staat nu: vergunning voor onbepaalde duur. Dat was al zo. Daar hebben wij in het verleden met Borssele grote problemen mee gehad. Mijnheer Samsom, dat weet u als geen ander. Dat ding kon je niet sluiten, want dan kreeg je een ontzettend juridisch gevecht, omdat er ooit een vergunning voor onbepaalde duur is verstrekt. Dan lijkt het mij evident en logisch om, als je je moment pakt, en dat is nu, te regelen dat je een vergunningsduur voor maximaal 40 jaar introduceert, waarmee je een stapje vooruit zet. Is dat ideaal? Nee, ik denk het niet. Daar zal ik zo direct nog iets over zeggen, want kernenergie lijkt mij überhaupt niet ideaal, daar zijn wij het denk ik tamelijk snel over eens, maar dat lijkt mij een stap vooruit. Dan maak je het makkelijker voor de overheid om te zijner tijd aan het einde van de vergunningsduur nieuwe voorwaarden te stellen, in te grijpen, de centrale te sluiten enzovoorts. Bij een vergunningsduur voor onbepaalde tijd heb je die mogelijkheid niet. Wij kunnen allemaal wel speculeren dat er de komende jaren weer een nieuwe aanpassing komt van de Kernenergiewet, want dat deed u in uw termijn, want wij gaan het allemaal niet in een keer regelen, maar waar hebben wij het dan vandaag over? De wet is nu aan de orde. Ik zou zeggen: pak uw kans, mijnheer Samsom, samen met een meerderheid die mevrouw Wiegman in de aanbieding heeft gedaan. Met de heer Jansen, de heer Van der Ham, kunnen wij regelen dat het in ieder geval niet meer wordt dan 40 jaar. Dat is al weer een stapje vooruit.

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Weer mis, u moet het nog tien keer proberen, denk ik, want ik was niet degene die zei dat er nog een wetsvoorstel moest

De heer Samsom (PvdA)

© M. Sablerolle – Gouda

komen. Ik was degene die zei dat er een keurig artikel in de wet staat met een algemene maatregel van bestuur waarin je inhoudelijk onderbouwd, de levensduur van een kerncentrale op verantwoorde wijze kan beperken; inhoudelijk onderbouwd, dus geen slag in de lucht. U zegt: 40 jaar vind ik ook niks. Sinds wanneer neemt u genoegen met middelmatigheid?

De **voorzitter**: Neemt de heer Vendrik genoeg met ...

De heer **Samsom** (PvdA): Sinds wanneer neemt de heer Vendrik, die ik toch ken als een uitstekend en idealistisch Kamerlid, genoeg met middelmatigheid?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Dit is echt een verbijsterende interruptie van de heer Samsom. Dan probeer je hier ook in het parlement praktische politiek te bedrijven, stappen te zetten, kleine verbeteringetjes te maken ten opzichte van de wetspraktijk zoals die nu is, en dan is het weer niet goed. U zit in de regering. Hoe heb ik het nou. Ik zou zeggen: dat is uw taak. Die heeft u verzaakt. U hebt het kabinet ruimte gegeven om weer terug te gaan naar de oude wet en dan moet ik verklaren waarom ik solidair ben met mevrouw Wiegman, die op dit punt een vrij zinnig amendement heeft ingediend. Dat is weer een stapje vooruit. Dat sluit overigens geen nadere actie uit, integendeel. Het amendement spreekt, uit het hoofd gezegd, van een maximale duur van een vergunning voor 40 jaar. Dat kan dus ook korter worden. Wij komen daar uiteraard bij de uitwerking van de algemene maatregel van bestuur allemaal nog over te spreken. Dat is een stapje vooruit. Dat kunnen wij vandaag regelen. Waarom doet u dat niet, mijnheer Samsom?

De heer **Samsom** (PvdA): Dat doe ik niet om de volgende reden. Overigens luistert de heer Vendrik kennelijk niet alleen hier niet, maar volgt hij evenmin de buitenlandse ontwikkelingen. Dat doe ik dus omdat een niet onderbouwde einddatum aan een vergunning sneuvelt, zodra die is bereikt en er geen reden is om de centrale te sluiten of als de wil er is om hem open te houden. Dat gebeurt in de Verenigde Staten, in Duitsland, in België, in Zweden... Moet ik nog even doorgaan?

Dat gebeurt in alle landen waar men geen onderbouwde einddatum weet te verzinnen voor een kerncentrale. De heer Vendrik weet heel goed dat er inmiddels veel betere mechanismen voor zijn. Laten wij dan daarin samenwerken.

U zat er net trouwens weer helemaal naast: ik zit niet in de regering. Voorzitter, ik ben met u Kamerlid. Met u ... pardon. Voorzitter, met de heer Vendrik hebben wij straks de mogelijkheid om in een AMvB een inhoudelijk onderbouwde randvoorwaarde te maken voor kerncentrales. Dan bedrijft u praktische politiek. Nu staat u alleen een praatje voor de bühne te houden.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Als u in de Kamer zit, maak er dan ook werk van, in plaats van achter de schermen een silent deal te sluiten en te zeggen: jongens, wij doen hier helemaal niets, want wij zijn het er niet over eens. Maak er dan werk van! Kom dan met die amendementen. Regel het dan vandaag. Wij hebben het toch vandaag over de Kernenergiewet? Kom dan met die nieuwe voorstellen. Wellicht vindt u het voorstel van mevrouw Wiegman niet goed. Oké, dat mag, maar kom dan met nieuwe voorstellen. In plaats daarvan, mijnheer Samsom ...

De **voorzitter**: Nee ...

De heer **Vendrik** (GroenLinks): ... is het enige wat u vandaag bereikt dat voorlopig in de Kernenergiewet staat: vergunningen zijn voor onbepaalde duur. Nou, dan weet ik één ding zeker. In de toekomst hebben de exploitanten, als die er al zijn, wat ik niet hoop, dan de meest rianten machtspositie om tegen welke overheid en welk politiek establishment dan ook te zeggen: sorry, ik geef nu even niet thuis. Ik heb toen een vergunning voor onbepaalde tijd gekregen. Onverstandig.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Spies heeft een vraag.

De heer **Samsom** (PvdA): Nou, voorzitter, ik krijg een licht uitgedaagd gevoel van de heer Vendrik.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nou, dat is wederzijds hoor.

De **voorzitter**: Bij wat de heer Samsom zei, kan ik mij wat voorstellen, maar ik heb ook het idee ...

De heer **Samsom** (PvdA): Dan zou de voorzitter de heer Vendrik ...

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Spies.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Over uitdaging gesproken. Kom nou.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Spies. Dat geldt ook voor u, mijnheer Vendrik.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Sorry, mevrouw de voorzitter.

Mevrouw **Spies** (CDA): Ik kom bijna in de verleiding om de heer Vendrik uit te nodigen voor het onderdeel

Vendrik

cabaret bij het CDA-kerstdiner. Dat zout ik toch nog even op.

Mijn eerste vraag luidt: is de heer Vendrik zich ervan bewust dat andere opvattingen hebben iets anders is dan geen opvattingen hebben over het wetsvoorstel? Mijn tweede vraag is: de heer Vendrik kan toch niet ontkennen dat er zelfs in dit kleine wetsvoorstel op een aantal punten ten aanzien van de financiële zekerheid en het bevoegd gezag dingen worden veranderd ten opzichte van het oude vehikel uit 1963? Gaat de GroenLinksfractie nu het hele verhaal in de prullenbak gooien? Of gaat de heer Vendrik in ieder geval deze, in zijn ogen, kleine stappen, maar niettemin stappen, positief waarderen?

De **voorzitter**: Houd uw antwoord alstublieft kort, mijnheer Vendrik.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Over het cabaret bij het CDA moeten wij nader praten. Als de gegadigden zo dun gezaaid zijn, wil ik daar best in voorzien. U hebt immers toch een grotere fractie dan de mijne, mevrouw Spies. Je zou het dus eerder andersom verwachten.

Wat uw vraag over dit wetsvoorstel betreft – ik had het voor later willen bewaren, maar ik wil het best nu zeggen – wij zijn geen voorstander van Kernenergie. Ik had dus liever vandaag een ander wetsvoorstel gezien. Maar er kunnen in de toekomst andere politieke meerderheden ontstaan die werkelijk vrij baan geven aan het ontwikkelen van nieuwe kernenergie in Nederland, lijkt het mij minimaal verstandig dat er een wet ligt op basis waarvan dan besluiten moet worden genomen en die in ieder geval iets deugdelijker in elkaar steekt dan wat wij hadden. Dit wetsvoorstel zie ik dan ook als een heel bescheiden verzekeringspolis tegen slechte tijden, dat wil zeggen: rechtse meerderheden. Dan moeten wij nog zien of wij er veel aan hebben, maar dan lijkt het mij een stapje vooruit met de wijzigingen die nu op tafel liggen, waarvan u er al een paar noemde.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Is de heer Vendrik dan niet met heel erg veel minimaal tevreden? Juist dit wetsvoorstel schetst een perspectief waarin in de nabije toekomst veel meer dingen veel beter kunnen worden geregeld en afgedwongen dan in het magere spul dat nu voorligt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik vind dit maar een heel klein bescheiden stapje. Ik heb nog wel een paar verlangens. Zoals ik per interruptie al heb gezegd, spreken uw amendementen mij aan. Die zouden het wetsvoorstel nog wat beter maken. Ik snap echter ook best het gevoel van de heer Samsom; hier zouden wij het vandaag eigenlijk niet over moeten hebben. Wij zouden met elkaar in meerderheid moeten kunnen afspreken dat kernenergie geen optie is in de Nederlandse energievoorziening en dat wij onze kaarten op iets anders moeten zetten. Dat is echter niet het wetsvoorstel dat nu voorligt. Dat moet ik tot mijn spijt constateren, maar dat had u natuurlijk al begrepen.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Dat is geen antwoord op mijn vraag. Ik vroeg: waarom zo moeilijk doen vandaag, terwijl het perspectief er ligt om dingen op een ander moment, in de nabije toekomst, verdergaand en beter te regelen?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Zo moeilijk doen vandaag? Ik kan niet in de toekomst zien hoe de politieke meerderheden in dit land zich de komende jaren zullen ontwikkelen. Ik weet alleen welke politieke meerderheid er vandaag is. Er ligt vandaag een wetsvoorstel waarover ik mijn oordeel moet uitspreken, of ik dat nou leuk vind of niet. We worden ervoor betaald, nou vooruit dan maar. Hebben we nog een paar verlangens om te kijken of we deze wet met meerderheden nog een beetje kunnen opknappen? Ja! Is het eindresultaat dan fraai? Nee! Ik had liever iets anders gezien. Moeten we het ermee doen? Vermoedelijk wel. Het gaat vandaag helaas niet over meer. Dat is jammer, want dit had beter gekund als het kabinet een andere wet had ingediend.

De **voorzitter**: De heer Samsom heeft een vraag.

De heer **Samsom** (PvdA): Zei de heer Vendrik nou net dat hij dit wetsvoorstel graag wil gebruiken om politieke meerderheden in de toekomst de pas af te snijden?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nee, dat heb ik niet gezegd. Wat ik wel zie en vrees – dat is niet om politieke meerderheden de pas af te snijden – is dat het heel wel denkbaar is dat politiek rechts, van D66 tot PVV, straks ruim baan geeft voor kerncentrales in dit land en de echte revolutie in onze energievoorziening maar even laat voor wat die is. Dat is ook een beetje het scenario dat u vreest, dat snap ik heel goed mijnheer Samsom.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, graag via de voorzitter spreken.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat snap ik heel goed van de heer Samsom. In dat geval lijkt het mij minimaal een kwestie van behoorlijk bestuur dat als er dan besloten moet worden over de plaatsing van kerncentrales, wat ik niet zou wensen, dit op basis van een betere wet gebeurt dan dat oude lijkt uit 1963.

De heer **Samsom** (PvdA): Nu zegt de heer Vendrik het toch in andere woorden: vooruitlopend op een eventuele andere meerderheid moeten we de boel nu even dichttimmeren. Hoe democratisch is uw besluitvorming eigenlijk, mijnheer Vendrik? Dat is taal die ik tot nu toe alleen uit PVV-bankjes hoorde over linkse hobby's die je moet afschaffen. Als GroenLinks in de toekomst iets met de PvdA wil realiseren dan moeten we verkiezingen winnen. Zo simpel is het.

Dan moet u nu niet een wetje gebruiken om in de toekomst een meerderheid de pas af te snijden, want u zei het in andere woorden gewoon weer.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat is echt volstrekte onzin. Ik heb het niet over de pas afsnijden, maar ik heb het over de mogelijkheid die ik vrees. Er zitten nog verkiezingen tussen en wij gaan ons stinkende best doen om te zorgen dat we wel ooit een keer die mooie groene linkse meerderheid krijgen. Daarover moeten we het in een ander gesprek ook nog maar eens een keer hebben, mijnheer Samsom.

De **voorzitter**: Graag via de voorzitter spreken.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het lijkt mij een politieke realiteit van de dag dat het mogelijk is dat er in de

Vendrik

komende jaren andere meerderheden ontstaan die dat doen wat ik niet wil: uitrol en ruimte voor kernenergie in Nederland. Ik vind het dan niet verkeerd dat dit minimaal gebeurt op basis van een wet die er wat beter uitziet dan de oude wet uit 1963 en die in juridische zin enigszins is opgeknapt. Meer heb ik niet gezegd. Dat heeft helemaal niets te maken met het de pas afsnijden van meerderheden en ook helemaal niet met een antidemocratische positie.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, uw antwoord is duidelijk. De heer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Allereerst wil ik het hebben over de regeringsdeelname van GroenLinks. Als u daar drie jaar geleden gewoon voor had gekozen en niet was weggedoken, had u nu in de regering gezeten. Dus het is meer uw eigen schuld doordat u zo bent weggedoken. Dat heb ik u wel vaker verweten. Maar nu even het punt van rechtse en linkse meerderheden. Er zijn hier drie partijen, progressieve partijen, die genuanceerd staan ten opzichte van kernenergie. Die zeggen: liever niet, maar misschien kunnen we er niet onderuit. Ik heb de heer Samsom letterlijk horen zeggen: het kan zijn dat we er niet onder uit kunnen komen; liever niet, maar het kan zijn. De heer Jansen zegt dat, ik zeg dat. Dat u D66 – dat is, geloof ik, de nieuwe "spin" – nu rechts noemt, vindt u blijkbaar nu leuk.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van der Ham** (D66): Durft de heer Vendrik dat bij de heer Jansen?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik dacht dat het de D66-fractie was die in 2002 zelf in een rechts kabinet stapte. Dus ik heb er niet voor gekozen om u met rechts te verbinden. Dat heeft u vier jaar lang willen volhouden. Dus dan moet u mij niet kwalijk nemen dat ik dat nog eens een keer in herinnering breng.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, via de voorzitter graag.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): En het feit dat u voortdurend ... Dat deed u trouwens ook in uw eerste termijn ...

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, zou u alstublieft via de voorzitter willen spreken?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ja, voorzitter, dat snap ik, maar in de felheid van het debat ...

De **voorzitter**: Ik begrijp het, maar u kunt het echt.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik heb er geen last van hoor.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik ook niet.

De **voorzitter**: Maar we hebben hier afspraken en daar houd ik aan vast.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Als de heer Van der Ham mij zo aanspreekt, heeft hij mij enigszins uitgedaagd door in zijn eerste termijn op deze

plek zijn tamelijk legitieme bezwaren tegen kernenergie allemaal als ideologie te beschouwen. Dat lijkt me eerlijk gezegd vrij onzinnig. Laat ik er één punt van noemen; er zijn er vele. De heer Van der Ham had het over allemaal onzin die door groene types naar voren gebracht zou worden over de uitputting van uranium. Hij zegt: dat is allemaal onzin; het is helemaal niet waar. Het is een limietloze grondstof, kennelijk.

Voorzitter. Dat is niet waar. Uit het rapport van het ECN uit 2005 blijkt dat we met de wereldwijde productie van kernenergie van vandaag de dag – dan hebben we het dus niet over uitbreiding, maar gewoon over wat er nu aan vermogen opgesteld staat – ongeveer nog een kleine 67 jaar toe kunnen met kernenergie. Het Nuclear Energy Agency heeft het over 70 of 72 jaar. Een rapport van vorig jaar. Dan is het op. Wat doen we dan als we de mogelijkheid openlaten voor kernenergie of daar ruim baan voor geven? Dat betekent dat we dezelfde fout maken als een eeuw geleden. Wij zetten onze kaarten voor onze energievoorziening, die cruciaal is voor onze welvaart, dan opnieuw op een eindige grondstof. Hoe dom kun je zijn? Hoe dom kun je zijn om te kiezen voor een technologie die op dat onderdeel precies hetzelfde doet als wat wij met fossiele brandstoffen hebben meegemaakt? De heer De Mos gelooft het verhaal over klimaatverandering niet. Zullen wij het dan gewoon hebben over uitputting van grondstoffen? Wij komen straks aan alle kanten gas en olie te kort. Alle reden dus om heel snel over te stappen.

De **voorzitter**: Dat kunt u straks in uw termijn vertellen.

De heer **Van der Ham** (D66): Helaas hebben wij nog heel veel gas en olie. Dat is juist het probleem. Wij hebben nog voor honderden jaren kolen. Dat is juist het probleem. Er zijn verschillende becijferingen gemaakt voor uranium. Als je uranium gaat opwerken, heb je wel veel langer de tijd. Wij moeten zo snel mogelijk af van uranium, olie, kolen enzovoorts. Daar zijn wij het zo over eens; daarover verschillen wij niet van mening. In de tussentijd, de transitieperiode, zitten we echter wel met een probleem. Wij moeten gaan werken aan CO₂-opslag, maar de heer Vendrik weet net zo goed als ik dat dit een probleem kan opleveren bij de opschaling. Wij moeten eerlijk zijn, ook tegenover onze achterban, die progressief is. De SP-fractie durft dat, de PvdA-fractie heeft dat in dit debat durven doen en ik durf dat ook. Ik durf een eerlijke boodschap te verkondigen. De heer Vendrik blijft lekker in zijn groene niche zitten.

De **voorzitter**: Ik mis uw vraag, mijnheer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Het is meer een conclusie. De heer Vendrik blijft in zijn groene niche zitten. Hij wil de realiteit niet tackelen en hij wil op dat punt geen meerderheden formeren.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het klopt inderdaad dat ik niet meedoe met D66 aan het toelaten van kernenergie in Nederland. Daar ben ik het niet mee eens. Ik heb daar ook een paar goede argumenten voor. Ik noemde net al het punt van de uitputting van grondstoffen. Kennelijk vindt D66 dat ook. En dan gaan wij toch onze kaarten zetten op kernenergie? Hoe dom kun je zijn?

Vendrik

De heer **Van der Ham** (D66): Wij zetten onze kaarten niet op kernenergie ...

De **voorzitter**: U heeft niet het woord, mijnheer Van der Ham.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): In onze energiepolitiek zijn heel praktische, rationele argumenten om geen ruimte te maken voor kernenergie in Nederland.

Voorzitter. Voordat een extra centrale operationeel kan worden, zitten we ergens halverwege de jaren twintig van deze eeuw. Zo veel tijd hebben wij helemaal niet om onze energietransitie werkelijk vorm te geven. Ik heb net al gesproken over het tekort aan uranium, het winningsproces, de hele keten van de productie van kernenergie. Dat alles is verre van klimaatneutraal. Ook daarover worden veel onwaarheden bericht, alsof kernenergie de oplossing is voor het klimaatprobleem. Dat is het niet. Het is geen klimaatneutrale keten. Kijk naar de productie van de centrales zelf en het hele winningsproces. Dat zijn allemaal praktische argumenten om daar niet op in te zetten.

Vorige jaar hebben wij in het debat met de minister van Economische Zaken uitvoerig van gedachten gewisseld over het energierapport dat zij had uitgebracht. Wij hebben toen het kabinet verweten formeel geen keuze te maken bij de koers die wij op het gebied van de energiepolitiek in dit land moeten inslaan. De facto wordt daardoor op de markt een keuze gemaakt. De minister van VROM heeft laatstelijk publiekelijk te kennen gegeven in haar toespraak voor de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Wij krijgen een land dat op het gebied van de energievoorziening precies de verkeerde kant op gaat: groot opgesteld vermogen, meer kolencentrales, meer basislast. Dat blokkeert de uitrol van duurzame energie. Naar ik meen was dit het punt waar de heer Jansen in zijn termijn terecht op inging. Als je extra kerncentrales erbij gaat zetten, maak je het nog erger. Dan ontstaat nog meer basislast. Ik zeg het in eenvoudige mensentaal. Dat ding zet je niet van het ene op het andere moment uit. Die basislast komt dan in de hele energievoorziening, all day, centraal te staan en dan moeten wij nog maar zien of wij de energievoorziening die voortkomt uit duurzame energievoorziening nog kwijt kunnen.

Ik pleit precies voor het tegenovergestelde scenario. Ik ben het zeer met de heer Samsom eens. Wij hebben een revolutie nodig in de energiehuishouding: mijn woorden. Dat houdt in dat er een decentrale energievoorziening komt. Mensen zullen in de toekomst steeds meer zelf voorzien in hun eigen energie: zon, wind, geothermie, blauw energie. Alle opties moeten worden uitgerold en geïnnoveerd op tafel komen. Dat is mijn toekomstbeeld van de energievoorziening in Nederland. Als dat de toekomst is, is meer basislast erbij zetten het domste wat je kunt doen. Wij dreigen nu al een overproductie te krijgen. Er is dus überhaupt geen noodzaak voor kernenergie, zeker niet als het zolang gaat duren voordat een nieuwe centrale operationeel wordt. Daardoor wordt de verduurzaming van onze energievoorziening alleen maar geblokkeerd. Daarom was en blijft GroenLinks een tegenstander van de bouw van extra kolencentrales. Dat vergroot het probleem. Daardoor werpen wij nieuwe blokkades op voor datgene wat wij nu juist met voorrang moeten realiseren, namelijk een verduurzaming van de energievoorziening via werkelijk schone energiebronnen. Als je dat niet doet, als je dat beleid niet voert, dan ben

je voortdurend aan het wipwappen: een beetje duurzaam en veel basislast. Daarmee realiseer je de situatie waar de heer Van der Ham voortdurend over spreekt. En dan realiseer je inderdaad die situatie waar de heer Van der Ham het voortdurend over heeft. Dan ontkom je op een gegeven moment niet aan kernenergie. Als je dat afzet tegen die overmaat aan kolencentrales die ons land straks rijk is, dan organiseer je inderdaad je eigen nederlaag. Niet doen! Vandaag moet je een andere keuze maken.

De **voorzitter**: Ik zie dat de heer Van der Ham wil interrumperen, maar ik geef hem niet het woord. Ik neem aan dat de heer Vendrik aan het eind van zijn eerste termijn is gekomen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nee, voorzitter. Ik heb nog een paar opmerkingen over het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik hoop niet dat het voorgaande het einde van het beantwoorden van een interruptie was. Dan was het immers wel erg lang.

Ik stel voor dat de heer Vendrik eerst zijn betoog afrondt. Daarna kan er nog een vraag worden gesteld.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil nog het volgende over dit wetsvoorstel zeggen. Het is dus toch wel een tikje wonderlijk hoe dat hier vandaag gaat. Maar goed, ik begrijp dat wij hier straks twee krachtige bewindslieden zien die dit wetsvoorstel met volle overtuiging verdedigen. Gesteld dat dit het geval is, dan zijn er een paar punten die mij opvallen in dit wetsvoorstel.

Het punt van de 40 jaar is al even gememoreerd. Dat had Van Geel in zijn wetsvoorstel opgenomen, maar dat is eruit gehaald. Dan realiseren wij dus een wetspraktijk dat vergunningen voor onbepaalde tijd worden afgegeven. Het is allemaal hypothetisch, dat weet ik wel, maar wij hebben het hier over een wet voor de toekomst. Of wij dat vervolgens weer gaan insnoeren, hangt weer af van een AMvB die wij nog niet gezien hebben. Het is allemaal onzeker. Ik zou denken: maximaal 40 jaar is lang zat. Wat verzet zich ertegen om dat te doen? Het is ook een internationale norm. Ik zou denken: laat de heer Van Geel hier even ons lichtpuntje zijn! Mevrouw Spies, dat zeggen wij bij GroenLinks niet elke dag.

Ook over de opwerkingsvergunning is al veel gesproken. Ik kan het dus kort houden. Ik vind het vreemd dat een wettelijke verplichting voor een vergunning voor opwerking uitgeruild wordt in een verdrag met één land dat de basis moet vormen voor zeggenschap over één contractuele relatie, namelijk die tussen Borssele en Le Havre. Als wij vinden dat opwerking vergunningplichtig moet worden, dan is het logisch om dat in de wet te regelen. Er gaan ook steeds meer stemmen op – en daar hoor ik bij – om opwerking niet langer toe te staan. Dan zullen wij vervolgens nog allerlei debatten hebben over de vraag hoe die vergunningplicht eruitziet, waar die aan moet voldoen, maar dan lijkt het mij logisch dat wij dat regelen en niet afhankelijk zijn van het verdrag.

Ik kom te spreken over de financiering van de ontmanteling. Daar is in hoofdlijnen in het wetsvoorstel iets over gezegd. Dat vind ik een winstpunt, want dat is een oud zeurpunt ten aanzien van kernenergie dat

Vendrik

eigenlijk voortdurend speelt. Dat is het punt dat de financiering van de ontmanteling niet zeker is gesteld. In België hebben ze daar nu ook alweer een probleem mee. Dat raakt natuurlijk ook aan het vraagstuk wie nu eigenlijk de schade betaalt op het moment dat het toch onverhoopt een keer fout gaat. De kans is niet groot, maar je weet maar nooit.

Ik ben dus blij dat het kabinet dat onderdeel van het voorstel van Van Geel heeft gehandhaafd. Ik ben blij dat er door de exploitant een zekerstelling moet worden gegeven ter financiering van de ontmanteling en de bedrijfsbeëindiging. Dat is goed. Maar als ik het goed zie, is er internationaal nogal wat commotie over dergelijke bepalingen en komt het erop aan dat de overheid heel precies en goed regelt hoe die zekerstelling eruit moet zien. Het is niet alleen een boekhoudkundig verhaal, maar het geld moet ook daadwerkelijk beschikbaar komen en blijven op het moment dat ontmanteling aan de orde is. Om dat wat scherper te formuleren, heb ik een amendement ingediend.

Dat brengt mij ook op een vraag. Zie ik het nu eigenlijk goed dat het wetsvoorstel zoals het er nu ligt, met de derde nota van wijziging, geen enkele wijziging aanbrengt in de verdeling van schadelast bij grote ongevallen met alle schade van dien? In dit geval spreken wij natuurlijk vooral over Borssele. Of wordt met dit wetsvoorstel ruimte gecreëerd om daar wel iets voor te regelen? Wat ons betreft, geldt in alle gevallen dat de vervuiler hoort te betalen, hoe groot de schade ook is. Ik heb echter het idee dat dit bij kernenergie eigenlijk nog steeds niet het geval is.

Dit geldt ook voor de milieuschade bij productie en transport. Hoe is dat nu precies geregeld? Als die milieuschade optreedt, wie betaalt het dan? Welke zekerheid heeft dit kabinet dat ook hier de vervuiler gaat betalen?

Ik heb nog een paar vragen over DELTA. Dat bedrijf is van plan om een vergunningaanvraag in te dienen – en heeft daar de procedure voor gestart – voor een nieuwe kerncentrale. Mag ik ervan uitgaan dat die vergunning, als die ooit bij het bevoegd gezag wordt ingediend, inderdaad onder deze wet valt en minimaal op basis van deze wet beoordeeld zal worden? Zie ik het zo goed? Ik denk het wel, maar het lijkt me verstandig om dat zeker te stellen, omdat dit het enige concrete voorbeeld is van een bedrijf dat misschien een nieuwe kerncentrale wil gaan neerzetten.

Tot slot: wij hebben inderdaad gisteren de brief over de toekomst van de kerncentrale Borssele ontvangen van de minister van Economische Zaken. Strikt genomen gaat het wetsvoorstel niet hierover, maar er zijn natuurlijk allerlei dwarsverbanden. De vraag is, als in Nederland al kernenergiecentrales moeten worden neergezet, of dit met privaat of publiek kapitaal kan en moet. De heer Jansen heeft op dat punt ook een interessant amendement ingediend. De Kamer heeft per motie van mijn fractiegenoot Ineke van Gent duidelijk uitgesproken dat de kerncentrale van Borssele niet in private handen mag komen en dat het 50%-aandeel, dat nu bij Essent ligt, ook niet in private handen terecht mag komen.

Als ik de brief van de minister goed lees, voert zij de motie op dit punt niet uit. Er zijn wel allerlei voorwaarden en er ligt een soort convenant met de nieuwe eigenaar van Borssele voor 50%, maar zij maakt wel degelijk mogelijk dat Borssele voor 50% wordt geprivati-

seerd. Hierom werd in de motie niet gevraagd. Wij vonden en vinden dat de kerncentrale Borssele in publieke handen moet blijven. Ik vraag de minister, in de beantwoording nader te motiveren waarom zij die motie op dat punt niet uitvoert.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb goed naar de heer Vendrik geluisterd. Wat hij zegt over kernenergie en de nadelen ervan sluit volstrekt aan bij hetgeen ik daarover ook heb gezegd.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mooi.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat is mooi, maar er is één probleem. U bent echt een rekenwonder in de Kamer, maar op dit punt latent uw rekenkunst en uw rekenvaardigheid u toch een beetje in de steek. Stelt u zich voor dat wij gaan voor het meest ambitieuze scenario: 30% in 2020 en 40% daarna. Daar gaat de D66-fractie ook voor en wij trekken samen op om het kabinet op dit punt scherp te houden.

De **voorzitter**: Iets korter, mijnheer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Dan nog is er het probleem dat wij het voor de rest moeten doen met fossiele brandstoffen. Sinds een paar jaar, eerder niet, is de GroenLinksfractie daarom ook voorstander van CO₂-opslag, omdat zij erkent dat er een transitieperiode is. Op dit punt heb ik een vraag.

De **voorzitter**: Ik wil even wat aan u vragen, mijnheer Van der Ham. Deze vraag hebt u al een aantal keer gesteld. U kunt dat korter en puntiger doen. Ik vraag u echt dat te doen.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb dit nog niet gevraagd aan de heer Vendrik. Ik wil hem er graag op wijzen dat de GroenLinksfractie in eerste instantie niet voor CO₂-opslag was, maar de laatste paar jaar wel, omdat zij erkent dat deze transitieperiode een probleem is. U, mijnheer Vendrik, en ik hebben een probleem, namelijk dat die CO₂-opslag technologisch lastig is. U pleegt al die inzet voor schone energie en energiebesparing en u zet, waar mogelijk, voluit in op CO₂-opslag. Maar wat gaat u doen als dat technisch niet mogelijk blijkt? Wat wordt dan uw afweging?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Laat ik dan eenvoudig verwijzen naar het energiescenario van Green4sure van twee jaar geleden. Daarin is een bescheiden inzet van CCS opgenomen. Hierin wordt uw vraag al ten dele beantwoord: laten wij geen overspannen verwachtingen hebben van het potentieel ervan tussen nu en, pak hem beet, vijftien, twintig jaar. Wij volgen dat energiescenario. Het heeft ook een rol gespeeld in onze keuze om tegen de minister van Economische Zaken te zeggen, zij het met lood in de schoenen, dat dit een optie is. Op dit punt is de GroenLinksfractie een andere mening toegedaan dan de heer Jansen en wij hebben hierover laatst tijdens het overleg ook met elkaar gedebatteerd. Laten wij dan maar ruimte maken voor CCS. Dat moet dan maar. Ik heb daarvan echter eerlijk gezegd ook geen overspannen verwachtingen, omdat dit volgens mij nog wel tien jaar kan duren voordat commerciële uitrol van die techniek mogelijk is. En dan heb ik eerlijk gezegd grote vrees dat

Vendrik

wij, als wij niet op tijd ingrijpen, straks de toepassing van CCS met publieke middelen moeten gaan financieren, omdat wij het niet op tijd geregeld hebben, bijvoorbeeld in de vergunningvoorwaarden voor kolencentrales. Ik heb de minister van Economische Zaken om aandacht daarvoor gevraagd. De ontwikkeling van het ETS is tot op de huidige dag helaas nog een drama en het levert niet de CO₂-prijs op die CCS, dat wil zeggen opslag van kooldioxide, rendabel maakt. Ik ben er dus bescheiden over. Het goede nieuws uit het Green4surescenario is dat wij kernenergie niet nodig hebben als wij echt radicaal inzetten op energiebesparing en duurzame energie, volgens de revolutie in de energievoorziening zoals ik de wil, compleet met decentralisatie. Wij willen niet wachten op bedrijven, want wij hebben alle burgers van Nederland nodig om dat scenario te realiseren.

De heer **Van der Ham** (D66): Volgens de doorrekening van het PBL scoren GroenLinks en D66 ongeveer hetzelfde wat betreft de plannen voor een verplicht aandeel duurzame energie en een hoge inzet op energiebesparing. Wij willen dus ongeveer hetzelfde, maar wij erkennen dat wij er niet uitkomen en delen de zorg of CO₂-opslag wel voldoende uit kan. Ik erken dat wij dan voor een heel lastige keuze komen te staan. Ik heb aan de heer Samsom gevraagd waar hij voor kiest als de keus gaat tussen een kerncentrale of een kolencentrale zonder CO₂-opslag, waarvan u en ik bang zijn dat dit misschien straks de uitkomst is. De heer Samsom zegt dan eerlijk: dan is het mij om het even. Wat zou uw antwoord zijn?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb dat net uitgelegd. Wij moeten ten koste van alles vermijden dat wij in Nederland veel basislast gaan bijbouwen. Dat is het allerbelangrijkste. Ik snap dat dit antwoord de heer Van der Ham niet tevreden stelt, maar dit is echt het allerbelangrijkste. Wij doen namelijk op dit moment precies het verkeerde. Welk type centrale het precies moet zijn, kolen- of kerncentrale, beide hebben tot gevolg dat je de uitrol van de nieuwe decentrale duurzame energievoorziening maximaal blokkeert. Dat moet je dus niet doen. Ik ga op geen enkele manier mee in de keuze die mij wordt voorgespiegeld omdat het resultaat voor mij hetzelfde is. Het blokkeert de uitrol van duurzame energie op een flagrante wijze. Niet doen dus.

De **voorzitter**: De laatste vraag voor de heer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij trekken bij veel zaken samen op en dienen regelmatig dezelfde voorstellen in ten opzichte van het kabinet. Door bij de pijn van het dossier weg te gaan, plaatst de heer Vendrik zichzelf buiten de discussie. De heer Samson en de heer Jansen en ook ik willen die discussie aangaan, maar GroenLinks plaatst zich helemaal buiten die discussie door het probleem gewoon te ontkennen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dit is echt verbijsterend. Mijn verhaal naar aanleiding van de eerdere vragen van de heer Van der Ham wordt gesteund door alle energie-deskundigen. De Energietransitie Raad en vorig jaar nog de AER zeggen allemaal: kabinet, doe het niet. Stop met de overproductie van kolen. Bouw geen nieuwe kerncentrales bij, want je frustreert de ontwikkeling van

de duurzame energievoorziening in dit land op flagrante wijze. Niet doen dus. Plaats ik mij daarbij buiten de discussie? Volgens mij heb ik de deskundigen aan mijn kant. Misschien zou de heer Van der Ham daar eens een keer naar moeten luisteren. Kom op zeg.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Daarmee zijn wij gekomen aan het einde van de eerste termijn van de kant van de Kamer.

De vergadering wordt van 18.05 uur tot 19.20 uur geschorst.

Voorzitter: Kraneveldt-van der Veen

Aan de orde is het **debat** naar aanleiding van een algemeen overleg op 29 september 2009 over **de tarieven van nationale vervoersbewijzen**.

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat van harte welkom, alsmede de leden en de mensen op de publieke tribune. Er staan twee sprekers op de sprekerslijst, namelijk de heer Van Leeuwen en de heer Aptroot. Ik zie echter dat de heer Roemer hier als eerste zal staan, in plaats van de heer Van Leeuwen.

□

De heer **Roemer** (SP): Voorzitter. De heer Van Leeuwen heeft dit VAO voor mij aangevraagd omdat ik niet bij de regeling aanwezig kon zijn. Vandaar het misverstand.

Dit VAO gaat over de tarieven van de strippenkaarten voor het openbaar vervoer. De SP-fractie is van mening dat de tarieven van het openbaar vervoer naar beneden zouden moeten worden gebracht om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken en daarmee reizigersgroei te creëren. Om die reden, en omdat het kabinet er blijkbaar anders over denkt, dien ik twee moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering om af te zien van een tariefstijging van de strippenkaart,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Roemer en Van Gent. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 320 (23645).

De heer **Roemer** (SP): Om mijn inleiding van zojuist kracht bij te zetten, dien ik een tweede motie in.

Motie

De Kamer,